

planinski

V E S T N I K

REVIIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

112. LETO / MAJ 2007 / 3,12 EUR / 750 SIT

Revija
Planinske zveze
Slovenije

5

Vzpon na Triglav pred 110 leti

Intervju: Janez Dovžan, Miha Valič

NAHRBTNIKI OBLIKOVANI POSEBEJ ZA ŽENSKE

POHODNIK

Prodaja TRGOVINA POHODNIK, UNIVET d.o.o.
Šmartinska 152, BTC - HALAA, Ljubljana
tel: 01 585 26 30 e-mail: pohodnik@univet.si
www.pohodnik-si.com

berghaus
TRUST IS EARNED

S ČEVLJI V VODO, S SANDALI V HRIBE!

www.teva-slo.si

NOVOSTI

Teva

BEST OF ADVENTURE SCAN

KARNALI WRAPTOR / MOŠKI IN ŽENSKI MODEL

Nagrada »Best of Gear« 2007, ki jo podeljuje revija National Geographic Adventure Magazin!

Nagrada za odličen design na sejmu v Friedrichschafnu 2006.

Tehnični sandali za grobe in mokre terene, opremljeni s tehnologijo Drain Frame, patentiranim sistemom jermenja Wraptor™ Fit za tesen oprijem stopala, dobrim blazinjenjem, mikrobiološkim premazom ležišča noge in nedrsljivim podplatom Spider Rubber®.

SUNKOSI / MOŠKI IN ŽENSKI MODEL

Amfibijski copat, s katerim vam ni treba preskakovati potokov in iskati mostov, ampak lahko zagazite naravnost v vodo. Zelo primeren tudi za kanjoning, rafting, kajak... Za njegovo športno držo poskrbi tehnologija Drain Frame, sistem jermenja Wraptor™ Fit in nedrsljiv podplatom Spider Rubber™.

X1 RACER

Nagrada revije Blue Ridge Outdoors »Editor's Choice« za najboljšo tekaško obutev.

Nadgradnja peresno lahkega copata za tek čez drn in strn modela X-1 s posebej teku prilagojenimi tehničnimi rešitvami, kot so podplatom Spider XC in sistem pritrdjevanja Wraptor Lite.

Tehničnih modelov obutve TEVA ni mogoče kupiti na vseh prodajnih mestih. Več informacij o modelih, tehnologijah in prodajnih mestih na www.teva-slo.si.

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

107. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič-Svetel,

Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega

urednika), Tone Škarja, Slavica Tovšak,

Uroš Vidovič

Grafična priprava:

Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5300 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 31,30 EUR (7500 SIT), 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,12 EUR (750 SIT). Članarina PZS za članke vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za kulturo in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Slika na naslovnici: Korita Soče,
foto: Dan Briški

Se je nesreča na Mangartu morala zgoditi?

Konec marca smo spremljali dramo, ki je terjala dve življenji. Mlada alpinista sta se lotila težke zimske smeri v južni steni Mangarta. V zgornjem delu sta imela težave, na vrh sta izplezala šele okoli polnoči, nista zmogla takoj sestopiti, ponoči pa se je vreme popolnoma pokvarilo; naslednji dan je ves čas snežilo, zato jima nihče ni mogel pomagati in – njuni življenji sta ugasnili.

Vsi, ki smo dramo spremljali, smo začutili grozo, nemoč, nekakšno streznitev. V različnih medijih so se pojavljali komentarji, nasveti, obtožbe, naenkrat smo se vsi spoznali na vse, kar je treba vedeti o plezanju in reševanju. Čas bo najbolje pokazal, kaj je bilo prav in kaj narobe, kdo ga je polomil, kdo pa ne.

Menim pa, da se je tak dogodek moral zgoditi! Zadnja leta namreč alpinizem postaja vse bolj popularen šport, moderna oprema omogoča vedno drznejša dejanja, prav tako postaja vse drznejši tudi slog plezanja. Vse skupaj je videti vedno lahkotnejše, preprostejše: treniraš, vzameš s sabo pravo opremo, v nahrbtnik daš čim manj, potem pa pohitiš čez težave opojnemu zmagoslavju na vrhu naproti. Ko ti uspe prvič, si je drugič že lažje postaviti še malo zahtevnejši cilj. Ko vidiš, da je nekaj zmozel nekdo drug, si seveda zaželiš to doseči tudi sam. Saj to ni nič slabega, to je tista lastnost človeka, ki ga je dvignila nad preostala živa bitja v naravi – v alpinizmu, tako kot v vseh drugih dejavnostih, je treba vedno iskati kaj novega, vedno znova si je treba postavljati višje in višje cilje!

Žal pa smo ljudje obsojeni na to, da v svojem prizadevanju, da bi dosegli vedno višje, težje, zahtevnejše, kdaj pa kdaj trčimo ob zgornji rob svojih zmožnosti. Po navadi takrat, ko že malo pozabimo na svoj prejšnji trk ob tak strop, takrat, ko nam peruti preveč zrastejo. Malo že pomagajo tečajji, opozarjanje na stare dogodke, modre besede starejših – toda kruta streznitev je včasih skoraj nujna.

Zato mislim, da se je tak dogodek, žal, moral zgoditi. Streznitev navadno pride po hudem udarcu. Prepričan sem, da bodo plezalci v naslednjih mesecih ali, upam, letih, previdneje izbirali cilje, bolj zgodaj stopali v smeri, imeli s sabo nekaj več nadležne opreme, ki lahko pomeni preživetje, ter upoštevali opozorila meteorologov. Gore pač niso šala! Kadar gre zares, nam ne pomagajo ne moderna tehnika, ne še tako zagnani prostovoljci, ki bi nam šli na pomoč, ne telefoni, ne helikopteri – ostanemo čisto sami. Prijeten dvatisočak, na katerega poleti hodijo družine z majhnimi otroki, postane grda past.

Velik izziv za nas vse je, da tudi zaradi tega dogodka najdemo načine, kako ohraniti zdravo mero spoštovanja do gora pri vsem, kar na njih tako radi počnemo.

Andrej Stritar

TEMA MESECA 4-9

Vzpon na Triglav
Eugenio Chiudina

INTERVJU 10-17

Pogovor z Janezom Dovžanom
Mitja Košir

**Pogovor z Miho Valičem o uspešni
izvedbi projekta 82 x 4000**
Mateja Pate

PLANINSTVO 18-51

Rudarstvo in jamarstvo na Ratitovcu
Jože Dolenc

Koko pa je moja mamica tle gor pršva
Marjan Šolar

**Kolesarske dogodivščine v kočevskih
gozdovih**
Roman Mihalič - Gric

Kamniški vrh
Marjan Bradeško

Alpski muzej v Bardu
Mojca Luštrek

Dogodivščina na otoku Ometepe
Mateja Pate

Obiskali smo Cordillero Huayhuash
Marjan in Lidija Luževič

**Vreme in razmere v gorah v
meteorološki zimi 2006/2007**
Miha Pavšek in Gregor Vertačnik

Zgode in nezgode
Vladimir Habjan

NA TURO 52-62

**Goli vrh nad Jezerskim in na Menini
planini**
Mojca Luštrek

Goli vrh, 1787 m
Irena Mušič

Monte Peralba in Monte Chiadenis
Igor Zlodej

**Po sledovih prve vojne v Karnijskih
Alpah - Peralba, Avanza, Creta Forata**
Martin Oblak

Gore nad Sappado
Andrej Stritar

GALERIJA 63-65

Živali v gorskem svetu

ALPINIZEM 66-76

Vzpon na Patibaro
Roman Mihalič-Gric

O hitrem alpskem slogu
Tomaž Jakofčič, Pavle Kozjek in Andrej Grmovšek

Pol stoletja AO Kozjak Maribor
Tanja Grmovšek

NAŠA SMER 77-80

Vzhodna smer v Mali Rinki
Stane Poljak

NOVICE IZ VERTIKALE

PISMA BRALCEV

LITERATURA

NOVICE IN OBVESTILA

Kako poznamo naše gore?
Andrej Stritar

Cmir
Oton Naglost

Planinskih vestnikih na www.pvkazalo.si

Vzpon na Triglav

Pred 110 leti ...

✍ Eugenio Chiudina, prevod iz italijanščine: Barbara Gaborovič

Veriga Vzhodnih Julijcev se razteza v Zgornjo Kranjsko, natančneje v okolico Radovljice, kjer se Sava Bohinjka združi s Savo Dolinko, do Karavank, ki jih ločuje globoka struga Save Dolinke. Južno mejo predstavlja Bohinjsko jezero, v katero se steka slap Savica.

Lepote Julijcev

Razgled v teh krajih je bogat z gorskimi lepotami. Pred očaranim občudovalcem se odpirajo veličastni prizori slikovitih gora, planinskih podob, vklesanih polic, skalnatih sten, ki navpično padajo v doline. Vzpon, ponekod nemogoč, drugje težaven, je vedno naporen. Pogled v višino odkrije divje, očarljive in veličastne skale nenavadnih oblik, ki se dvigujejo v nebesno modrino, medtem ko se navzdol odpirajo globoki prepadi, kamor se stekajo hudourniki, podobni neštetim srebrnim nitkam.

Čez ta kamniti kras se širijo in bohotijo zelene doline, od rek razbrazdane do strug, med strminami obdane z gozdiči ali med neskončnimi polji grušča, ki se spušča naravnost z gorskih pašnikov. Vode gorskih jezer pa so slikovit okras visokogorja. Med množico gora vseh mogočih oblik se opazi veličasten in ponosen vrh, nekoliko drugačen od ostalih, ki se visoko dviguje v nebo. Ta vrh se imenuje Triglav, kralj Julijskih Alp.

Triglav v bajki in resnici¹

S tega vrha lahko uživate v enem največastnejših razgledov. Ker sem imel na voljo skoraj cel teden, sem želel nameniti dva dneva obisku tega vzvišenega vrha. Na Triglav so se prvič povzpeli 25. avgusta 1778 iz Stare Fužine, vasice

v bližini Bohinjskega jezera. Vzpon je opravil nek kirurg Willomitzer in ga je tudi obširno opisal. Opisal je nedostopne stene, strašljive prepade, ki so povzročali vrtoglavice tistemu, ki je z višin neprevidno preiskoval globine, in med ostalim zapisal, da se mu je sneg zdel zelenkast. Verjetno pa je, da je videl ledenik. Naslednje leto je istega meseca ponovil vzpon skupaj s profesorjem Hacquetom, da bi izmerila višino. Ko sta prišla na uravnavo, od koder se vidi zadnji stožec (morala sta videti Mali Triglav), sta kar od tam opravila meritve, ne da bi se tedaj ozirala na točnost meritev in nekaj metrov razlike. Profesor Hacquet se je pritoževal nad tako mučno utrujenostjo zaradi vzpona, da ni mogel več naprej, in v opisu naslednjega vzpona zapisal: »Nekateri mojih spremljevalcev niso še nikoli opravili kakšnega vzpona.« Srednjeveška legenda, ki je poetično in vraževerno odela najpreprostejše reči, se ni ustavila pri naborkih tistega velikana Julijcev. Hacquet nadaljuje, da verjamejo, da se ogromne gmote, ki jih premika silovitost viharja, divjajočega na vrhu, kotalijo na dno, uničujoč vse na poti, in so zmožne ubiti tudi človeka, če bi ga slučajno zajele med padanjem.

Vrh tega se nihče na tem vzvišenem vrhu ni mogel upirati, ko je veter žvižgajoče besnel okoli zadnjega grebena. Smrt tistega, ki bi se tam pustil ujeti gostim meglam, ki se pogosto podijo po tistih izgubljenih samotnih krajih na višini 3000 metrov, bi bila gotova. Čeprav je ta verovanja Hacquet ovrgel in jih je smatral za neresnična, v njih ni nič nadnaravnega. Verjetno je prenekateri planinec tam gori našel smrt, ker se je zaradi nuje znašel v neraziskanih področjih in je umrl zaradi katerega izmed zgoraj omenjenih vzrokov.

Leta 1792 je nek pdrzen lovec na gamse stavil, da bo ob samem mraku stopil na vrh. Oskrbljen z drevesnim lubjem in suhim listjem, s čimer naj bi zakuril ogenj na vrhu kot

¹ Pri zgodovinskem orisu prvih vzponov na Triglav je avtor navedel precej netočnosti. Zaradi avtentičnosti zapisa jih nismo popravljali (op. ured).

znak zmage, se je povzpел na vrh in prebivalci Bohinjske Bistrice so lahko med 8. in 9. uro zvečer občudovali znak z vrha. Pogumni lovec je dobil tudi pohvalno spričevalo. Kasneje je umrl na manj nevarnem mestu. Leta 1795 sta brata Janez in Jakob Dežman prišla na vrh in tam pustila na listu papirja napisano sporočilo: »Potreben je velik pogum, da se povzpnete na vrh. Puščava ta list papirja.« Sledil je Lieber, botanik iz Prage, ki je 22. julija 1812 zapisal: »Po Hacquetu sem jaz tretji, ki se je povzpел na ta sijajni vrh, ti, bralec, boš četrti, izkoristi ta trenutek, ki bo najlepši v tvojem življenju.«

Spomnil se bom še znanega pesnika Baumbacha, ki v svojem »Zlatorogu« natančno opisuje Triglav in njegovo okolico. Prav zato je avstrijsko-nemško planinsko društvo v njegovo čast hotelo postaviti planinsko kočo v dolini Trente in jo poimenovati Baumbachova kočica. Zanimive članke o Triglavu in Sedmerih jezerih so pisali tudi dr. Frischauf, na čigar pobudo je avstrijski turistijski klub postavil kočico, priznani alpinist R. Issler in še mnogi drugi.

Proti goram

14. avgusta 1897 sem se na železniški postaji južne železnice sestal z znancem Hermannom Veitom. Ob 10. uri zvečer je vlak odpeljal proti Ljubljani. Lahen in čist nočni zrak je skozi okno napolnil najin kupe, zunaj je polna luna na čistem nebu prerokovala dober izhod najinega podjetja. Povsod je vladala tišina, ki jo je prekinjalo samo hrupno sopihanje lokomotive. V vozu sva se znašla skupaj z lepimi kmečkimi dekleti, katerih pesmi in smeh so nama krajšali čas na dolgi vožnji z vlakom. Ura je bila

približno štiri zjutraj, ko se je začelo daniti. Bledica sončnega vzhoda je vse bolj izrinjala slabotno jasnino oljne svetilke v kupeju, zunaj so ptički veselo pričenjali svojo himno radosti. Ob sončnem vzhodu se je dvignila megla in s svojim sivim plaščem ovila lepe zelene doline in griče na naši poti.

Ob šestih zjutraj sva prispela v Ljubljano. Počakati sva morala eno uro in nato nadaljevala proti Bledu. Medtem sva pozajtrkovala in ob 7. uri z vlakom nadaljevala pot. V Ljubljani je vztrajala gosta megla, ko pa je vlak krenil in sva jo pustila za seboj, je tudi megla izginila in sonce je obsijalo vsak kotichek. Na rodovitnih poljih so se prikazale bele hišice. Pogled skozi

Bled s Karavankami pred pomladjo, foto: Slavko Smolej (PV, 1939, str. 154)

Velo polje - Triglav, foto: Radivoj Simonović (PV, 1911, str. 217)

okno vlaka je bil več kot privlačen! Na naši desni so se prikazale Kamniške Alpe z najvišjim vrhom Grintovcem.

Bled in Bohinj

Ob 8.45 zjutraj smo prispeli na blejsko železniško postajo. Izstopila sva z vlaka in se podala v smeri jezera. Cesta pelje v smeri Save Bohinjke, držoč se desno pripelje do jezera. Njegova lega je očarljiva in na obiskovalca naredi všečen vtis. Na severu se vidi slikoviti Blejski grad, ki se dviguje 126 metrov nad

jezerom. Postavljen je na strmih skalah, ki odsevajo v mirni jezerski vodi. Na sredi pa z drevesi obdana cerkvičica, posvečena Mariji. Zdi se kot šopek rož v vodi. Po jezeru veselo plujejo barčice, ki dopolnjujejo to krasno naravno sliko v vsej njeni ličnosti. Jezero se nahaja 478 metrov nad morjem, v smeri jugozahoda proti severovzhodu v dolžini dveh kilometrov. V najširšem delu meri en kilometer.

Okolica je zelo primerna za počitnikovanje in o tem, kako je cenjena, pričajo nešteti letoviščarji. V jezerskih vodah mora biti ribolov zelo bogat. Ustavila sva se v gostilni čisto ob jezeru, nato sva se z barčico odpeljala do cerkvice na otoku, kjer so ravno opravljali božjo službo. Bil je praznični dan in vaščani so bili praznično oblečeni. Posebnost njihove noše je telovnik, razkošno izvezen z dolgim nizom gumbov, izdelan v različni kakovosti. Iz cerkvice je najin pogled zaokrožil okoli jezera, katerega obala je posejana z vilami in gostišči. Od gora sva opazila Stol (2339 m), ki je v vsej svoji mogočnosti najvišji vrh Ka-

ravank. Z jezera sva se vrnila ob 11.30 in zapustila ta prekrasni kraj.

Cesta naju je vodila naprej ob Savi Bohinjki, mimo Windischgrätzovega gradu. Tu se prične prekrasna romantična dolina Save Bohinjke. V eni uri sva prispela do Bohinjske Bele. Na najini levi so se vzpenjale strme stene Babjega zoba. Za tem krajem se dolina zoži in pot poteka po soteski, za naseljem Nomenj pa se zopet razširi. Med dolgo potjo sva poslušala zvončkljanje čred, ki so se pasle ob gozdnatih verigah gora, ki obroblyajo dolino. Prišla sva v Bohinjsko Bistrico in nadaljevala proti Bohinj-

skemu jezeru. Preden sva prišla do njega, sva zagledala ponosni vrh Triglava, ki je bil dotlej skrit za Rudnico. Od Blejskega do Bohinjskega jezera sva neprekinjeno hodila šest ur.

Do pred nekaj leti je bil Bohinj skoraj neznan dopustnikom. Razen cerkve sv. Janeza in hotela nima ničesar. To jezero je čisto drugačno od Blejskega. Medtem ko prvo ponuja razvedrilo, okoli drugega vlada samota. Vendar pa je ljubko in ima čar gorskega jezera, še posebej, ko odseva v sončni svetlobi. Jezero obkrožajo smreke in jelke, leži na 526 metrih nad morjem, dolgo je pet kilometrov, široko pa en kilometer. Je temno zelene barve. Tukaj sva počakala na Lovrenca Škantarja iz Srednje vasi, uradnega vodnika avstrijsko-nemškega planinskega društva, ki sva ga prek pisma najela za Triglav.

Bilo je ob mraku in žalostni udarci zvona ob zdravi Mariji so se širili okoli jezera in vsemu dajali pridih otožnosti. Medtem je luna razlivala svoje srebrne žarke po tem čudovitem kraju.

Dežmanova koča sekcije "Krain" DÖAV, foto: Lergeporec, Bled (PV, 1949, str. 81)

Okoli pol devete ure zvečer je prispel najin vodnik in naju popeljal v Srednjo vas, od Bohinja oddaljeno eno uro, v gostilno pri nekem Hodniku, kjer smo udobno prespali. Po šestih urah neprekinjene hoje je bil počitek dobro zaslužen.

Čez Velo polje do koč Marije Terezije

V ponedeljek, 15. avgusta, sem se prebudil, ko je bilo sonce že visoko. Poklical sem tovariša in hitro sva bila nared. Zaradi nekaj oblakov si nisva belila glave. Z vodnikom smo pripravili zaloge za dva dneva in razdelili opremo na tri dele. Medtem so oblaki popolnoma zakrili nebo in megla je ovila vse okoliške vrhove. Ob 9.45 smo odšli, pozdravili so nas kmetje, ki so si prišli namočiti žejna grla v gostilno.

Začetek naše poti je bil strm, tabla je kazala proti Triglavu na markirano pot z zelo razločnimi rdečimi oznakami. Nekaj kapljic dežja je bil prvi krst našega vzpona. Ob poti je bilo

vedno dovolj pitne vode, po dobri uri hoje smo se ustavili na prvi planini, da bi spili malo mleka. Postregla nam je prikupna kmetica, ki je bila s kot jabolko belo-rožnatim obrazkom eno samo zdravje. Zgovoren znak, da podnebje tega kraja obroditi tako prikupne sadeže.

Nadaljevali smo svojo pot, nebo so še vedno prekrivali oblaki, vsake toliko smo na hrbtih začutili kapljice dežja. Po dveh urah neprekinjene hoje smo se ustavili ob tekoči vodi in se ponovno okrepčali. Tu smo opazili družčino planincev, med njimi nekaj gospa in enega duhovnika, skupaj 40 oseb, večinoma Slovencev. Vsak je bil opremljen s hribovsko palico, ki je resnično dober pripomoček za visokogorje. Povedali so nam, da je bila zjutraj posvečena majhna kapelica pri koči slovenskega planinskega društva, ki leži skoraj pod samim Triglavom.

Tej svečanosti je prisostvovalo okoli 200 oseb, večina se je že napotila skozi Kot v Mojstrano.

Ko smo jih kasneje srečali in povprašali, ali so lahko občudovali razgled, ki se ponuja s samega vrha, so povedali, da je bil vrh ovit v meglo in z razgledom ni bilo nič. Ob pol peti uri popoldne smo po strmi poti prispeli do Velega polja. Velo polje je neke vrste oaza v veliki strmi puščavi. Kotanja je bila v preteklosti prav gotovo gorsko jezero, ki je odteklo. Robovi, hrapave skalnate stene, veličastne skalnate gmote, pogubne strmine dajejo prizoru zelo romantičen vtis.

Ustavili smo se na eni zadnjih planin z napisom »Hotel garni za triglavske koloniste«. V bližini se nahaja tudi koča. Ko smo zopet povzeli pot, se je ta strmo vzpenjala, vendar je bila ves čas dobro označena. Naši težki koraki po teh samotnih poteh so bili edino, kar je kalilo tišino, ki je vladala tu. Naenkrat smo se zdrznili ob padajočem kamenju. Nasproti smo zagledali trop petih koz s kozlom na čelu, ki so se napotile proti nam. Vodnik jih je priklical in v kratkem so se nam pridružile in hodile v vrsti za nami.

Za nekaj trenutkov se je zjasnilo in oblaki so se raztrgali. V naših srcih je zagorel žarek upanja za jutrišnji dan. Tudi Triglav je bil ena tistih gora, ki je terjala življenja. Tu je 30. julija 1895 našel smrt profesor Schmidt, ko je zdrsnil po strmih snežišču in si pri tem na skali razbil

glavo. Hodil je sam in njegove poti so imele raziskovalni značaj. Ob sedmih zvečer smo prispeli do koč Marije Terezije (današnja Planika) na višini 2404 metrov in pred nosom zaprli vrata čredi koz, ki se nam je brez našega privoljenja pridružila in nam sledila še več kot poldrugo uro. Sedaj smo imeli Triglav čisto blizu. Do sem smo se vzpenjali osem ur (odšteti so postanki). Odložili smo nahrbtnike, in da smo lahko popili malo vode, stalili sneg. Vrnil sem se v kočo. Kozе, edini obiskovalci razen nas, so odšle, verjetno užaljene zaradi naše negostoljubnosti.

Tiha noč se je spuščala v prijetno tišino nad samotne kraje, oddaljene od najmanjšega hrupa. Zmračilo se je, skale so spremenile svoje nenavadne oblike v mračne in stroge in napolnile mojo dušo s sladko otožnostjo. Kako prijetno je biti v takem trenutku tako visoko! Koča je imela kuhinjo, sobico in podstrešje. V kuhinji je bila tudi omarica s posodami za kuhanje in postelja za vodnika. Na desni je bila večja soba z osmimi žimnicami in velikimi volnenimi pokrivali. V stiski se lahko prespi tudi na podstrešju. Vrh tega sta tu še miza s klopmi in peč, ki je povezana z ognjiščem v kuhinji. To je najvišja kočа in tudi najudobnejša. Od tu se je v poldrugi uri možno povzpeti na vrh Triglava in ga osvojiti ob samem sončnem vzhodu.

Ko se je avstrijsko turistično društvo ločilo od alpinističnega, je slednje prepustilo kočo prvemu, ki jo je prevzelo v upravljanje 2. avgusta 1880. Naš vodnik nam je zaupal, da je bil ravno on tisti, ki je tu s pomočjo še nekaj drugih planincev postavil preprosto kamnito hiško. Po nekaj letih je dobil od zgoraj omenjenih društev naročilo, da postavi trdno kočо, ki bo kljubovala slabim zimskim razmeram. Po sedmih letih je bila dozidana še kuhinja.

Iz vpisne knjige je razvidno, da je v šestnajstih letih od postavitve kočа sprejela največ 57 obiskovalcev v letu 1886 in najmanj (13) v letu 1888. Planinci in alpinisti obiskujejo gore od julija do konca septembra. Izjemi sta dva zimska vzpona: 14. februarja 1882 in 14. oktobra 1894, ki sta morala biti precej naporna in nevarna zaradi obilnega snega. Pred nami je kočо to leto obiskalo 12 oseb.

Po večerji smo legli k počitku v upanju na lep jutrišnji dan. Zapihal je precej močan veter in upali smo, da bo razpihal oblake.

Torek, 17. avgust: vodniku sva naročila, da naju zbudi ob 3:30, ko pa sem se zbudil, je moja ura kazala že šest zjutraj. Ker je zunaj deževalo, naju je vodnik pustil spati. Hitro sem se oblekel in stopil iz kočice, da bi se sam prepričal. Res so oblaki prekrivali nebo, veter pa mi je v obraz nosil leden dež. Napotil sem se do bližnjega vrha; v špranji med oblakoma sem za trenutek videl Jadransko morje. V tisti smeri je bilo v dolini jasno, nevihta je vztrajala samo nad nami, zakrivajoč Triglav. Medtem ko je Veit mirno stiskal planike, ki smo jih nabrali, sem jaz vsake toliko nervozno hodil iz kočice in opažoval vreme.

Vzpon na vrh ni uspel

Ob sedmi uri se je nakazal obet lepšega vremena, hitro smo pospravili v kočici, se vpisali v vpisno knjigo, zapustili naš gostoljubni bivak in pričeli naskakovati triglavsko strmino. Vzpenjali smo se previdno, oklepajoč se klinov v steni, ki so nam izdatno olajševali vzpon. Po več kot enournem napornem vzpenjanju, tudi zaradi od mraza otrdelih prstov, smo dosegli Mali Triglav.

Vreme se je skvarilo, veter je silovito zapihal, megla se je zgostila in zagrnila naše upe. Pritisnil je mraz. V skoraj ničevi vidljivosti smo, čeprav neradi, previdno sestopili na nasprotno stran do Slovenske kočice (današnja Kredarica). Vanjo smo vstopili ob 9. uri, da bi si tam nekoliko oddahnili in se ogreli ob ognju. Resnici na ljubo je ta kočica najboljša okoli Triglava. Postavljena je iz lesa in lahko prenoči več kot 40 oseb v dveh velikih sobah, od katerih je ena rezervirana za ženske. Vrh tega ima še oskrbnika. Za kočico je kapelica, ki sem jo prej omenil. V votlini se nahajajo zvezdami in gorskim cvetjem okrašen Marijin kipec, oltar in klečalnik. Tu je prostora le za eno osebo. Tudi tistega jutra je nek duhovnik bral mašo, vendar zaradi slabega vremena ni bilo vernikov.

Ta duhovnik se je o naši odpravi v Srednji vasi pogovarjal z našim vodnikom. Zato nas je čakal v kočici, da bi lahko hodil z nami. Ker smo zamujali zaradi slabega vremena, se je sam vračal proti dolini Trente. Glejte božjega pomočnika in še ljubitelja gora! Naš vodnik se je vračal po isti poti, medtem ko smo se mi napotili proti Dežmanovi kočici (današnji Staničev dom). Tudi ta je zelo udobna. Odprli so jo 31. julija 1887 in je najbolj obiskana v triglavskem pogorju, saj je na poti, kjer iz doline Kot poteka najkrajša pot na Triglav. Leta 1894 so jo razširili in tudi ta kočica ima oskrbnika. Tu smo srečali gospoda, ki se je zaman poskušal povzpeti na Triglav in se potem vračal v dolino Krme. Poti so odlično markirane, zato se je nemogoče zgubiti, tako da lahko rečem, da je vodnik na Triglav skoraj razkošje. Ker smo si hoteli skrajšati povratek, smo se drčili po ledu, pokritem s snegom. Vreme se je popravilo in odprl se je razgled na Karavanke. Spuščali smo se v Kot. Goli apnenčasti skali je sledil teren, posut z gorskimi cvetjem in poraščen z iglavci. Sredi dneva smo zaključili strmi sestop in nadaljevali skozi Kot do Mojstrane.

Po dolini so bile posejane velike skladovnice lesa, pripravljene za oglarske kope, in kupi žlindre in prsti, s katerimi zasujejo goreče kope, da bi preprečili požare. Ob njih se nahajajo oglarske kočice. Vročina je postajala skoraj neznosna, pa še sonce je neusmiljeno pritiskalo. ●

Prvotna kočica na Kredarici, odprta l. 1895, (PV, 1949, str. 83)

»Hvalnica norosti ali alpinizem je moje življenje!«

Pogovor z Janezom Dovžanom

✍ Mitja Košir

Vendar se zgodba ni začela z alpinistično, ampak s smučarsko abecedo, učilnica zanjo pa ni bila kakšna društvena šola, temveč domače vaje pod skrbnim očetovim vodstvom. Z Dovjega, kjer je odraščal, sta z očetom začela spoznavati zapleteni, vendar tako čudoviti svet narave. Boljšega učitelja, kot je bil oče, kmet in lovec, bi težko našel. Tudi na smuči je po očetovi zaslugi stopil, takoj ko je shodil. Cilj takrat še ni bil do potankosti izklesan in vnaprej določen, zato pa je bila začrtana pot in s te ni nikdar sestopil. Tudi zdaj, zrel in izkušen šestdesetletnik, ne namerava storiti tega. Vse, kar je doživel, ga je namreč zaznamovalo tako neizbrisno, mu vtisnilo tak pečat, da njegov curriculum vitae lahko razumemo kot »hvalnico norosti« v najzlahtnejšem pomenu besede (Hvalnica norosti je naslov njegovega preda-

Nad Steno pred 40. leti

✎ Kristijan Langus

vanja, ki ga je pripravil za mednarodni festival gorniškega filma v Cankarjevem domu, op. p.). Seveda govorimo o vrhunskem alpinistu zlate generacije šestdesetih in sedemdesetih let, o Janezu Dovžanu.

Ko pomislim, da ti je, odkar se zavedaš, vsako jutro Triglav kar skozi okno voščil dober dan, mi postane jasno, kako se za kaj drugega kot za ubrano življenje z naravo enostavno nisi mogel odločiti. Smučanje in gornišstvo sta ti bila položena tako rekoč že v zibelko. Mati, oče, teta ... vsi zaverovani v ta čarobni svet med Julijci in Karavankami. Spomini na zgodnja leta so prav gotovo zapisani globoko v dušo in srce?

Brez njih ne bi bilo nič, ne bi me bilo takšnega, kakršen sem zrasel. Rasti pa sem res začel z naravo, s tistim pravim, najzlahtnejšim dotikom, ko sem ubiral stopinje za očetom, kadar se je, kmečki gospodar, razgledoval po posestvu, ali pa takrat, ko se je, ves lovec, loteval skrivnih steza in stečin divjadi tukaj nad našo domačijo. Vendar nisva ostajala za pečkarja in sva stopila še kam dlje in višje. Kadar sva oprezala za gamsi visoko v skalah, me je vedno navduševala njihova silovita energija nespornega obvladovanja vsega navpičnega. Človeku, posebej mlademu, zagnanemu, se zahoče stopiti v njihov bivanjski ris, jim biti vsaj malo podoben. V meni je vse kar kipelo, spodbude pa je bilo dovolj povsod naokrog, posebej v sami družini. Moja mama, ko je bila še Rabičeva Johanca, je plezala celo s Čopovim Jožem, teta Minca Rabič je svoje življenje zapisala smučarskemu teku, saj je bila tudi državna prvakinja, in smučanju nasploh, obe pa sta zrasli iz družine znamenitih mojstranjskih gorskih vodnikov Rabičev. Gregorja, mojega pradedca, tistega Grogarja, ki je kot prvi splezal

na Škrlatico tam, kjer danes nanjo pelje zavarovana pot, in deda Janeza, enega prvih gorskih reševalcev v triglavskih gorah. Kako naj mlad fant iz takšnega okolja krene kam drugam kot na sneg in v gore?

In si krenil na sneg, vendar so te smuči zanesle visoko v gore in ne, kot marsikoga od tvojih vrstnikov, na tekmovalne strmine.

Kako me je prevzelo turno smučanje, lahko ponazorim z zelo zanimivim podatkom. Pozimi je bilo veliko veselja na bližnjih zasneženih bregovih in na karavanških prostranstvih, poleti pa so bile moje smuči parkirane kar na Kredarici, kajti takrat je bil Triglavski ledenik tudi v vročih mesecih še spodobno smučišče, čemur današnji mladi rod, glede na tamkajšnje žalostne razmere, komaj še verjame. Eden od vrhuncev tega mojega triglavskega smučarskega obdobja je bil prvi smučarski spust z vrha Triglava po Müllerjevem kaminu naravnost na ledenik leta 1974, kot zelo visokorasla nadgradnja tej triglavski smučariji pa je bilo še istega leta tudi smučanje s tretjega višinskega tabora (6500 m) na himalajskem Kangbačnu.

V tvojem domačem kraju, na Dovjem in v Mojstrani, ni bilo doma le smučanje, ampak predvsem gornišstvo in alpinizem z bogato zgodovino, od Aljaža do znamenitih gorskih vodnikov, gorskih reševalcev in vrhunskih alpinistov, ki so svoj vrh dosegli v skupinici mojstranskih veveric, izjemnem alpinističnem kolektivu s preloma šestdesetih v sedemdeseta leta preteklega stoletja. So bili oni vzrok tvoje bliskovite alpinistične rasti?

Biti z njimi je pomenilo biti v osrčju našega takratnega alpinističnega dogajanja, vendar me je moja alpinistična usoda kot študenta v Ljubljani najprej pripeljala med »akademike«, člane Akademskega alpinističnega odseka, in z njimi na šmarnogorski Turnc, od koder sem poleg alpinističnih znanj in spoznanj odnesel tudi spomin na zelo neposredno srečanje s tamkajšnjim živalstvom. Pičil me je gad.

Tvoj pravi »alpinistični rojstni kraj« je bila vendarle domača Mojstrana s svojim močnim in uglednim alpinističnim odsekom.

Imeti prijatelje in hkrati vzornike, ki plezajo takšne nove smeri, kot so Direktna v Stenarje-

Raztežaj nad streho v Nosu, El Cap, 1973 📷 Miha Smolej

vem Trikotu pa Ancljev steber v severni steni Stenarja ali sanjski Raz mojstranskih veveric v triglavski Sfingi, ki suvereno posegajo po najzahtevnejših stenah Dolomitov in Zahodnih Alp, in ne ostati z obema nogama trdno na domačih alpinističnih tleh preprosto ni mogoče, vendar je bilo treba ob Klavdiju, Zvonetu, Janku in Janezu (Mlekužu, Koflerju, Ažmanu, Brojanu ml., op. p.) veliko postoriti za vstopnico med »ta prave« plezalce. Biti v družini mojstranskih veveric je bilo častno in obvezujoče, biti mojstranski alpinist je pomenilo stati v kolektivu, ki se je lahko pohvalil z legendarnimi veterani, kakršni so bili stari Janez Brojan, Avgust (Gustl) Delavec, Pavel Baloh in Franc Lakota, njegovo jedro pa so najaktivneje predstavljali še Stanko Kofler, Lojz Pezdirnik (Tensing), Rado Košir, Zvone Hrastar in pa, končno, naša dovška trojka, ob meni še Kristjan (Kristl) Langus in Miha Smolej.

V tej družini, ki je tisti čas stala prav na vrhu slovenskega alpinističnega dogajanja, si se hitro uveljavil s kakovostnimi vzponi. Najprej v domačih stenah, zelo hitro pa so te v

Reševalna akcija je zaključena,
Krma, 1980

✉ Mirko Kunšič

svoja nedrja z vabile tudi slovite stene Dolomitov in Alp. Kako na tiste viharne čase gledaš danes, z razdalje štirih desetletij?

Najprej z veliko nostalgijo, potem z zadovoljstvom nad pravilno in hkrati eno najpomembnejših odločitev v življenju, nekoliko pa tudi s ponosom, saj se končno vendarle imam spominjati enega najlepših obdobij svojega bivanja, tistega, ki s komaj omembe vrednimi prekinitvami še vedno traja in bo trajalo, dokler bo šlo. Sprašuješ o začetkih doma, v Mojstrani, in odgovarjam ti s prisposodobno, ki pravi, da so mi domači alpinistični mojstri odgrnili tančice s sten, o katerih sem prej le s spoštovanjem sanjal. Najprej z domače triglavske, potem pa z vseh velikih sten od Krme, Kota, Vrat, Martuljka in Planice. In prej, kot sem si v svoji siceršnji plezalni vnemi sploh upal pomisliti, je napočil čas za soočenje z izjemnimi dolomitskimi ostenji, s Cinami, Tofano, Civetto, Palo di San Martino ... Komaj kakšno leto je minilo in že smo se tam počutili kot doma. Velike alpske stene, predvsem stene Zahodnih Alp, so bile precej bolj od rok, vendar mi je le uspelo po-

tipati njihov granit in njihov led v Piz Badilu, v Matterhornu, v Chamoniških iglah, iz oči v oči pa sem se spogledal tudi z nam bližnjim Grossglocknerjem in stenami Dachsteina.

Iz julijskih, dolomitskih in alpskih prepovedov in previsov te je že na začetku sedemdesetih let (1973) zaneslo na plezalsko zelo plodno pot v Kalifornijo, pod fantastične in takrat v alpinističnem svetu najprestižnejše granitne stene Yosemitev. Sam praviš, da je takrat šlo za prvo res veliko stvar, torej za spoznavanje nečesa povsem novega v tvojem alpinističnem razvoju?

Velika stvar je bila predvsem v tem, da sva z Mihom Smolejem v kilometrskih previsih El Capitana spoznala, da so plezalsko znanje iz domačih Julijcev in seveda dolomitske ter alpske izkušnje zadosten temelj tudi za uspešno plezanje v izjemno zahtevnih preizkušnjah v granitnih kalifornijskih ostenjih. Naša odprava (Dušan Srečnik, Janez Lončar, Nejc Zaplotnik, Janez Gradišar, Miha Smolej, Janez Dovžan) je v lastno zadovoljstvo napravila vsaj vse, kar si je zastavila, če ne celo več, kot je bilo pričakovati. Z Mihom sva kot druga evropska naveza zlezla Triple Direct v El Capu in nekaj kasneje še Direktno v severni steni Half Doma. Ja, to so bile prav res nove, neprecenljivo dragocene izkušnje. Tudi izkušnje kakovostnega medsebojnega bivanja. Naj omenim le mimogrede, ko sva z Mihom ostala v steni razgretoga granita brez vode, so prijatelji nemudoma vzeli stvar v roke in nama z roba stene spustili prepotrebno tekočino po vrvi. To je, kar ostaja nezbrisno zapisano v sicer pretežno nezanesljiv spomin.

Sledili sta dve leti, 1974 in 1975, ki ju je alpinistično zaznamovala Himalaja. Obakrat uspešno, tako na Kangbačnu kot na Makaluju. Je bilo to novo poglavje v knjigi tvojega alpinističnega življenja?

Vse moje doslejšnje življenje je zgolj eno samo poglavje, zgodbe v njem pa se mi vedno bolj sestavljajo v celoto, še zlasti zdaj, ko pod domačo streho, v varnem miru družinske ljubezni in prijateljstva spravljam v red vse preživeto. Medtem ko je bil Kangbačen moja prva himalajska izkušnja, uspešna in dragocena, me je Makalu na najneposrednejši način opomnil,

da so gore, še posebej tako mogočne in tako neobvladljive kot himalajske, izjemno zahteven preizkusni kamen človekove volje, moči in razsodnosti. Odlična ekipa z odličnim vodjem Alešem Kunaverjem in z za tisti čas vrhunskim uspehom na mogočni gori se je nesporno zapisala v zgodovino himalajskih osvajanj, moj delček pri skupnem slavlju pa je imel poleg tega, da sem stopil na vrh, še kanček tesnobnega pridiha.

Mišliš na Zoranovo (Zoran Bešlin, op. p) kalvarijo visoko pod vrhom?

Bivak, in to nepredviden, nad osem tisoč metri je lahko usodna stvar, vendar ga je Zoran preživel, moja naloga pa je bila, in zato govorim o tem tesnobnem pridihu, da mu pomagam varno sestopiti v bazni tabor. O reševanju na teh višinah lahko govorimo le v enem samem smiselnem vzorcu. Naveza, ki se odpravi na goro, se mora z nje tudi vrniti kot naveza. Druge poti ni, razen če ... Hvala bogu tega čēja takrat ni bilo.

Trideset let kasneje (2005) ste se, gospodje zrelih let, pod taktirko Vikija Grošlja spet odpravili po poteh svoje himalajske mladosti. Je bilo veliko nostalgije?

Si predstavljaš, kako je, ko po tridesetih letih spet stopiš na ulice Katmanduja in ko spet od blizu zreš v veličastja himalajskih velikanov. In

kako si zadovoljen, ko ugotoviš, da ti še vedno gre, pri hoji, pri plezanju, pri premagovanju višinskih metrov. In potem še splezaš na vrh zelo zahtevne gore, kar Ama Dablam, čeprav ne najvišji, vsekakor je. Sicer pa je o vsem tem še največ in najiskrenejše povedal Janko Ažman: »Prijatelji, kar srček mi igra ...«

Dve leti po Makaluju te je, nepotešljivega iskalca novih obzorij, pot zanesla v Ande, kamor si se kasneje še vrnil. So bile to nove izkušnje in nova spoznanja?

Andske gore se zapišejo v dušo drugače kot himalajske. V Andih je več vitkosti in priostrenosti, v Himalaji pa sta absolutno v ospredju mogočnost in veličastnost. Leta 1977 smo bili v Peruju, v Kordiljeri Huayhuash, na Yerupaji Grande uspešni, zato pa me je nekaj let kasneje zavrnila Aconcagua. Vendar tudi kak poraz sodi k zdravemu razvoju tistega, ki se je zavestno odločil stopati po alpinistični poti skozi življenje. Kaj pa konec koncev je alpinizem drugega kot neizprosna, vendar kakovostna učilnica življenja, z vsemi potencami vpeta v naravo. O tem je modrovala antika, je razmišljalo razsvetljenstvo in še vedno premišljuje sodobna, racionalna pamet. Tudi zaradi takšnih spoznanj sem kasnejša leta znal in še znam uživati povsod v gorah, v domačih stenah, na smučanjih s prijatelji ali pa na mitološkem Olimpu in svetopisemskem Araratu. ●

Greben nas vodi v nebesa, Ama Dablam, 2005.

Tomaz Jakofcic

»Očitno sem dober v trpljenju«

Na grebenu Möncha

Pogovor z Miho Valičem o uspešni izvedbi projekta 82 × 4000

✍ Mateja Pate   🗣 Miha Valič

Miha Valič je alpinist, gorski reševalec, gorski vodnik z mednarodno licenco, vodnik reševalnega psa, že nekaj let vrhunski športnik, vsestranski plezalec, predvsem pa človek z neverjetno voljo. Letošnjo zimo je izpeljal zahteven projekt, ki je edinstven v svetovnem merilu: stal je na vrhovih vseh štiritisočakov v Alpah, ki so na uradnem seznamu UIAA. Kot prvi na svetu pozimi in v enem zamahu. Ideja sicer ni zrasla na njegovem zelniku. Že poleti leta 1993 sta Martin Moran in Simon Jenkins v 52 dneh prečila 75 vrhov. Spomladi leta 2004 je sledil poskus Patricka Berhaulta in Philippa Magnina, ki se je končal z Berhaultovo smrtjo. Dve leti pozneje sta, prav tako spomladi, Franz Nicolini in Michele Compagnoni že stala na 25 štiritisočakah, potem pa sta zaradi slabega vremena odnehala. Miha je načrtoval vseh 82 vrhov nanizati v 82 dneh, a je zaradi težav z vremenom zgodbo zaključil v 102 dneh. Na račun »hoje po oblih snežnih kepah«, kot je Mihov projekt imenoval eden od njegovih pogostih soplezalcev, je slišal precej zbadljivk, a večino-

ma so se šaljevali, potem ko so z njim prehodili ali preplezali del poti, posuli s pepelom, se pokesali svojih pregrešnih izjav in se v en glas strinjali, da je Miha res »car«.

Ideja, da bi v enem zamahu poskusil osvojiti vse pomembnejše štiritisočake v Alpah, torej ni nova. Kako si prišel do tega, da si jo poskušal uresničiti?

O tej ideji sem razmišljal že prej, še preden sem izvedel, da so jo že poskusili realizirati. Sploh za Angleža, ki sta projekt poskusila prva in ga poleti tudi izpeljala (čeprav sta imela očitno drugačen seznam štiritisočakov, op. p.), sem izvedel šele tik pred odhodom. Ko sem začel poizvedovanje, sem pravzaprav najprej naletel na poskus Francozov Berhaulta in Manina, za ostala poskusa (angleškega in italijanskega) pa sem izvedel kaka dva meseca pred odhodom. Najprej sem načrtoval, da bi se projekta lotil spomladi, tako kot Berhault, ker se mi je zdelo, da je izbral najprimernejši letni čas. Ko sem izvedel, da je Angležema uspelo projekt izpeljati poleti,

se mi je zdelo, da je korak naprej, če ga poskusim izvesti pozimi. Poleg tega lahko spomladi dostikrat zapade veliko snega, recimo aprila ali maja, januar pa je pogosto zelo suh mesec. Pozneje se je pokazalo, da je bila to dobra odločitev, saj je bilo januarja in v začetku februarja zelo lepo vreme, potem pa se je pokvarilo.

Kako bi na kratko opisal čas od ideje do začetka njene realizacije?

Prvič sem o ideji začel razmišljati lani spomladi, ko sem si zadal, da bi jo »enkrat« izpeljal. Ko je jeseni odpadla odprava v Indijo, sem se odločil, da bom zadevo poskusil izpeljati čim prej. Šele sredi novembra sem odhod, ki je bil načrtovan v začetku marca, prestavil na začetek zime. Glede na to da nisem v službi oziroma sem samostojni podjetnik, sem si to lahko privoščil. Prav podrobnega načrta nisem delal; če bi se več ukvarjal s tem, morda sploh ne bi šel na pot, saj se je šele pozneje izkazalo, za kako obsežno stvar gre. Seveda sem preučil vrhove in dostope nanje, vendar – če bi se res poglobil v to, se mogoče zadeve res sploh ne bi lotil (*smeh*). Pri načrtovanju poti sem si veliko pomagal z informacijami, ki sta jih na spletu ob-

javila Berhault in Manin, predvsem za področje Chamonixa. V tem delu sem se držal podobne poti kot onadva, še zlasti v okolici Mont Blanca. Za ostale predele sem pač prebiral vodnike. Večjo težavo so predstavljale finance, saj se z njimi spet nisem začel dovolj zgodaj ukvarjati. Pravzaprav je bilo tokrat prvič, da sem hotel dobiti kakšne sponzorje, a mi seveda ni uspelo. V tujini sploh ni bilo odziva, pri nas me je finančno in z impulzi pokril Mobitel, večja trgovska podjetja z alpinistično opremo pa niso hotela niti slišati za sodelovanje. Zdaj bom vsem tistim, ki sem jim pošiljal prošnje, poslal lepo poročilo s fotografijami ... (*smeh*).

Med tako dolgim in zahtevnim podvigom so se zagotovo pojavljale tudi krize. Kateri del poti je bil fizično in kateri psihično najtežji?

Fizično me je pravzaprav »pobiralo« vse-skozi po malem. Weisshorn je bil tisti hrib, ki me je najbolj uničil, saj sem imel stalno slabe razmere, zelo daleč je, pa še zelo slabo vreme je bilo. Po Weisshornu sem bil čisto podrt. Sicer pa sem bil z vsako turo počasnejši, pojavljali so se znaki pretreniranosti, tudi v dolini sem imel zelo visok pulz. V drugem delu, ko sem dosti

Na južni strani Mont Blanca

čakal v dolini, je bilo bolje, ker je bilo toliko predahov. Je bil pa drugi del psihično napornější, zlasti zaradi vremena. Še posebej, ko 82. dne projekt še ni bil končan, to je bilo res težko. Kriz je bilo sicer več. »Mikrokrize« so bile vsak dan, zaradi zgodnjega vstajanja (*smeh*), malo večje so se pojavile občasno, recimo ko je v Chamonixu zapadlo 2,5 metra snega v enem tednu, pa nisem vedel, kdaj se bodo razmere uredile. Vseskozi pa sem verjel, da bo šlo.

Si kdaj pomislil, da bi odnehal, oziroma si vsaj kdaj na glas zavzdihnil »pa kaj mi je bilo tega sploh treba«?

Ja, itak (*smeh*). No, da bi nehal ... Ravno to je hec pri tem projektu, da zelo težko nehaš. Počakaš par dni, pa se da. Nikoli me ni tako uničilo, da bi razmišljal, da bi nehal. Konec februarja, ko sem imel za seboj šele malo vrhov in ko se je bližal 82. dan, sem pomislil, da če bom v tem času osvojil okoli 50 vrhov, bo vprašanje, ali bo imelo smisel nadaljevati. K sreči je bilo potem toliko vremena, da sem prišel do številke 74 in za preostalih osem vrhov se mi ni zdelo več težko vztrajati, čeprav je trajalo še dvajset dni, preden sem projekt zaključil.

Na poti so te spremljali različni soplezalci. Po kakšnih kriterijih si jih izbiral? Glede na cilje določene etape?

Sprva sem iskal stalnega soplezalca, kar bi zelo olajšalo zadeve, tako finančno kot s sta-

Pod vrhom Lyskamma

lišča npr. gaženja. Kakšen dan sem zagotovo izgubil z menjavo soplezalcev. Ko nisem našel primernega, sem naredil spisek potencialnih soplezalcev, ki se je sproti dopolnjeval in spreminjal. Pred odhodom sem imel okvirni terminski plan, glede na soplezalce sem tudi določal cilje. Ko se je plan začel podirati, smo pa malo »flikali«. Načeloma je bilo mišljeno tako, da so se na vsake toliko časa soplezalci zamenjali, in takrat sem nekako določil naslednji cilj.

Na nekatere vrhove si se odpravil tudi sam. Si pri tem kdaj zavestno tvegaj preveč, morda v želji, da bi s seznama čim prej črtal še en vrh?

Na nekaj vrhov sem res šel sam, predvsem na take, ki niso bili tehnično zahtevni in niso imeli ledenika, to je bil glavni kriterij. Večinoma je bilo dovolj varno. Tudi s soplezalci večinoma nismo bili na vrvi, tako da je pravzaprav vseeno, ali nekdo solira zraven tebe, saj si zdrsa ali padca tako ali tako ne smeš privoščiti. Tehnično gledano ni bilo nič narobe, dogajalo pa se je, da sem sam zelo težko obrnil. Če sem imel soplezalca, je bilo to lažje; če pa ga nisem imel, sem si vedno rekel »grem še malo pogledat, potem bomo pa videli«. Ko enkrat vložiš toliko energije ... Najočitneje je bilo to na Weisshornu; ko narediš že 2300 višinskih metrov, čaka te jih pa še 800, potem je to zelo težko. Vedel sem namreč, da če obrnem, bom moral čez nekaj dni še enkrat po isti poti. Če bi šel uživati ali pa bi imel vodniško turo, bi že zdavnaj obrnil.

Kako si zadovoljen z realizacijo projekta, glede na to da se je prvotno zastavljeni časovni okvir podaljšal za dvajset dni?

Lepo bi bilo končati projekt v 82 dneh. Mislim, da je to povsem realno – z malo oz. še več sreče z vremenom bi bilo to izvedljivo. Poleti sta Angleža stvar opravila v 52 dneh (75 štiritisočakov), pozimi pa je problem, da ko zapade sneg, naslednji dan ni mogoče iti v gore. To je glavna razlika med zimo in poletjem, poleg tega ni odprta nobena kočica in tako naprej ... Zdi se mi, da sem morda proti koncu izpustil kakšen dan, ko bi se dalo narediti še kaj več, do 82. dne pa se mi zdi, da ni bilo dneva, ko bi se dalo narediti kaj več, pa tega nisem naredil, v okviru sprejemljivega tveganja, seveda. Če bi hotel projekt zaključiti hitreje, bi moral zelo »riniti« ... Zdi se mi, da je bila letos dovolj ugodna zima, ni bilo pretirane mraza, snega je sicer kar veliko zapadlo, ampak vseeno sem imel kar srečo z vremenom. V slabši zimi je vprašanje, kako bi šlo. Mislim, da sem naredil, kar sem lahko, z boljšim vremenom pa bi šlo mogoče še hitreje.

Kaj si obetaš od uspešno izpeljanega projekta? Slavo, čast, dobro promocijo kot gorski vodnik?

V to sem šel predvsem zato, ker mi je bilo v blazen izziv. V alpinizmu se sicer pleza zelo težke smeri, ampak zdi se mi, da so se zadeve začele malo ponavljati. Lahko zležeš zelo težko prvenstveno smer, recimo v Himalaji, kar meni sicer še ni uspelo, ampak zdi se mi, da je to malo drugačna stvar in zato se mi je zdela izziv. Toliko izkušenj, ki sem jih dobil tu, bi jih verjetno redkokje. Kaj bom imel od tega? Upam, da se mi bo uspelo finančno pokriti za nazaj s kakšnimi predavanji, glede promocije za gorskega vodnika pa – vsekakor upam, da bodo ljudje, ki bodo iskali nekoga, da bi jih peljal na štiritisočake, prišli do mene (*smeh*).

Za šalo: bi šel še enkrat?

Hm ... V bistvu ne vem (*smeh*). Če mi ne bi uspelo, bi morda razmislil o tem. Da bi šel izboljševati čas, se mi ne zdi ... (*smeh*). Kljub vsemu sem imel toliko sreče, da je vprašanje, če jo imaš dvakrat v življenju, tako z vremenom kot z vsem skupaj. Gotovo ne bom šel še enkrat (*smeh*).

Miha Valič na vrhu zadnjega štiritisočaka (Les Droites), v ozadju Mont Blanc

V raznih alpinističnih debatah se je pojavila primerjava z našim slavnim ultramaratoncem Martinom Strelom. Si boš, v njegovem slogu, v prihodnosti zastavil še kak hujši preizkus volje?

Ta ideja se je porodila iz neke druge, ki je še precej težja. Kaj bo naprej, ne vem. Se mi pa zdi to taka stvar, v kateri sem lahko dovolj dober in uspešen, očitno lahko zdržim veliko dni trpljenja v glavi in fizično, če se mi bo pa še kaj ljubilo, bomo pa videli (*smeh*).

Še eno vprašanje za šalo: si si zapomnil imena vseh štiritisočakov, na katerih si stal?

Če bi jih moral zdaj iz glave naštetih vseh 82, bi verjetno kakšnega izpustil, načeloma jih pa vem (*smeh*).

Dober teden po tistem, ko je stal na zadnjem štiritisočaku, se je Miha spet odpravil v Alpe – na vodniško turo na Mont Blanc. Menda ne bi šel, če ne bi bilo za denar ... O njegovi odisejdi sem precej premišljevala, še posebej, ko sem si nekega zgodnjega jutra utirala pot po strmih žlebu in so me nemogoče razmere spravljale v obup. Potem sem si rekla: »Če je Valič zmogel vseh 82 štiritisočakov, bom pa tudi jaz tale žleb ...« Kako prikladna mantra! Naj nam bo vsem, ki stremimo k višjim ciljem in prepogosto omahujemo na poti do njih, za vzpodbudo in zgled. ●

Rударstvo in jamarstvo na Ratitovcu

Koča na Ratitovcu

📷 Oton Naglost

Skrivnosti ratitovškega podzemlja še dandanes niso povsem razkrite

✍️ Jože Dolenc

Sedim pred kočo na Ratitovcu, se grejem na toplem dopoldanskem soncu in nenadoma ujamem pogovor skupine planincev: »Kar mimo rudnika jo uberemo!« Po grla prašni cesti mi steče še poslednji požirek grenke zlatorumene pijače, zaprem oči in preplavijo me spomini na dogodke izpred dobrih dveh desetletij. Premišlujem o tem, kako se nam je takrat začela odstirati že zdavnaj pozabljena preteklost Ratitovca.

Kot se mnogokrat dogaja, se je vse skupaj začelo čisto po naključju. Na vseh svetih dan leta 1984 sem bratrancu Bojanu pokazal nekaj zanimivih diapozitivov iz snežne jame pod Kremantom ter mu med pogovorom na kratko omenil še brezno na Ratitovcu, ki ima že bogve od kdaj ime Grintloh. Menda da je neznansko globoko, saj če ga meriš z »jamskim globinomerom« (beri kamnom), ga je slišati kar kakih 10 sekund, kar bi pomenilo globino kakih 300 metrov. Napaka je »le« v nedovršni rabi glagola slišati! Bralec se bo morda še iz osnovne šole spomnil, kakšna je razlika med dovršnimi in

nedovršnimi glagoli (npr. narediti in delati), zato o razliki med glagoloma slišati in zaslišati ne bom pisal. Zadostovalo bo, če vzameš, dragi bralec, v roke dobro slovnico izpred kakih trideset in več let ...

Beseda je dala besedo in že čez nekaj dni smo bili družina izkušenih in neizkušenih jamarjev ob vhodu v Grintloh. To smo bili Dare Manfreda in Tone Dežman kot že izkušena jamarja ter Bojan Švabič in jaz kot novince. Ob ponovnem »merjenju« globine je tudi Dare ugotovil, da je brezno neznansko globoko (ista napaka!) in da je bila naša vrv prekratka. Bilo je je »le« 150 metrov. Že smo se hoteli predati brezdelju na izjemno toplem novembrskem soncu, kar se je od nekod prikazal Stane Čufar iz Spodnjih Danj, nam omenil brezno pod Gladkim vrhom proti Pečani, globoko le kakih 50 metrov, in nam ga tudi pokazal. Bil je sicer že v njem, a mu baterijska svetilka in sveča nista mogli zadosti osvetliti podzemlja, da bi ugotovil, kje pravzaprav je.

Presenetljivo odkritje v breznu pod Gladkim vrhom

In tako smo se odpravili v podzemlje. Ker smo imeli le dve kompletni opreми, sta se dol najprej spustila Dare in Tone, midva z Bojanom pa sva čakala na toplem soncu. Že po nekaj metrih je Dare zavpil: »Saj so tu prave štenge!« Kakšne »štenge« neki, sem si mislil. Videl sem ga sicer še, kako je izpod sebe rušil nekakšne količke in si tako delal pot. Kmalu sta bila na dnu in nekaj časa smo se še lahko pogovarjali, nato je komunikacija utihnila. Le kaj se dogaja tam doli? Minila je dobra ura, ko sta se eden za drugim pojavila na površju in vsa zasopla začela pripovedovati tako rekoč neverjetne stvari. To naj bi bil starodavni rudnik. Dare je naletel na rudniški voziček: to je bil čisto navaden lesen zabojček na štirih kolesih. Na zunaj je bil menda popolnoma ohranjen, a ko se ga je prvi očividec z vrhom prsta samo nežno dotaknil, se je v hipu sesul in od njega je ostal le še omembe komajda vreden kupček strohnelega lesa. Zaradi vseh teh neverjetnih novic sem vedno težje čakal na trenutek, ko bom še sam smuknil v že blatni kombinezon in mokre škornje, si nadel plezalno opremo in čelado z acetilensko svetilko ter se prvič v življenju spustil v brezno. Ko sem lezel v tisti premočeni kombinezon, ki je bil vrhu vsega še malo strgan, me je to spočetka še malo motilo, ko sem pa že visel na dobro pritrjeni vrvi in se začel spuščati v temo, ki jo je le blede osvetljevala moja karbidovka, s katero še nisem znal dobro ravnati, me mokri kombinezon naenkrat ni več motil. Že na prvih nekaj metrih spolzkih skal sem ugotovil, kaj je s tistimi »štengami«. To so bili jelovi sušci, »kapniki« (ne kâpniki!), kot jim tudi pravimo, ki so jih rudarji tako tesno pritrdili med skale, da pod našo težo niti po več kot sto letih, o čemer bom pisal bolj proti koncu sestavka, niso hoteli popustiti in smo jih nekaj morali izbiti, da bi si olajšali prehod. Človek ne bi pričakoval, da bi moral na prečko dobesedno skočiti in jo izbiti iz ležišča, tako trdno je še držala! Še sreča, da je plezalna oprema zdržala, sicer bi bil to kaj lahko hiter polet do dna brez povratne karte ...

Ko sem se nekako prerinil skozi ožino, sem stopil na precej široko, a zelo poševno polico, od koder sem v soju karbidovke preko prepada, ki je zazijal pred menoj, zagledal

nekaj, česar si nikakor nisem znal razložiti: tam je bil – pravzaprav je še vedno! – skalni most, na njem pa je ostalo še nekaj brun, dolgih dva do tri metre. Ostala bruna so morala, kot sem ugotovil kasneje, popadati na dno jame. Ni mi preostalo drugega, kot da se spustim do konca navzdol, kjer sem se lahko odpel z vrvi in se začel prosto sprehajati. Na prvi pogled je precej dolgočasno: na dnu skale v velikosti glave, stene naokoli spet same skale in vse naokoli sama mokrota. Skratka dolgčas. A ko so se mi oči dodobra privadile svetlobi, zagledam kar dvoje pravcatih stopnišč, zgrajenih iz jelovih brun. Prvo se dviguje naravnost z dna jame in vodi do še neraziskanega rova, drugo se začne v višini kakih dvajset metrov pa vse do mosta in že prej omenjene police – no, skoraj do police, kajti med skalnim mostom in polico zija nekaj metrov široka luknja. Ker nas je čas že priganjal (naslednjega dne smo morali v službo), sem se kot zadnji odpravil ven. Molzel sem tisto preklicano vrv oz. po njej žimaril do vrha, se pridušal, da nikoli več v nobeno jamo, in trpel neznansko žejo, ki bi jo lahko pogasila le steklenica – dve bi bili še bolj dobrodošli! – prav take tekočine, s kakršno sem pričel tole pisanje. Pa zlomek se ni dal: naslednjo nedeljo smo bili spet notri in kljub vodi, ki je kapljala od vsepovsod, izsušeni ...

Tako se je začelo vse skupaj novembra 1984. V naslednjih nekaj letih nas je čakalo še mnogo garaškega odkrivanja podzemnih lepot in zanimivosti ter še posebej v tem breznu-rudniku odstiranja doslej neznane zgodovine. Veliko sem napisal že v članku, objavljenem pred dvajsetimi leti v Loških razgledih št. 33/1986.

Podatki o rudniku v Arhivu Slovenije

Preteklost je začela odstirati svoje tančice, ko sem se odpravil v Arhiv Slovenije. Najbrž mi boš, spoštovani bralec, pritrnil, da je začetni raziskovati najtežje takrat, ko še prav ničesar ne veš, pa moraš spraševati, a ne veš, kaj, koga in kako ... Pa mi je sodelavec Arhiva (imena se žal ne spominjam več) priskočil na pomoč, ne da bi mu bilo treba dosti razlagati. Na mizi pred menoj se je naenkrat znašla nekakšna ovojnica s kupom dokumentov, med katerimi je bila gotovo zelo pomembna (predvsem pa obsežna!) Rudarska

Stene in gozdovi na Ratitovcu

Robert Logar

knjiga za Kranjsko. Najprej sem se lotil knjige, iz katere mi je potem fotokopiral lista o dveh jaških, o Jašku sv. Frančiška in Jašku sv. Jožefa. Oba je leta 1820 prijavil Jožef Martinčič, fužinar iz Železnikov. Hiša, kjer zdaj živi veterinar Tone Globočnik, je bila takrat Martinčičeva. Tonetovemu pradedu – tudi Antonu! – jo je Martinčič prodal leta 1860, kajti takrat se je z vso družino odselil na Dunaj. Menda je hotel svoji dve za možitev godni hčeri plemenito poročiti, kar mu v Železnikih seveda ne bi uspelo.

Med dokumenti sem našel še zelo zanimivo pismo upravnika Zoisovih fužin Antona Žerovnika njegovemu gospodu iz leta 1789, ki ga – zgolj v ilustracijo! – navajam v celoti in seveda brez popravkov:

Gnadjlivi milostlivi baron od žlahtnega kamna¹

Za Javornikam so že blizu Razora Kamenčani² in Bohinci, v Jelovci so Železenkarji, v Šavniku Rotarji, zdej smo okuli inu okuli zašrangani, še Gorjuše inu Rudnu polje imamo,

¹ Iz Wikipedije, proste enciklopedije: Žiga (Sigismund) Zois, baron Edelsteinski, slovenski podjetnik, preroditelj, mecen in mineralog, * 23. november 1747, Trst, † 10. november 1819, Ljubljana.

² To niso prebivalci Kamnika, marveč Kamne Gorice.

potlej smo preč, se na moremo nekamer več geniti jen nam tudi puste vedit de če se z Vašo gnado na bodo zastopili, jo bodo v Kamno gorico po 30 kr. predali jen jest verjamem, de jem jo bodo iz serca radi po 30 kr. plačali, zakaj Kamenčani so na našo rudo glih koker mačka na miš jen če to pravico dobe, de jo bodo iz Wohina ven nosili, potlej mi le k vsakmo kupu dva vahtarja perpravmo ...

jest kušnem ponižnu Vaše Gnade gvant jen se ponižnu perporočim

ponižni pokorni hlapec Anton Žerovnik

Nova raziskovanja v jamah

Medtem se nam je pridružil še Peter Veber, s katerim sva potem prelezla kar nekaj tukajšnjih jam, marsikatero tudi večkrat, še zlasti rudnik, iz katerega smo nekega dne privlekli na dan oba lesena vitla, s katerima so si knapi pomagali pri vleki vozičkov po rovih in jaških. En vitel in leseno vlečno kljuko sva pozneje prinesla v muzej, medtem ko je en vitel še ostal na Ratitovcu. Takrat se nam je ponovno priključil Stane Čufar, ki je na poti proti svetlobi pomagal usmerjati prvi vitel, medtem ko sem bil jaz pri drugem. Peter je napravil nekakšno kletko, da vitlov ne bi preveč obtokli ali celo

ranili oz. zlomili. Ročaje smo za vsak slučaj izvekle, da se nam zadeva ne bi po nepotrebnem zataknila ob kak skalni rogelj. Nikakor se ne morem spomniti, kdo vse nam je pomagal pri vleki težkih, z vodo napojenih vitlov, in prav vesel bom vseh, ki se mi bodo javili, kajti brez njih bi vitla ostala na dnu in kot kralj Matjaž čakala, kdaj ju bo kdo priklical na plano.

Na našem koncu je cela obilica jam, znanih in morda še več neznanih. In katere so zanimivejše? Vsaka po svoje: kot za vsakega človeka lahko rečemo, da je unikat, velja isto tudi za jamo. Četudi pravimo, da je raziskana, bo že nekdo nekoč ugotovil, da je tam in tam še nadaljevanje, da nekje »ven piha«, da »voda odteka« itn. Z Juretom Likarjem sva nekoč lezla v neko jamo na Jelovici, katere dno je bilo zaledenelo, zaradi česar sva najprej sklepal, da je to tudi konec. Ko sva se sprehajala sem in tja po tistem ledu, sva tako malo za šalo malo zares v razpoko med ledom in skalno steno, široko borih deset centimetrov, metala že znane jamarske globinomere, in glej čudo: kamenje je ropotalo v neznane globine ... Stala sva torej na ledenem pokrovu jame nedoločljivih dimenzij. Še sreča, da se nama ni udrlo pod nogami, ker sva se namreč že odvezala! Še več takih dogodivščin, ki bi se lahko tragično končale, bi lahko naštel, pa se jim bom raje izognil z naslednjim naukom, ki so ga jamarji začetniki deležni na jamarskem tečaju: sidrni vozec mora biti vedno »osmica«; tudi na drugem koncu vrvi naj bo osmica, da lahko po potrebi stopiš vanjo in se varno prepneš z vrvene zavore v prsno in nožno prižemo. Natančnejši opis vseh zagrešenih napak bi spadal bolj v osnovni jamarski tečaj, pravzaprav v osnove vrvne tehnike, ki ni zapletena, spoštovati pa je treba vsa varnostna načela. Bodi dovolj o vrvni tehniki in vsem, kar je z njo povezano, saj o njej pišejo priročniki in jo poučujejo na tečajih, poleg tega pa se človek nerad posiplje s pepelom in piše o svojih napakah, če mu ne teče ravno voda v grlo ...

Za rudnik je najprej potrebna – ruda!

Posvetimo se raje rudniku na Ratitovcu. Omenil sem že obisk v Arhivu Slovenije, kjer sem v Rudarski knjigi za Kranjsko našel lastniška lista za jaška sv. Jožefa in sv. Frančiška. Zanimiv je tudi opis objekta in lokacije: »Bergbau auf

Eisen-Erze in Laibacher-Kreise, Bezirk Laak, Pfarr Selzach, in Gebirge Golle hrib im Orte na Ratitouze neben der Petschana Alpe«, kar bi se v prevodu glasilo takole: »Rudnik železove rude v ljubljanskem okrožju, okraju Loka, župniji Selca, v pogorju Goli hrib (*zdaj Gladki vrh*) poleg planine Pečana.«

Prvi pogoj za obstoj rudnika je seveda ruda. Precej so je naši predniki nabrali že na površju. To je bil bobovec; takšno ime si je ruda prislužila zaradi oblike, barve in velikosti. Žal so rudna zrna postajala vedno manjša. Omeniti moram še to, da je vsakdo, ki je hotel iskati rudo, potreboval dovoljenje, tj. rudosledno koncesijo (moj stari ata Karel jo je tudi imel – listino še hranim, čeprav nikoli ni bil rudosledec). Iz zemeljskih globin pa niso več vleкли bobovca, marveč le še precej slabši limonit. Nejasen nam je izvor bobovca. Nekaj časa smo menili, da je meteoritski, kar je vsekakor možno, čeprav manj verjetno. Kot me je opozorila prijateljica Neva, arheologinja, zaposlena v Narodnem muzeju v Ljubljani, je njegov nastanek verjetneje treba iskati v delovanju ledenika, konkretno Triglavskega ledenika, ki je drsel po naših ledeniških dolinah, v stranskih morenah pa je za seboj med drugim puščal tudi bobovec. V prid tej tezi govori dejstvo, da je bobovec zaobljen in gladek, kar mirne vesti lahko pripišemo obračanju in brušenju. Podoben pojav lahko opazimo tudi pri hudo redkih jamskih biserih, le da lahko pri njih izključimo delovanje ledenika.

Mučno delo nekdanjih knapov v jamah Ratitovca

Ruda je torej bila, pa čeprav le limonit. Rudarji oz. knapi, kajti raje uporabljam ta starejši izraz, so ga izkopavali z mehanskim orodjem (posebne vrste krampom, ki je bil na eni strani rovača, na drugi pa sekira). Izkopano rudo na dnu jaškov daleč stran od dna glavne jame so morali do tja prenesti ali prepeljati. Najboljši način jamskega transporta so bili vozički, ki so bili pravzaprav navadni zaboječki na kolesih, ki so jih vlačili po na tleh rova položenih deskah. Morebitne višinske razlike so premagovali, kot sem tudi že omenil, s pomočjo vitlov. Ko je bila ruda končno na dnu glavne jame – brezna, jo je bilo treba spraviti navzgor. Najprimernejše so bile verjetno vreče (o načinu transporta žal ni nobenih dokumen-

tov), morda tudi posebej za ta namen spleteni ozki koši. Zunaj so prav tako morali postaviti vitel, saj bi bilo za vleko po eni strani potrebno preveč ljudi, po drugi pa so vrvi že ob prvi vleki zaradi ilovice postale premastne in brez vitla ne bi mogli več vleči vreč oziroma košev na plano. Da so vreče vlačili, tako menimo namreč vsi tisti, ki smo bili v jami, lahko sklepamo po žlebovih, ki so jih konopljene vrvi napravile v skali. Vidimo jih na prelomu že prej omenjene poševne police v vertikalno glavnega brezna.

Tako je ruda končno prispela na svetlo. Tam so jo v bližnji luži brž oprali in jo nato naložili na sani, kajti od tam je pot vodila le še navzdol v Razor in naprej do Prtovča. Menda so tistim »prtovškim zgojnam«, kot pravimo začetnemu, najbolj strmemu in tudi zoprnemu delu poti s Prtovča proti Razoru, pravili tudi »železna pot«, kot se je tega spominjal že več kot 35 let pokojni Johan Tolar, po domače Petrcov Johan. Od tam so jo vlačili po stezi na Jesenovec, pa morda tudi preko Draboslovice in Podlonka v Železnike.

In tako smo prispeli do konca. Rudo so pretopili v železo, ga z norcem najprej prekovali v železne palice, »cajne«, te pa v žeblje vseh mogočih dimenzij. O vsem tem ne nameravam več pisati, saj to ni več povezano s samim našim očakom Ratitovcem. Mnogo, premnogo je o ratitovškem rudarjenju še neznanega in ne verjamem, da bomo kdaj odkrili poslednjo tančico s še ne tako zelo oddaljene preteklosti. Navsezadnje gre za dobo od leta 1820 do 1860, torej niti izpred dvesto let. A če pomislim, da se podobno dogaja tudi s precej mlajšo zgodovino, potem bo tudi nečloveško trpljenje izpred 150 let in več ostalo zavito v koprene. Naj zato tista skromna spominjska tabla ob vhodu v rudnik, ki smo jo pred desetimi leti postavili muzealci, opominja predvsem bodoče rodove, kako je bil trd tisti kruh, ki so ga služili knapi, ki jim ne vemo niti imena, pa brez njih morda niti Železnikov ne bi bilo.

In zato postoj, popotnik, ki mimo greš, in s spoštovanjem se prikloni njihovemu spomenu! ●

Pogled z Gladkega vrha proti Altemavru, zadaj Spodnje Bohinjske gore

Marjan Bradeško

Koko pa je moja mamica tle gor pršva?

Zgodba iz minulih dni

✉ Marjan Šolar

Bilo je pusto, deževno poletno sobotno popoldne, želja po gorah pa vendarle velika.

Po celodnevem delu doma sem se pod noč s kolesom odpeljal v Vrata. Ne vem, kje se je tistega dne dajal moj prijatelj in soplezalec Danilo, ki me je vpeljal v svet vertikale. Računal sem: ni vrag, da ne bi v Vratih dobil koga za v Steno; če ne bo šlo drugače, bom šel pa sam v Slovensko.

V Aljaževem domu je bila pisana družina znanih in neznanih plezalcev vseh kategorij in starosti. Zvečer in vso noč je lilo kot iz škafo, tudi zgodaj zjutraj ni bilo dosti bolje.

Sedeli smo, se pogovarjali, delali načrte in obujali spomine na dneve v gorah, lepo je bilo. Samo ta presneti dež.

Justin in dekle se pojavita

Največ sem se pogovarjal z nekim Justinom, ki sem ga tisti večer prvič videl.

Vsi nadobudneži pa smo ves večer metali oči na prijetno dekle, ki je sedelo v kotu in se naslanjalo na velikanski nahrbtnik. Povedalo je, da gre obiskat svojo mamico, ki pomaga pri oskrbovanju Staničevega doma.

Prijeten večer je bil in šele pozno smo se zavlekli na skupna ležišča. Dež je vso noč neusmiljeno plenkal ob streho, upanja na turo je bilo vse manj.

Ko se je drugo jutro začelo daniti, smo se gnetli pod kapom, še vedno je močno deževalo. Vse veselje nas je minilo.

Začuda pa je ravno takrat, ko smo hoteli vreči puško v koruzo, dežja le zmanjkalo. Megla se je dvignila do polovice Stene, ki je bila od mokrote vsa črna in nič kaj prijazna. Kam v takem? Tudi naša občudovanka ni vedela, kako in kaj.

Z Justinom sva sklenila, da punco spremiva do Staničeve, da se malo sprehodiva, za vsak primer pa sva s seboj vzela vrv in nekaj železja. Bilo je krepko sredi dopoldneva, ko smo odrinili proti poti čez Prag. Vreme se je hitro izboljševalo in kmalu se je pokazal vrh Triglava. Korajža je rasla. Na odcepu shojene stezice proti vstopu v Slovensko in še nekatere druge smeri je Justin brez besed zavil proti Steni, midva z dekletom pa za njim. Meni je bilo jasno, kam pes taco moli, dekletu pa niti približno ne. Brez besed smo se vzpenjali proti vstopu v Kaminsko varianto Slovenske smeri. Dekle je le sem ter tja vzdihnilo, da je kar precej v breg.

Pri vstopu sva jo navezala. Malo čudno je gledala, da pa je bila brez besed, je, mislim, vsakomur jasno. Začeli smo plezati.

Nenavadna pot do Staničeve

Kot sem že omenil, je imela punca velikanski starokopiten nahrbtnik z žepi na zaponke, usnjene naramnice pa so bile pritrjene na velik kovinski obroč. Spomnim se tudi, da je bil nahrbtnik »strokovno« nabasan in je bil videti kot velikanska krogla. Seveda se je dekle v kaminih s takim nahrbtnikom takoj zagozdilo. Justin jo je neusmiljeno vlekel od zgoraj, jaz pa porival od spodaj. Kdor si pri tem kaj »slabega« misli, ni »ta pravi«.

Ko smo se nekako prerinili skozi kamine, se je dekletu prvič izvilo iz ust: »Koko pa je moja mamica tle gor pršva?« Ta vzdih se je potem ponavljal vso smer, na Belih plateh, pod škrbinico ... Tudi midva z Justinom sva ga prevzela in ponavljala na vsakem malo težjem mestu, postal je geslo naše ture.

Na škrbinici smo se vpisali v Bučarjevo skrinjico, malo »poduškali« in se odpravili naprej.

Mislil sem, da bo Justin krenil v Slovensko grapo in da bomo izstopili po najlažji varianti. Bilo pa je drugače. Krenil je po Zlatorogovih, zavil navzgor, nekaj omenjal Zimmer-Jahnov izstop. Lepo smo napredovali in kmalu smo bili pod njim. Z Justinom sva bila dobro vplezana in prav nič naju ni skrbelo, da punce ne bi spravila čez malo težje izstopno mesto, še posebno ker je že njena mamica tam čez prišla.

Justin je z našim geslom naskočil izstopno mesto in ga mojstrsko preplezal. Na vrhu se je ugnedil v nekakšno kotanjico in uredil odlično varovališče. Dobro se spominjam, da je rekel, da tej kotanjici pravijo Zibka. Nadaljevanje izstopa je potekalo po znanem scenariju iz kaminov, pa da si ne bi spet kdo česa slabega mislil.

INTERMEZZO: Pred nekaj leti sem se pri mojstranskih alpinistih pozanimal, ali poznajo tisto Zibko nad Zimmer-Jahnovim izstopom, vendar brez uspeha. Janko Ažman pa mi je povedal, da se je Justin pisal Lavtižar in da je že pokojni. Pri dovškem župniku Francetu Urbaniji sem izvedel, da je Justin, po domače Španov Justin iz Mojstrane, umrl leta 1995 za srčno kapjo.

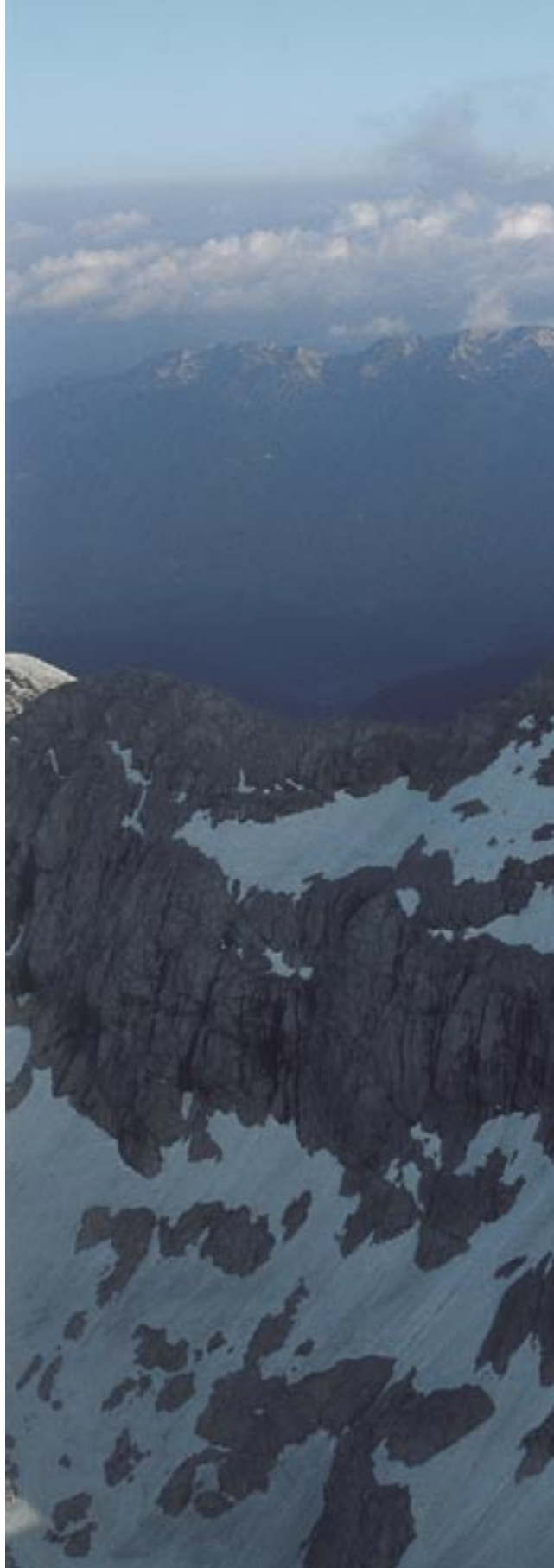
Tako smo prišli pod Malo črno steno in naprej na Triglavski »ledenik«, okoli leta 1955 ga je bilo še kar nekaj.

Poti se ločijo

Tam so se naše poti ločile. Jaz sem vsakič, ko sem prišel čez steno, moral še na vrh Triglava. Snegu sem sledil do najvišjega jezika, stopil v vršno steno in po lahkih poličkah v cikcaku prišel na severovzhodni raz ter po njem na vrh. Mislim, da sem ga dosegel že pozno popoldne. Justin pa je peljal dekle čez snežišča pod Ržjo in jo živo in zdravo, vendar malce utrujeno, izročil mamici.

Ne vem, kaj ji je natvezil o tem, kje smo prišli gor, z mamičinega obraza pa se je dalo prebrati, da je vedela za alpinistično izkušnjo svoje hčerke. Bila je prej ponosna kot huda. Justin jo je še pred mojim prihodom na Staničevo po Tomiškovi ali čez Prag pobrisal v dolino.

Lepo sem bil postrežen, mudilo pa se mi je v dolino, kajti do noči ni bilo več daleč.

Srečno sem prišel v Vrata pred temo, zajahal svoj stari skrupucani bicikel in brez luči pripeljal domov na Bled. Lepega in zanimivega dneva – pravega doživetja – je bilo konec.

Danes, po več kot petdesetih letih, mi ta dan še vedno stopi pred oči z vsemi podrobnostmi, še posebno, če izpred Aljaževega doma v Vratih zrem v Steno. Tudi naše geslo »Koko pa je moja mamica tle gor pršva?« odzvanja iz daljave.

Kako lepo je živeti z lepimi spomini!

EPILOG: Justina sem nekaj let potem zadnjič srečal na vlaku z Jesenic proti Gornjesavski dolini. Bil je v železničarskem »gvantu«, vračal se je domov iz službe na Jesenicah. Samo nekaj besed nama je uspelo izmenjati. Spomnila sva se naše pustolovščine, za konec pa sva skoraj oba hkrati izrekla naše geslo: »Koko pa je moja mamica tle gor pršva?« in še zadnjič živijo.

Nekaj let po našem podvigu me je pred hotelom Park na Bledu pocukala za rokav prijetna gospodična ali že gospa, bila je najina »soplezalka«. Oba hkrati sva izrekla: »Koko pa je moja mamica tle gor pršva?« Od srca sva se nasmejala, izmenjala nekaj radostnih besed in se poslovila. Ne vem, kako je bilo dekletu ime, menda je bilo doma iz Slovenskega Javornika ali Koroške Bele, pa saj to sploh ni pomembno; pomemben je samo spomin na čudovito doživetje, na srečanje z ljudmi.

Morda čisto na koncu te vrstice posvečam tudi Justinu, ki je danes, ne vem zakaj, precej pozabljen. Bil je vesel, zgovoren in šegav fant. Dobro je poznal gore nad Mojstrano in Steno. Ob najinem resda edinem srečanju sem dobil občutek, da je bil dober plezalec. Prav gotovo je imel v svojem obdobju mesto v vrstah odličnih mojstranskih plezalcev, pa naj kdor koli reče, kar hoče. ◉

Za medorjem čez Kočevski Rog

Kolesarske dogodivščine v kočevskih gozdovih¹

✍ Roman Mihalič - Gric

Sem vas razočaral? Miška še niso našli samega pred medvedjim brlogom, vseeno pa je bilo nakajkrat zelo zanimivo, predvsem pa zabavno. Zima je bila res prava in predvsem doooooooooolga, a sem jo še podaljšal v himalajsko in ko sem konec maja prišel domov, je bilo pri nas že vse zeleno. Miško se je zaradi predolgega mirovanja nemirno prestopal in rezgetal v kleti, vendar je moral še malo počakati, saj me je po dolgi odsotnosti čakalo veliko obveznosti.

Rog

Končno se je našlo nekaj časa tudi za naju. Avto sva pustila pri Žagi Rog in se odpravila na konec prejšnje in začetek nove etape. Vroč junijsko popoldne, zrak je prepojen z vonjem mladega bukovega listja in eteričnih olj jelk. Nosnice se mi poželjivo širijo in vpijajo omamne vonjave, sonce se igra v krošnjah dreves in ustvarja fantazijske vzorce, Miško zadovoljno prede pod mano in z užitkom požira prašne kilometre, počutim se božansko. Malo pred Podsteno naju pozdravi smerokaz »KRONIKI«; no, to bo pa še zanimivo, si mislim. Pred gozdarskim domom presenetiva skupino mladih fantov, ki sedijo okoli ognja in žulijo sokove. Prav nič »kroničnega« ni videti na njih, mogoče se šele ogrevajo. Pot nadaljujeva za bajto rahlo navzgor čez travnike, ki cvetijo v tako živih barvah, kot si jih lahko zamisli samo mati narava.

Za ovinkom presenetim lisičko, ki dremlje sredi kolovoza; revica se naju tako prestraši, da jo jadrno popiha v grmovje. Malo naprej pripeljeva na travnik, ki so ga preorali pujslni. Delo so res opravili temeljito in profesionalno, tako da se ga ne bi sramoval niti »trahtor Ferguson«. V uživaškem spustu pritelovadiva do Rajhenavske jelke, častitljive stare dame, ki ima (čeprav ni lepo, da pri damah govorimo o letih) že več kot 550 let. Nežno se privijem k njenemu močnemu oprsju in poslušam njeno pomirljivo šepetanje. Kaj vse bi nas lahko naučila, če bi ji bili pripravljene prisluhnuti. Posloviva se kot stara prijatelja. Sonček že pošteno nažiga, temperatura okoli 30° C, in to v gozdu, poslastica pa me šele čaka.

Do Rajhenavskega pragozda se še udobno pripeljeva, nato pa me Miško znova izkoristi. Zopet je vse po starem, potiskanje, porivanje, nošnje, spotikanje, brce v piščali in podobne užitke mi privoščiči med enourno zabavo proti

¹ Op. ur.: Prvi del je bil objavljen aprila 2006.

Informativna tabla pri
Žagi Rog

✉ Vladimir Habjan

vrhu Rajhenavskega Roga (965 m). Seveda se mi hoče maščevati za dolgo zapostavljanje, pa saj mu ne morem zameriti. Pod vrhom ga prislomim na informacijsko tablo in se skušam malo osvežiti, ampak kako? Pot brizga od mene v curkih, bidon je suh, ostane mi samo še mala pločevinka v mehko kuhanega rogača, ki pa je »blažev žegen«. No, so se vsaj okrepčali komarji, muhe in druga aviacija, ki se je takoj nabrala na meni. Na hitro jo pobriševa v dolino do Žage Rog, ki je bila po prvi svetovni vojni prava mala lesna tovarna sredi mogočnih gozdov, sedaj pa je od nje ostal le še Skavtski dom, nekaj ruševin in cistern za vodo. Gozdarji so postavili lično uto z informativnimi tablami, to pa je vse, kar spominja na stare čase.

Do vrha Roga (1099 m) je še slabe pol ure, od tega nekaj malega vožnje, veliko potiskanja in na koncu še nošnja. Kar nekajkrat sva bila z Miškom na njem, poleg tega pa imam v spominu še nekaj zanimivih prigod.

Ko sem v najstniških letih prvič kolovratil tu naokoli, sem malo pod vrhom v blatu opazil sveže sledi medvedjih šapic. Pošteno me je zadržnilo v grlu, strahoma sem pogledoval po okoliškem grmovju in s pogledi švigal po najbližjih drevesih, na katere bi se zatekel v primeru medvedje sile.

Razgledni stolp

Potlej dolga leta nisem zakoračil v ta konec, saj so me okupirali višji hribi. Leta 1996 so gozdarji sklenili na vrhu Roga postaviti razgledni stolp. Sami krepki pobje, ki pa višine niso ravno najbolj navajeni, zato so me povabili, da jim pomagam pri višinskih delih. Seveda sem jim rade volje priskočil na pomoč in stolp je z njihovo močjo in mojimi telovadnimi vložki hitro zrasel. Vršnje letve še niso bile čisto pribite, ampak samo provizorično. Tako se je eden od gozdarjev neprevidno naslonil na letvo in z njo vred odfrčal 10 m v globino. Priletel je na hrbet med same skale. V mislih sem videl samo še njegove možgane, razlite naokoli. V trenutku sem bil pri njem. Drugim nisem dovolil, da bi ga takoj dvignili, saj veste, zlomljena hrbtenica, počena lobanja in podobne stvari so se mi podile po glavi. Prosim ga, naj premakne vsako roko in nogo, sprašujem, kaj ga boli, hoče kar vstati, kar mu odločno prepo-

vem. Naložimo ga na nosila, narejena iz lojter in desk, in ga začnemo nositi v dolino proti avtomobilom. Noče se nositi in vstane ter sam sestopi do avta, kjer prisede k prijatelju, nato pa po »gasu« in v bolnico, kot smo se domenili, jaz pa s svojim za njima. Seveda mi pobegneta. Tako sam pritrapljem v novomeško bolnico in na urgenci sprašujem po ponesrečenem. Vsi me samo začudeno gledajo, nihče nič ne ve, zato se odpravim v zdravstveni dom k dežurnemu zdravniku. Tudi tam nič ne vedo, grem še enkrat nazaj na urgenco, pa imam občutek, da bi mene najraje obdržali na opazovanju, tako sumljivo me pogledujejo. Imena in telefona ponesrečenca ali kakega drugega gozdarja nisem imel, zato sem se tolažil z mislijo, da se bodo že sami znašli. In res so se. Medtem ko sem jaz letal od enega dohtarja do drugega, sta ponesrečenec in njegov šofer veselo pila v gostilni. Kaj je bilo s poškodovancem? Praktično nič. Pri za večino smrtnem padcu jo je gozdar odnesel samo z izpahom levega zapestja. Še sedaj, kadar pridem pod stolp, nejeverno zmagujem z glavo. V zahvalo za trud so mi v skali tik pod vrhom pokazali špranjo s »flašo«, v kateri je vedno razkužilo, saj veste, proti prehladu in podobnim zdravstvenim tegobam.

Letos so stolp obnavljali in barvali, pa so se zopet spomnili name. Ker sem bil bolj »naroden«, sem prevrnil posodo s premazom po sebi, tako da je Diana še ves teden z mene drgnila premaz. No, sem sedaj vsaj dobro zaščiten pred lubadarji.

Z vrha se z Miškom spustiva za šapicami strmo navzdol do makadamske ceste in po njej nazaj na Žago Rog. Za danes bo dovolj, prepoten in zdelan sem kot star škorenj.

Jesen

Čez poletje sem se Roga zaradi tropske vročine izogibal in prišla je jesen, najlepši čas za potepanje s kolesom. Tokrat sva zraven povabila še Diano. Tako se peljemo proti Malemu Rogu, ko iz avta zagledam ob cesti kup gob in med njimi tudi lepega jurčka. Miška dol in že se veselo peljeva po cesti proti Cinku. Zopet nekaj zapazim ob cesti, ustavim, jurčki, lepi mladi, hitro se znajdejo v nahrbtniku in tako naprej. Kmalu jih imam že poln nahrbtnik. Si predstavjate, voziš se po Rogu s kolesom in

nabiraš gobe. Malo pred Cinkom z Miškom ostaneva sredi gošče, naenkrat nobene šapice, grem nazaj do zadnje, zopet naprej, poskusim en kolovoz, nič, drugega, nič, tretjega, nič. Le kam, za hudiča, so izgibile? So »lubadarji« podrli lastne markacije? Nekaj krepkega mi visi na jeziku. Buljim v zemljevid: če jo mahnem tukaj navzdol, pridem na gozdno cesto in do markacij. In res se nisem zmotil; kmalu sem na cesti in po 200 m vožnje zopet uzrem prvo šapico, ki pride levo iz gošče. Trmast, kot sem, prislonim Miška na najbližje drevo in se zaženem peš v breg, da se prepričam, kje sem kiksnil. Zopet se najdem sredi gošče in ko se prebijem skoznjo, vidim, da sem na križišču, kjer sem se toliko časa vrtel. Lahko bi malo počistili pot, če so jo markirali, saj ni prvič, ko iščem kakšen odsek, si pikro mislim. Do Kunča (Kuntschen), najlepše zelene oaze sredi Roga, nisva imela več orientacijskih problemov. V oči me zbode kar nekaj lovskih prež, postavljenih okoli te lepe oaze – saj veste, zelena bratovščina vzorno skrbi za divjad in zato se trudi, da ima vse lepo na muhi. Ker je v bližini Ledena jama, skočiva še do nje. V jami naredim nekaj posnetkov ledu in ko pritisnem zadnjega, mi crkne kartica. Lepo, čudo od tehnike, ki sem ga nabavil pred slabim mesecem (prejšnjega so mi pljunili na katmandujskem letališču, kar ne bi bilo tako hudo, če ne bi bila v njem polna kartica ravno z vzpona na vrh in s sestopa), ti gre k hudiču, ko to najmanj pričakuješ. Kaj češ, Murphy. Slabo voljo mi prežene misel na gobjo pojedino, ki naju čaka doma. Spremljevalna ekipa naju potrpežljivo čaka, za kar se ji lepo zahvaliva s poljubčkom.

Tretjič

In napočil je čas za zadnjo etapo. Jesen je v vsem svojem blišču. Barve so tako žive, vreme tako bleščeče, razpoloženje na vrhuncu, da se

Počasi se vse zarašča

Roman Mihalič - Gric

ti zrola, če nočeš. Ko gledam posnetke, se mi zdijo samo bedna imitacija, saj noben aparat ne more pričarati zraven še duše.

V najlepšem vremenu (če povem po šentjernjesku: »lepu, še bul lepu, lepu ku prasêca«) se z Miškom vzpenjava proti razvalinam kočevarske vasi Rdeči kamen (Rotthenstein), kjer naju poleg obilice sadnega drevja in table, ki prepoveduje nabiranje sadja, bolj pritegnejo veliki grmi črnih slastnih robidnic, ki si jih pošteno privoščiva, seveda Miško samo takrat, ko se zaplete vanje, jaz pa dobesedno. S polnim vampom se spustiva do nekdanje vasi Luža (Lacknern), ki je najbrž dobila ime po vaški mlaki, kjer mi pade čeljust do tal. Znajdeva se na pravljlični jasi z lepo novo gozdarsko kočo, tako »cartkano«, kot bi pravkar prišla iz pravljice Janko in Metka. Takoj sem se zaljubil vanjo; če bi mi jo kdo dal, bi se takoj preselil vanjo. Romantična razmišljanja mi izbjije iz glave strm vzpon čez Reber (868 m) in nato uživaški spust po gozdni vlaki do gozdarske kočice Podstenice. Sledi nov vzpon po pobočju Jazbeca (736 m) in spust do ceste Stari Log–Rajhenav, kjer naju pričaka spremljevalna ekipa. In s čim se zabava? Da Diani ne bi bilo dolgčas in bi storila kaj koristnega, je s sabo vzela vrečo orehov in jih tre na kamnu v križišču. Ker sem prehitel, jo zalotim sredi dela in kaj hočem, seveda ji pomagam. Tako sva skupaj trla orehe sredi

Razvaline cerkve v vasi Rdeči kamen

✉ Roman Mihalič - Grič

Kočevskega Roga, res prav zanimiv pogled. Še dobro, da ni nihče prišel naokoli, drugače bi naju potipal po čelu.

Čez Pugled (Hohenberg) je šlo kot v sanjah. Ta del Roga je kot ustvarjen za obešenjaško potepanje z »bajkom«. Sledita Rigelj (Riegel) in Kočevska Mala gora, kjer sva z Miškom naletela na zanimivo kopel pujselnov, za nameček pa še na lep svež medvedji drekec, ki ga je namesto višnje na vrhu krasil kostanj. Malo naprej sva v gošči splašila nekaj velikega. Pokalo je, kot bi bila divja jaga; ne vem, ali je bil lastnik drekca, lahko pa samo nedolžen božični jelenček. Vsega navajena se zaradi tega nisva pretirano vznemirjala in sva se odpeljala do vasi Željne (Seele) s še bolj znanimi Željnskimi jamami. Mislite, da sem našel kakšno smerno tablo? Figo! Ko se zapeljem v Šalko vas, vem, da sem zgrešil. Povprašam pri hiši in me napotijo nazaj do lovskega doma. Komaj ga najdem, čeprav je čisto ob cesti – jasno, nobene table. Razmaja na ograja me pospremi navzgor čez obronke nekdanjega kamnoloma, nato planota, sto poti levo, desno, gor, dol, naokoli. Jaz pa z Miškom na ramenih, saj ga tudi potiskati nisem mogel v tej gošči. Sonce žge, usta suha po dolgi turi, le kje, za hudiča, je jama? V daljavi vidim nekaj porušene ograje in se napotim proti njej, samo kako? Pod daljnovodom so pred kratkim posekali grmovje in čezenj se kobalim z Miškom na hrbtu. Trnje in vejevje se mi zažirata v nezavarošana meča, koprive me žgečkajo; še dobro, da imam tako kosmate noge. Ko se prebijem do ograje, ugotovim, da sem nad okni nad Ci-

gansko jamo. Iščem vhod, najprej levo, brez uspeha, nazaj desno, samo trnje, koprive in gošča. Počasi postajam besen. Tristo hudičev in vsi rogati zraven. Našel bom vhod v to jamo, pa če bom skočil vanjo. Skozi njena okna lepo vidim potke, ki tečejo po dnu. Najraje bi vrgel Miška v okno in nato še sam splezal noter, vendar mi zdrava pamet govori, da bi se pri tem početju poškodovala oba. Togota »pudgurska«

se odpravim nazaj, besen nase in na Kočevce. Si predstavljate »butlna«, ki se več kot eno uro podi po grmovju in trnovju z biciklom na rami? Jaz tudi ne, če ne bi bil to sam. Najbrž sem se smilil celo bogovom, saj so mi na pot postavili mično gospodično, ki je v mehki travi pila pivo in kadila cigareto. Najbrž sem bil videti dokaj čudna in usmiljenja vredna prikazen, saj mi je bila takoj pripravljena pokazati pot do Željnskih jam, ki jih »tud buh neb najdu«, zaraščeni s koprivami, trnjem, tavžent stezicami in zanemarjenim vhodom. Žalost, žalost, žalost in še enkrat žalost. Saj tak prazgodovski spomenik, kot so Željnske jame, ki se lahko primerja s Potočko zijalko, Dovškimi babami, Betalovim spodmolom, tako propada. Zakaj? Zato, ker je neki tip zaprl pol metra poti čez svoj travnik, ga ogradil z visoko ograjo in nanjo obesil opozorilno tablo: »Pozor nevaren pes«.

Razkurjen kot leglo sršenov se z Miškom zrušim na Rudniško jezero, kjer je ostalo tako, kot je naredila mati narava. Nič. Mlaka, kje je RKC (Rekreativno-turistični center), ki zraven vode, ki se je sama natekla v opuščeni dnevni kop premoga, ponuja tisto, kar sem prej napisal. Sveto jezico mi omili pogled na Diano in orošeno steklenico življenjske tekočine, ki sem si jo tako garaško prislužil.

Tako, končal sem o medorju, bilo je zanimivo, zabavno, včasih garaško, drugič obešenjaško, tretjič skoraj jokavo, vsekakor pa nepozabno. Radi se imejte in pridite na obisk k medvedku, saj je osamljen in ga že najeda zob časa, v Rog, v Rog, v Rog ... ●

Kamniški vrh

Navidez čisto neznaten vrh

✍ Marjan Bradeško

Poznopomladansko jutro. Kamniška Bistrica je še vedno nekoliko narasla, vendar se že vrača k svojemu bistremu imenu. Hladno vleče po dolini. Noben zvenceč vrh nas danes ne bo ugledal, komaj nekaj nad tisoč metrov se bomo povzpeli, a je pričakovanje zeleneče svežine izjemno. Strmino Dolgega robu zagrabimo, kot da že dolgo nismo bili na poti. Saj menda res nismo bili. Pa nam sape ne zmanjkuje in smo kar brž gori, kjer se pot malce umiri – zemljevid pravi, da Na šotoru. Potka je ves čas lepa, vije se po gozdu in kaj hitro leze v svežino dneva in iz utesnjene doline v razsežnosti prostranstev. Kukavice se oglašajo, gozd prepeva ptičjo pesem in zelenje kar kipi od pomladne moči. Gozda na levi, južni strani počasi zmanjka in tik pod slemenom se stezica odločno vrezuje v zelene

strmali Hudega konca. Osamljeni mokovci s svojimi brstečimi popki sivobelih listov so kot cvetoče češnje. Pobočje se počasi zarašča, številne nizke smreke so že posejane med bujno travo. Sleme nekoliko zaniha, kakšen pridobljeni meter moramo tudi žrtvovati, a ni težko. Beli poprh, ki na okoliških vrhovih sega kar nizko, ohlaja sape in jemlje moč soncu, ki je medtem prilezlo že kar visoko na nebo. Tudi mi se kaj kmalu razgrnemo po prostranem vrhu, ki ga že prerašča visoko zelenje, tako značilno za nekdanje planine. Malicamo na starih lesenih brunih. Ozračje je povsem umirjeno, ni ne brnečih žuželk ne človeških glasov. Le rezki mrzli dih se s snežnih pobočij sem in tja pritiplje tudi sem dol. Smo na Kamniškem vrhu – na vrhu, a vendarle spodaj. Občutje gora je včasih

Beli poprh na Brani, Planjavi in Ojstrici s slemena Kamniškega vrha

✍ Marjan Bradeško

z nižjih vzpetin še mogočnejše, še silovitejše. Pogled od spodaj, ki je že zgoraj, pokaže vso razsežnost strmih gorskih pobočij. Ob košatih nizkih bukvah nadaljujemo navzdol, v sedlo, posuto z rumenimi pogačicami. Sem in tja jim delajo družbo kimajoče modre zvončnice, nad vse to cvetje in zelenje pa segajo orjaške čmerike. Imenitni pogledi v zasnežene vrhove Brane in Planjave so nevsakdanji. Bujno zelenilo, nad njim pa še sveža zimska belina. A v naravi je vse prav, barve preprosto gredo skupaj. Kratek vzpon nas spet ogreje. Zahodni vrh je tudi planotast. Travnne strmine te vzpetine, presekanke s skalnimi skoki, so ena sama velika planjava. Resda so postavljene strmo, a iz doline so kot velikanska nagubana zelena odeja. Počasi se spuščamo na planino Osredek. Silno lepa čemi pod pobočji Kržišča, spokojnost jo prevzema in starožitni vonj izpranega lesa daje slutiti brezčasje. Mogočna lipa pred stanom priča, da so tod živeli, da so k »hiši« postavili znamenje naše dežele. Lipovo drevo. Ko tako mežikamo v sonce, se pred nami na leseni mizi nenadoma znajdejo trije kozarci temnega domačega piva. Prijatelj je prinesel nekaj te doma zvarjene pijače, da bi k vsem presenečenjem narave dodal še tega, malce bolj prvinskega. Bujne koprive v robu nas zvabijo, da naberemo še nekaj za kosilo. Koprivna juha bo prav teknila, saj bomo doma že prav zgodaj. Prečimo dolga travnata pobočja, Strme senože- ti, vse tja preko Slevške rože in na rob pri lovski koči. Od tam gre le navzdol, v dolino Potoka (na zemljevidu Grohatji potok), ki počasi prižuboreva iz pobočij, ki ga stiskajo od obeh strani. Stezica postane kolovoz, kolovoz pot. Potok pa vse bolj šumi, v mokrih skalah nad njim se oveša različno cvetje, mlado ozelenelo

bukve se sklanjajo nad nas. Predvsem pa nas radostijo prelestni nalivi cvetočega negnoja. V dolgih rumenih slapovih poplesava v opoldanskih sapah, ki vejejo po dolini. Ni še poldne, ko pri Bistrici zaključimo pot. Neverjetno, kako močno podobo lahko zariše v spomin navidez čisto neznanen vrh. ●

Kazala markacija je v levo smer

Kazala markacija je v levo smer gorniku, ki je s cepinom in vrvoj tjakaj v steno šel iskat ves svoj nemir, da izpolni enkrat srčno si željó.

Noga išče mu v skali varno pot, roka veže v vrvi varni splet, in nad njim neba se kaže modri svod, glóbel tam pod njim mu vzbuja že trepet.

Noga mu naenkrat v skali spodrsi in žvenket cepina v globel zazveni, roka vrv iznenada popusti, krokar niže med skalovje se spusti.

Skala bela pred očmi zapleše mu, sen njegov se iznenada izgubi, truplo obleži tam na globokem dnu, zraven očnice pa kapljica je krvi.

Vsako leto, ko spet pride sončni maj, v vznožju mi pod goro srce zadrhti, tam poti je gorske zame vedno kraj, saj naprej v skalovje jaz ne upam si!

Vinko Hrovatič

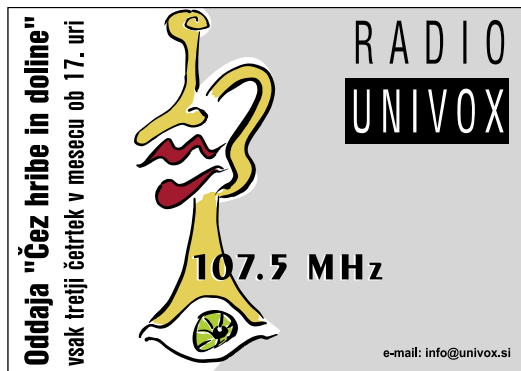

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- ob četrkih ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!

RADIO OGNJIŠČE

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak trejji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO UNIVOX

107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

Kaj se skriva za razglednicami

Alpski muzej v Bardu

✍ Mojca Luštrek

Če se boste odločili za katero izmed smučišč nad dolino Aoste ali vas bodo zapeljale mogočne gore okrog nje ali pa se boste predali njenim naravnim, kulturnim in zgodovinskim lepotam in zanimivostim, boste v opazni gneči vsakršnih gradov, ki so posejani po tej lepi dolini, težko prezrli utrdbo nad Bardom, saj je pravo mesto na hribu.

Prenavljanje stare lupine in načrtovanje njene nove vsebine se je začelo že leta 1993. Zidovje je lepo obnovljeno, notranjščina tudi, na voljo je parkirišče, s katerega se z dvigalom in vzpenjačo pripeljete do dvorišč na štirih ravneh, zdaj pa stavbe polnijo z raznovrstnimi vsebinami. Alpski muzej vam bo gotovo všeč. V njem se ne sme fotografirati, poleg vstopnice pa dobite razglednico z osnovnimi podatki (urnik in cenik), prospekt »kje je kaj« in knjižico – vodnik po muzeju. Prospekt in knjižico imajo tudi v angleščini, sicer pa v vsem muzeju vladata le italijanščina in francoščina, kar je za tuje obiskovalce nekoliko sitno.

Takoj na začetku pozdravijo obiskovalca prelepe panoramske fotografije, ki se venomer menjavajo in prikazujejo Alpe v različnih letnih in dnevnih časih. Nato ga nekoliko zbega pravi »napad« svetlobnih učinkov, projekcij, filmov, glasov in drugih zvokov civilizacije, skratka sodobna »zmešnjava«, ki je pravo nasprotje bukolične idile, umirjenih zvokov gorske narave, tišine med stenami in vrhovi. Seveda, *Alpe danes* so tudi železnice, avtoceste, predori, žičnice, hoteli, množice turistov ... Iz tega dela muzeja mi je najbolj ostalo v spominu dvoje: posnetek snemanja indijske glasbene reklame v prelepem alpskem okolju (le zakaj težko sprejemem, da so Alpe za Indijce eksotika?) in vabilo »Pojdimo v goro« v 41

alpskih narečjih, begajoče kot svetlobni napisi po tleh pod našimi nogami in kot glasovi številnih govorcev okoli naših ušes. V tem glasnem, bleščavem okolju je bila tiha, mračna, skromno opremljena sobica, v kateri je nekoč prenočeval garnizijski častnik, čuden tujek. Kot so bile vojne tujek v tem rajskem miru. A bile so, zato je *Vojna in mir* proti koncu obhoda kar pričakovano oddelek muzeja.

Začetek utegne (konservativnega) človeka, ki pride po spomine (povprečen obiskovalec se stežka znebi pričakanja, da bo muzej bolj ko ne skladišče preteklosti), podatke, stvarno podobo sveta, kar malo vznejevoljiti, saj sprva

Alpski muzej domuje v slikoviti utrdbi

✍ Mojca Luštrek

ne ve prav, kaj (naj) gleda in kakšno je sporočilo prikazanega. Pa se oba po nekoliko zmedenem začetku umirita in spoprijateljita. Prideta si naproti: muzej poleg nenavadnih prijemov uporablja tudi običajnejše, obiskovalec pa se vživi v dejstvo, da je v zelo sodobnem muzeju.

Kar precej izvemo o *naravni in človeški pokrajini*: o podnebjju, vodah, zemljepisni raznolikosti, zemeljskih premikih, kamninah, rudah, kristalih, pa tudi o spremembah, ki jih je povzročil človek. O dolgih zimah in težko pričakovanih pomladih – o zimskih opravilih, o obredih in običajih, ki kličejo in pozdravljajo pomlad (prav presenetila me je živopisnost, slikovitost nekaterih pustnih oblačil in mask). O mitologiji: nagačen dahu je kot živ, čeprav taka žival sploh ne obstaja (sestavljen je iz kože, dlak, rogov resničnih alpskih živali; njegove neverjetne zmožnosti, ki spominjajo na našega zlatoroga, so »za današnjo rabo« šaljivo in pretirano prikazane v risanki); dobri velikan iz Valtournencha je prijazno predstavljen z ilustracijami Petre Probst; zanimiv je »koledar« iz kipov svetnikov, ki tako ali drugače »skrbijo« za tukajšnje ljudi (med njimi ima posebno mesto sveti Bernard, zavetnik gornikov, ki goduje 15. junija). O človeških in živalskih bivališčih, o nošah, o igračah. Pa seveda o rastlinstvu in živalstvu na čudovitih slikah in posnetkih (nobenih zaprašenih nagačenih živali in herbarijev za šipami, polnimi prstnih odtisov).

Romantične sanje so sanje o nedosežnem, ki je postalo dosegljivo: o osvajanju Mont Blanca, Matterhorna in drugih simbolov alpskega sveta. O alpinistih in gorskih vodnikih. O junakih in žrtvah teh podvigov. Tam se med številnimi antološkimi deli pred našimi očmi lista knjiga Igrišče Evrope (The Playground of Europe), o katere piscu Leslieju Stephenu smo prav pred kratkim lahko brali v Vestniku. Ob pogledu na nekdanjo gorniško opremo se človek še enkrat vpraša, kako je bilo vse to mogoče.

Kdor je bolj kot za predmete, slike, fotografije, zemljevide, filme, »inštalacije«, zvoke, glasbo (kar težko si mislim, da bi veličastna zborovska glasba ali mogočni klavirski akordi, ki spremljajo ognjeniški izbruh ali bobneči slap, koga pustili hladnega) dovzeten za besede, mu veliko povedo geolog, zemljepisec, antropolog, zgodovinar, etnolog, ki gledajo iz »živih slik« na

stenah ter pripovedujejo, kar vedo, znajo in so izkusili. A kot rečeno, je treba razumeti italijansko ali francosko.

Od muzeja se poslovimo med velikimi kosi tkanine, na katero se projicirajo smučarski filmi. *Sodobnost*. Med prosto visečimi, nekoliko valujočimi in nihajočimi »zasloni«, ki še poudarjajo elegantno gibanje smučarjev, kljub drugačnosti nismo več zmedeni: sprejmemo, da je druženje naravnega gibanja in »industrije« (športne in kulturne) dejstvo, pred katerim nima smisla mižati. Ko stopimo na plano, pa spet zagledamo gore, kakršne so nam najbolj znane in najljubše.

Res, vse to so Alpe, ne samo tisto, kar je videti na razglednicah – zunanja lepota, ki nas brez dvoma prva pritegne. Ko spoznamo tudi tisto, česar ni videti že od daleč, jih vzljubimo še bolj in drugače.

Poleg alpskega muzeja so na ogled obnovljene ječe, v razstavnih prostorih prikazujejo današnji utrip življenja v Alpah, kulturo tukajšnjih krajev in občasne razstave, na voljo so predavalnice in dvorane za izobraževanje ter koncerte in gledališke predstave. Letos bodo odprli še muzeja, ki bosta prikazovala življenje ob mejah in raznovrstne utrdbe, v Alpah za otroke bodo nadobudni radovedneži lahko igraje spoznavali gore, mitologijo, povezano z njimi, in se celo »virtualno« povzpeli na Mont Blanc, pripravljajo slikovni in zvočni pregled zgodovinsko najpomembnejših dogodkov v zahodnih Alpah, v medijskem središču pa bodo imeli knjige ter zvočna, slikovna in filmska gradiva o alpskem svetu. Pa brez trgovine, restavracije, kavarnice seveda tudi ne gre.

Čisto prijetno se je zapeljati na ogled z vzpenjačo, a vrnite se le peš po panoramski cesti, ki se ovinkasto spušča od vrha do vzočja trdnjave, da si jo ogledate še z drugih strani, iz drugačne perspektive, s ceste pa je tudi lep pogled na okoliške gore in na reko Dora Baltea. Ko se boste odpeljali po njeni dolini proti domu, bodo vaša pozornost gotovo pritegnili nadvse slikoviti vinogradi v sosednjem Donnasu in vas spomnili, da se po kulturi in zgodovini prileže še nekaj krajevne kulinarike, ob kateri boste lahko preverili, ali donnaška vina po pravici slovijo. In premišljevali, kako lepo bi bilo končno imeti (pa čeprav ne tako razkošen) planinski muzej tudi doma. ◉

A na vrhu sta bila?!

Dogodivščina na otoku Ometepe

✍ Mateja Pate   📖 Boštjan Likar

V vaški gostilni sem ravno srebala zadnjo žlico krepčilne kokoške juhe, s katero sem se nadejala razdraženemu črevesju povrniti ravnotežje od neobičajne prehrane in drugih potniških tegob, ko je idilo zmotil mladenič. »*Habla español?*« »*Un poco,*« sva zamomljala nekoliko naveličano. Prav zares se mi ni dalo spet naprezati s formulacijo polomljenih španskih stavkov, pa je k sreči obiskovalec preklopil na polomljeno angleščino. »*Do you want to climb a volcano?*« Beseda je dala besedo, mladenič se je predstavil za novopečenega »gorskega« vodnika. »*My name is Nain. Americans usually call me 'nine' but you should really stress the last syllable.*« Tako simpatično gostobeseden, zagret in prepričljiv je bil, da mu enostavno nisva mogla reči ne. Ob šestih zjutraj

naslednjega dne naj bi naju peljal na vulkan Concepción, najvišji vrh otoka z za Slovence zanimivim imenom Isla de Ometepe.

Lago de Nicaragua, Cocibolca (Sladko morje) v jeziku prvotnih prebivalcev Nikaragve, je največje jezero v Srednji Ameriki. Skoraj 200 kilometrov dolgo in do 70 metrov globoko jezero na jugozahodu Nikaragve napaja 45 rek, od Tihega oceana pa ga na najožjem delu loči le 20 kilometrov. Okoli 400 otokov v jezeru so pred davnimi leti naseljevali pripadniki indijanskih plemen Chorotega in Nahuatl, ki so največjega med njimi imenovali Isla de Ometepe. V slovenščini ime zveni kaj zabavno, v jeziku nahuatl pa pomeni »med dvema hriboma«. Otok je namreč sestavljen iz dveh vulkanov, povezanih z ožino, ki jo je izoblikovala lava.

Proti otoku Isla de Ometepe, nad katerim kraljuje vulkan Concepción

Vrh vulkana je pogosto zavil v oblake ...

Še vedno aktivni vulkan Concepción je s svojimi 1610 metri za dobrih 200 metrov višji od svojega soseda, ugaslega vulkana Maderas (1394 m), katerega mrtvi krater krasi čudovito jezerce. Otok je prava oaza neokrnjene narave; bogata vulkanska prst je dobra podlaga za tropsko rastje vseh vrst, v bujnih gozdovih kar mrgoli eksotične divjadi, kakih 35.000 otačarov pa živi v majhnih obrežnih vaseh, ki so – v primerjavi s slavnejšimi znamenitostmi Nikaragve – turistično sorazmerno slabo razvite. K sreči ... Ravno nekaj takega sva potrebovala po dolgih dneh, preživetih na avtobusih! Že v Gvatemali, ko sva tuhtala, ali bi se ob spremstvu vodnika in turistične policije povzpela na katerega od tamkajšnjih vulkanov, koder je še vedno mogoče srečati turistom ne najprijaznejše gverilce, sva prebrala opis vzpona na vulkan Concepción v Nikaragvi. Ta je bila takrat še daleč, a cilj je bil določen – vodniki so cenejši, gverilcev ni, pa še lega je imenitnejša, sredi jezera ... Kot se je izkazalo, je bila izbira zadetek v polno.

Do polovice ne velja

Rahlo sem dvomila v moč volje, ko sem se, zaležana od avtobusov in neprespana, že na

dostopu do vznožja vulkana najedla prahu. Ura je bila še zgodnja, sonce nas še ni doseglo, a pot je že curkoma lil iz vseh por. Za nameček so čreva spet plesala čačaca. Klavrno sem se vlekla za našo četico: vodnikom, Boštjanom in Nemcem, a ko se je pot postavila nesramno pokonci, sem vklopila trmo. Hodili smo po bujnem gozdu, skozi katerega so si prvopristopniki utrli pot z mačetami, ki so obvezna oprema vsakega domačina (res se ne bi počutila pretirano dobro, če bi katerega izmed njih srečala na kakšni samotni poti). Po dveh urah grizenja kolen in prisluškovanja zvokom džungle, v katere »streho« se je zaganjal silovit veter, smo dodobra premočeni, Nemeč na koncu z močmi (*»I think I had too much beer yesterday!«*), Boštjan lahkih nog kot vedno in jaz nekam sumljivo polna energije, stopili iz zavetja mogočnih dreves. Pod nami se je odprl lep razgled na vznožje vulkana z vasicami in obalo jezera, nad nami se je vrh trmasto zavijal v oblake.

»Smo že na polovici?« je spraševal izmučeni Nemeč.

»Ne, še malo, pa bomo tam,« je tako kot že nekajkrat odgovoril Naín.

Nemeč se je malo nakremžil in nam počasi sledil. Drevesa so se umikala grmičevju, to

pa travi in čez nekaj trenutkov smo sedeli v skromnem zavetju skupinice grmičkov na prepišni rami na polovici poti. Bilo je že kar himalajsko, veter je vlekel kot za stavo in oblaki so neumorno zakrivali sonce, ki bi ga bili sicer kar veseli. Tu je Nemeč izjavil, da ne bi nadaljeval z vzponom. Najin vodnik je takoj zagrabil:

»Bi šel raje dol? Poznam čudovito plažo!«

»Ampak onadva hočeta na vrh,« je Nemeč pokazal na naju.

»Bi šla rada na vrh?« je Naín vprašal Boštjana, ki ga je klical kar Boss (kako primerno!), saj mu tisti »š« sredi imena nikakor ni šel z jezika.

»Seveda,« je bil jasen odgovor.

»Ampak na vrhu je veter trikrat močnejši. Pa še nevarno je. Charco verde je res krasen kraj, super plažo ima,« je skušal nagniti tehtnico v svoj prid.

A Boss se ni dal. Nemeč je bil odločen, da se ne bo trpinčil, *guía* pa je bil v strahovitem precepu. Peljati dva zmešana turista na vrh ali

raje namakati noge v jezeru? Ko je Boss odločno zakorakal v breg, je poskusil še enkrat.

»Na vrhu je nevarno, v zraku je veliko žvepla in vulkan lahko izbruhne kadar koli. Z inštituta za seizmološke meritve so sporočili, da danes ni pravi dan za vzpon na vrh,« je hitel razlagati. Ko sem vprašujoče pogledala Bossa, je samo pihnil: »Pa daj, saj vidiš, da se mu ne da in si zdaj nekaj izmišlja, samo da bi lahko šel na plažo. Zakaj nama pa ni tega povedal včeraj, ko smo se menili za turo?«

Ubogemu vodniku ni preostalo drugega, kot da se s težkim srcem poslovil od Nemca in se z nama poda na drugi del poti.

Na vrh, za vsako ceno

Sunki vetra so me premetavali po odprtem pobočju, ko smo hiteli nekam navzgor v oblake in čez nekaj časa ujeli še enega vodnika s skupino Američanov. Travo je zamenjala gru-

... a ko se ti razkadijo, je razgled čudovit.

dičasta lava in pokrajina je postala pusta. Okoli nas so pobočje rezale razbrazdane hudourniške grape, pogreznjene globoko v strjeno lavo in pepel so se iztekale v zelena prostranstva globoko pod nami. Pot po grbastem hrbtu so nam kazali plastični trakovi, privežani na okostenele veje posušenega grmičja, ki je štrlelo iz vulkanske puščave. Kot da bi nas bogovi nagradili za vztrajnost, so se oblaki počasi razkrojili in vrh se nam je zdel na dosegu roke.

»*Are you feeling good?*« naju je pogosto spraševal vodnik.

»*Sure,*« sva bila redkobesedna in spet smo grizli v strmino. Veter je občasno prinesel vonj po gnilih jajcih in nekaj deset metrov pod robom kraterja smo v zavetju na kratko počili.

»*You want to see the hole?*« Neverjetno, da še vedno sprašuje ... Zdaj sva samo še kimala. Pognali smo se še v zadnjo blatno strmino. Iz toplih tal se je iz malih fumarol tu in tam pokadilo, veter pa nas je bičal kot hude grešnike. Po vseh štirih smo se plazili proti robu kraterja, nad katerim je razsajal veter.

»*Rápido, rápido,*« je bil nestrpen starejši vodnik, ki kar ni mogel verjeti, da *gringoti* kar čepimo tam na vrhu, Boss pa je celo izginil za rob, se med sunki vetra najbrž počutil kot doma, kadar piha burja, in mirno snemal okolico. Potem smo na veliko veselje vodnikov le usmerili korak navzdol ... Sestop po strjeni lavi ni bil nič kaj zabaven, adrenalin je popustil, sonce je začelo žgati in pot se je vlekla kot jara kača.

»*Are you happy with the trip?*« je vsake toliko časa, odkrito pričakujoč salve radosti, vprašal Naín.

»*Yes,*« sva bila kar malo preveč suhoparna. Nobene hude evforije nisva dala od sebe. Zaposlena s svojimi mislimi sva brez besed sestopala, a najin *guía* ni dolgo zdržal v tišini. »Vesta kaj, tile izleti na vulkan so kar preveč naporni. Počasi se naveličaš ene in iste poti, pa še nevarno je. Zato bom šel zdaj na univerzo študirat turizem in potem bom delal v administraciji. Ko bom *boss*, bodo drugi vodili turiste na vulkan,« se je muzal mladi nadobudnež. »Ampak do takrat bom moral še nekajkrat gor, da bom zaslužil kaj cvenka. Samo majhnih skupin pa res ne bom več peljal, za tako majhen denar ni vredno tvegati življenja.«

Med samogovori se je vedno večkrat začel ustavljati in ostremu Bossovedu očesu ni ušlo, da je mladenič nekoliko utrujen.

»*Are you tired?*«

Mali je prikimal.

»Vodnik ne sme biti nikoli utrujen. Tudi če je, tega ne sme priznati,« je bil pokroviteljski, pravi Boss.

»*You are good,*« naju je, nemara sebi v opravičilo, pohvalil. »Zelo hitri smo bili. Skoraj tako kot zadnjič midva z nekim Nemcem, ki je skoraj tekel na vrh in sem ga moral prositi, naj me počaka. Ta je bil res nor,« je spet prišel k močem in v podobnem ritmu smo nadaljevali proti vznožju. Po sedmih urah smo s sebe stepali vulkanski prah pri občestni trgovinici in čakali na *chicken bus*, ki nas je sredi vročega popoldneva pripeljal nazaj v vas.

»*Now I have to feed the tiger,*« je pomenljivo klepetal najin vodnik in spotoma omenil, da pozna poceni gostilno. Zavili smo torej na domačo košto, zvrnili še nekaj lokalnega hmeljevega soka in se, zadovoljni z dogodivščino, poslovili v prijateljskem vzdušju.

Za vedno gringo?

Zvečer, ob dobrotah domače kuhinje, sva se z znanim otoškim vodnikom Bermanom Gomezom dogovarjala za najem motorja za naslednji dan. Vprašal naju je, kako se je odrezal najin vodnik.

»V redu. Bil je prijeten,« sva bila malo diplomatska. Če bi bila čisto odkrita, bi mu povedala, da malemu manjka še nekaj let in prakse, ampak cenila sva njegovo zagnanost in sva malenkosti zadržala zase.

»Vodniki iz moje agencije so profesionalci in se morajo, preden začnejo z delom, vsaj pol leta usposabljanje na različnih področjih. To, da so prijetni, žal ni dovolj. Poznati morajo zgodovino, pa živalstvo, rastlinstvo, tipe vulkanov in še mnogo drugih stvari, da lahko turistom tudi kaj pametnega povedo. Naín je v redu, ker govori angleško, toda nisem prepričan, če bi ga povabil k sodelovanju,« je razlagal. »Ampak za jutri imam napovedano večji skupino ljudi, vodnik pa mi je odpovedal, tako da razmišljam, da bi mu morda dal priložnost.«

Najino zadovoljstvo sva še malo potenciala, nato pa smo prešli k poslu. Naslednjega

jutra, ko sva prevzemala motor, nama je rekel: »Vesta, da sem danes zjutraj Naína poslal na vulkan s skupino enajstih turistov? Samo zato, ker sta mi rekla, da sta z njim zadovoljna.«

Smejala sva se, kako bo šele danes utrujen, če bo šel zopet na vrh.

»Kako to mislita, zopet? Ste bili včeraj na vrhu?« se je začudil.

»Ja,« sva odvrnila, nekoliko presenečena nad njegovim začudenjem.

»Na vrhu ste bili?! Pa ne vesta, da je to zelo nevarno?«

»Ja, no, saj Naín ni hotel iti, pa sva midva vztrajala,« sem poskušala zagovarjati pravzaprav najino odločitev, saj se mi je zdelo, da je bil Berman kar malo zgrožen.

»Nista slišala, da lahko vulkan kadar koli bruhne v zrak strupene pline in pepel? Zadnji izbruh je bil prejšnji mesec!«

»No, pa saj je na vrhu pihal močan veter, ki bi vse pline odpihnil stran,« je bil pameten Boss. Berman se je le prizanesljivo nasmehnil. »Vidim, da nimata pojma, kaj pomeni izbruh. Oblak pepela in plinov sončen dan spremeni v mrak in v desetih minutah te ni več,« je povedal smrtno resno (in si verjetno mislil svoje o *gringotih*).

»Potemtakem v vaši agenciji turistov ne vodite na vrh, ampak le do polovice vulkana?« sem bila radovedna.

»Ne, tudi na vrh.«

»Ja, kako pa veste, kdaj je dovolj varno, če lahko vulkan izbruhne kadar koli?« sem vrtala dalje.

»Stalno sem na telefonski zvezi s strokovnjaki, ki opravljajo seizmološke meritve. Če je več kot 60 potresov na dan, potem obstaja večja verjetnost za izbruh in takrat vodimo le do polovice ...«

Ob teh besedah me je začelo rahlo stiskati v želodcu. Torej si mali le ni izmišljal zgodbic! Morda bi vulkan res lahko »prdnil« in nam »močan veter« res ne bi kaj prida pomagal ... Zdaj mi je bila jasna živčnost starejšega vodnika, ki nas je pod vrhom priganjal, saj je menda enkrat že doživel manjši izbruh. Pozneje so mi postala jasna tudi številna vprašanja najinega vodnika, če sva zadovoljna s turo. Kot sem ugotovila pozneje, so prebivalci Nikaragve v želji, da bi se njihovi gostje čim bolje počutili, pripravljeni delati v svojo škodo. Za ceno gostoljubja so pripravljene nesti naprodaj svojo glavo, *gringoti* pa

tega sploh ne opazimo ... *Hvala, Naín. Upam, da si se dobro odrežal z enajstimi turisti ... Pa srečno s Holiday Innom, ko boš boss!* ●

Nikaragva, dežela jezer in vulkanov, je največja država Srednje Amerike in druga najrevnejša država na zahodni polobli (pod pragom revščine naj bi živelo več kot 70 % prebivalstva). Med tremi značilnimi geografskimi regijami, pacifiškim nižavjem, karibskim nižavjem in severno-osrednjim gorovjem, je za gornike (kot že ime pove) najprivlačnejša slednja, v kateri se nahaja najvišji vrh Nikaragve, Pico Mogotón (2438 m), ter večina ostalih pohodniško zanimivih ciljev (vulkanov in naravnih rezervatov). Nekaj manj kot 20 % ozemlja pokrivajo zaščiteni območja.

Najprimernejši čas: Sušno obdobje, ki ga domačini imenujejo poletje, traja od decembra do maja, deževno zajema preostale mesece.

Vodniška literatura: Načelo nikaraške turistične organizacije je, da naj bi vsak turist za svoje gorniške podvige najel lokalnega vodnika. Za običajne nahrbtnikarje bo dovolj kombinacija vodnika Lonely Planet in lokalnega vodiča. Zahtevnejši, neodvisni gorniki se bodo morali spopasti z večinoma neoznačenimi potmi na vulkane. Nacionalni geografski inštitut izdaja zemljevide v merilu 1 : 50.000, ki pokrivajo po samezna področja države in ki naj bi bili uporabni za pohodnike; dobiti jih je mogoče v glavnem mestu (Managua). Nekaj uporabnih podatkov je mogoče dobiti tudi na svetovnem spletu.

Kako na otok? Iz Managuje je do Rivas, od koder na otok dnevno vozi več trajektov (eno uro v eno smer), približno dve uri in pol vožnje z avtobusom. Na vulkan Concepción (7-10 ur, 10 USD/osebo) se je mogoče povzpeli iz vasi La Flor, La Sabana in San José del Sur. Izhodišče za vulkan Maderas (8 ur, 8 USD/osebo) je vasica Balgüe. Najbolj znana in zaupanja vredna agencija Exploring Ometepe v Moyogalpi, kamor pripelje trajekt iz Rivas, nudi paleto različnih aktivnosti na otoku. Za vzpon na vulkana je mogoče najeti tudi lokalne vodnike tipa Naín.

Obiskali smo Cordillero Huayhuash

Najlepši trekning na svetu

✍ Marjan in Lidija Luževič 📷 Marjan Luževič

Trekning v Cordillero Huayhuash je po oceni poznavalcev eden najlepših gorskih trekningov na svetu, k temu pa pristavljajo, da tudi eden od zahtevnejših. Njegova težavnost ni v strmih, prepadnih in težko prehodnih poteh, saj dovršen del trekninga poteka po trasi stare inkovske ceste proti Cuzcu, prestolnici Inkov. Pot, dolga približno 140 kilometrov, vodi večinoma po nenaseljenem območju med 4000 in 5000 metri. Na tej višini je za tretjino manj zraka in v desetih do dvanajstih dneh, ki jih v normalnih okoliščinah potrebuje večina obiskovalcev, utegnejo biti dolge predvsem noči brez dobrega spanca v šotorih. Trekning je zahteven tudi zato, ker nudi manj udobja od trekningov, kjer so na poti gostišča in planinski domovi. Predvsem mora biti pohodnik zdrav, saj ni naselij z zdravniško oskrbo.

Srečanja s pohodniki so veliko redkejša kot v sosednjem območju Cordillere Blance, večina pa hodi v spremstvu domačih vodnikov, ki poskrbijo tudi za tovorjenje vse opreme, hrane in šotorov. To je domačinom redka priložnost za zaslužek, turistom pa olajša pot in jo naredi varnejšo.

Tudi naša skupina, v kateri nas je bilo skupaj z našim vodjem poti Romanom Robasom trinajst, je imela spremstvo domačega vodnika, kuharja, treh vodnikov oslov (arierov), dveh konj in 17 tovornih oslov. Najeli smo jih v 100 kilometrov oddaljenem Huarazu, središču andskih gornikov. Delo so dobro opravili.

Pogorje Huayhuash

Ljubitelju še neokrnjene gorske narave ta trekning nudi doživetje perujskih Andov v vsem

njegovem bogastvu fantastičnih naravnih pejsažev, saj je sanjsko potovanje po neskončnih planotah gorske sušne stepe, porasle z visoko in ostro travo ichu. Klimatsko-vegetacijski pas Andov na višini 4000 metrov se imenuje puno, nad 4500 metri prehaja v deželo zmrznjenih tal, tierro helado, in še malo višje v območje večnega snega. Tudi v perujskih Andih so očitni znaki krčenja ledenikov, vseeno pa smo bili močno presenečeni nad čredo krav tik pod

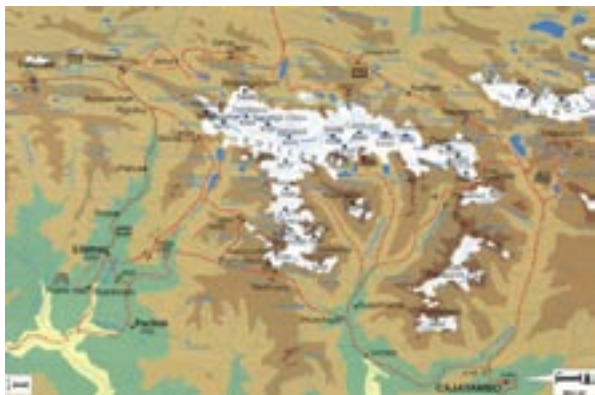

Jutro ob jezeru Carhuacocha (4138 m); zadaj Jirishanca (6094 m)

ledeniškimi jeziki z gore Trapecio na višini skoraj 5000 metrov.

Gorska veriga Cordillera Huayhuash se razteza na približno 30 kilometrih. Tvorijo jo vrhovi nad 5000 metri, šest jih je višjih od 6000 metrov, Yerupaja pa je s 6617 metri za Huascaranom celo drugi najvišji vrh v Peruju. Gorska pokrajina pod šesttisočaki je gosto posejana z ledeniškimi jeziki in travniki ob njih, ki popotnika kar vabijo k počitku in uživanju v razgledih.

Slovenskim gornikom je gorstvo bolj malo znano. Njegove lepote so že odkrivali naši najboljši alpinisti od Tineta Miheliča do Pavleta Kozjeka, obiskali so ga že tudi planinci iz Škofje Loke. Najprimernejši čas za obisk je od junija do konca avgusta, torej v obdobju sušnega, a tudi hladnejšega vremena. Temperature so sicer prijetne, podnevi med 10 in 15° C, kar je kljub višini pričakovano, saj je geografska lega Huayhuasha tropska, dobrih 10° C

Skica območja Cordillere Huayhuash

južno od ekvatorja. Sonce vzide ob 7. uri, hitro ogreje ozračje, intenzivno termično dogajanje ob pobočjih gora pa skozi dan ustvarja pestre vremenske spremembe, od sončnega vremena do kopastih oblakov in kratkih neviht z dežjem ali celo sneženjem. Ob sončnem zahodu ob sedmih zvečer se takoj stemni in temperatura se spusti tudi pod ledišče.

Iz poročil nekaterih obiskovalcev je mogoče brati, da so imeli v tem času nemogoče vreme, nizko oblačnost, ki je onemogočila vsak razgled, dež, mraz in celo 20 centimetrov novega snega. V takšnih pogojih lahko to potovanje postane zelo zahtevna preizkušnja.

Dnevne etape sicer niso naporne, saj niso daljše od osmih ur zmerne hoje. Treking v Huayhuashu je ohranil prvinsko lepoto predvsem zato, ker je težje dostopen in s tem varen pred navalom množic. Huayhuash je sicer od leta 2002 področje s posebno zaščito vseh zakladov gorske narave; gorskih pašnikov, ledeniških jezer, bogate favne in flore. Žal so tudi v Peruju vse močnejši pritiski tistih, ki hočejo v te kraje pripeljati ceste, odpirati rudnike, vzpostaviti transverzalne povezave proti Amazonskemu nižavju, skratka Huayhuash približati »civilizaciji«. Na robu trekinške poti so že zgradili cesto, po kateri tovornjaki noč in dan odvažajo rudo iz bližnjega rudnika na višini skoraj 5000 metrov. Utemeljen je torej strah, da so tudi tej, danes še skoraj neokrnjeni deželi šteti dnevi.

Tudi poznavalci lepote perujskih Andov menijo, da se spleča z obiskom Huayhuasha pohiteti tako zaradi še vedno maloštevilnih obiskovalcev kot tudi zaradi bojazni pred posegi v to gorsko pokrajino.

Utrinki iz našega dnevnika

23. julija je Roman v Huarazu poskrbel za naš prevoz in vso hrano za naslednjih deset dni. Ob 12. uri se z vso opremo vkrcamo v manjši avtobus in naslednjih nekaj ur se zaupamo šoferju, ki do sto kilometrov oddaljenega Chiquiana vozi po sorazmerno dobri cesti. V Chiquianu, kjer nekateri že začenjajo treking, se sprehodimo in dokupimo hrano. Nadaljujemo po izredno ozki in strmi makadamski cesti, pogosto zasuti z zemeljskimi plazovi ali skalami, z vratolomnimi ovinki, ki jih voznik začuda zvozi. Nihče ne spi, adrenalin kroži po žilah. Tik pred nočjo smo v Llamacu, revni vasi na 3300 metrih, sicer pa izhodišču našega trekinga. Vaški otroci nas spremijo na nogometno igrišče nad reko, kjer že v temi postavimo šotore. Kuhar Agostino se nam predstavi z našo prvo skupno večerjo v večjem šotoru, ki bo naša jedilnica; juha, kuhana postrv z rižem in krompirjem, vse prelito z ostro omako, a zelo okusno. Noč je mrzla in prvič se zazremo v očarljivo zvezdno južno nebo z meglicami ozvezdij, kot ga na našem nebu že dolgo ni mogoče videti.

26. julij: Jutro je sončno, kot nalašč za skupno fotografiranje, in že smo spet na poti. Ta se enakomerno vzpenja in po treh urah smo na prelazu Carhuac na višini 4650 metrov, kjer se nam odprejo pogledi v osrednji del gorovja Huayhuash, na najvišji vrh Yerupajco. Smo v nekakšni dolini miru, gričkov mahu ob potoku, ki teče v meandrih, divje gosi v ločju iščejo hrano. Srečamo dečka, ki vsak dan hodita v šolo v Huanacu štiri ure daleč. Za skalnim robom se nam odpre pogled na jezero Carhuacocha pod čelnimi morenami ledenikov izpod Jirishance. Usedemo se in kot začarani strmimo; vsi smo enotnega mnenja, da smo v štirih desetletjih našega hribolazništva doživeli malo pogledov, ki bi bili veličastnejši. In to smo v naslednjih dneh ugotovili še nekajkrat. Beli vrhovi, ledeniki, ki se stekajo proti jezeru, ravnica ob jezeru, kjer se pasejo živali, modrina jezera, v katerem se ogleduje vsa okolica. Ustavimo se ob naseljeni hiši, majhni kmetiji, kjer nas pričakata deklci v najstniških letih. Stana se skuša z njima pogovarjati, a nas le sramežljivo opazujeta in kar hudo nam je, ker smo priča njuni revščini.

27. julij: S fotoaparatom v roki čakam prve jutranje žarke na vencu šesttisočakov nad jezerom. Sledijo umivanje v čistem jezeru, zajtrk in odhod; dva zaradi močnega prehlada in težav z dihanjem odhajata v dolino, ostalih enajst pa naprej, proti naslednjemu cilju.

28. julij: Lokalni vodič, možakar pravega indijanskega videza s staro puško v roki, nas pripelje na sedlo 5000 metrov visoko, neposredno pod belo piramido Trapecija. Plačamo mu in se spustimo po strmi gruščnati stezi v dolino treh ledeniških jezer pod goro Cuyoc, podobno gotski katedrali. Po devetih urah hoje smo v taboru Huanpatay na 4300 metrih in za nami je najdaljša etapa. Iz bližnje kmetije se med šotore širi neznošen smrad zaradi kurjenja z ovčjimi iztrebki.

29. julij: Pridemo do »carine« pred Huayllapo, edino vasjo na poti. Plačujemo za vstop v območje, ob tem pa se pojavi kričanje domačinov. Na hitro se moramo umakniti na rob kamnite ograde, saj v vas vodijo čredo podivjanih bikov, ki jih bodo potrebovali naslednjega dne ob proslavljanju državnega praznika. Naša pot se vzpenja za 700 metrov in sedmi tabor na planini Huatjak na 4250 metrih postavimo tik

pred snežno ploho. Vreme se kmalu popravi, zato grem še na kratek sprehod s fotoaparatom. Za skalnim robom uzrem nenavaden prizor; čredo desetih konj z žrebetoma, ki se na teh gorskih pašnikih svobodno pasejo.

31. julij: Na prelazu Yaucha na 4800 metrih smo že pred deseto uro, razgled pa je eden najlepših na vsej poti. Rondoy, Jirishanca, Yerupaja se bleščijo v soncu, nas pa preletavajo kondorji, ki najraje jadrajo ob vzgonskem, segretem ozračju v opoldanskih urah.

Spustimo se na planino z jezerom Yahua-cocho na 4066 metrih, kjer bo naš deveti tabor. V okolici je nekaj kmetij, eden od naših arierov skoči domov na krajši obisk. Vaški otroci nas pričakajo ob jezeru, da bi dobili kakšno sladkarijo, večji fantje v jezeru lovijo ribe, domačinka pa nam po osmih dneh ponudi prvo pivo. Vtis je, da ljudje tukaj živijo umirjeno in v sožitju z naravo.

1. avgust: Po devetih dneh smo spet v Llamacu, kjer se na hitro vkrcamo v avtobus, sledi pa peturna vožnja proti Huarazu. Zapuščamo Huayhuash, v sebi pa podoživljamo vtise in doživetja zadnjih dni, ki nas bodo vedno znova vabila v gore. Morda še kdaj tudi v Peru. ●

Najvišja v gorovju Huayhuash je Yerupaja (6634 m)

Kakršna jesen, takšna zima

Vreme in razmere v gorah v meteorološki zimi 2006/2007

✍ Miha Pavšek in Gregor Vertačnik

Čeprav smo bili minulo zimo zaradi lepega vremena za konec tedna pogosto v gorah, si jo bodo ljubitelji gora zapomnili predvsem po izjemni toploti in skromni snežni odeji. Morda nam je druga bolj padla v oči, ker smo imeli lani opravka z obilnim snegom, vendar je rekordni toplotni presežek precej bolj nenavaden. Še toliko bolj, ker je bila jesen prav taka. Podobne razmere pa so imeli tudi na širšem območju Alp; pri tem že vse od lanskega avgusta izstopa prav gorski svet. Večino dni so nas opozarjale na ta letni čas vsaj z snežene gore, saj v dolini ni bilo znamenj zime. Izneverila se ji je celo megla, zato so nam pogledi pogosto uhajali iz zelenega v belo. Posledica tega je, da imamo po prvih dveh mesecih letošnje meteorološke pomladi opravka s sušo. Zaradi toplega vremena, malo snega in pomanjkanja spomladanskih padavin se nam tudi v gorskem svetu kažejo pokrajinske podobe, ki jih nismo vajeni: kopno, suhe struge, zgodnje cvetenje, prašne ceste, veliko mrčesa in drugo. Vse kaže, da bo Kredarica že maja ostala brez »uradne« snežne odeje – to se od začetka meritev v letu 1955 še ni zgodilo.

Nenavadno dolgo obdobje toplega vremena brez trajnejših ohladitev, ki se je začelo septembra in trajalo vso lansko jesen,

se je nadaljevalo do konca zime. Minula zima je bila tako marsikje najtoplejša v zadnjih desetletjih, snega pa je bilo kljub normalni oziroma nadpovprečni količini padavin malo. Verjetno sta jo najbolj zaznamovali pomanjkanje snega v prvi polovici in popolna odsotnost nizkih temperatur.

December se je začel s toplim in suhim vremenom, snežilo je le v visokogorju. Do konca prve dekade je v nekaterih krajih padlo veliko padavin, na Žagi pri Bovcu kar 427 mm. Prehodni ohladitvi je sledilo nekaj nenavadno toplih dni sredi meseca, nato nekajdnevna ohladitev z manjšimi padavinami, potem pa po večini jasno in razmeroma toplo vreme. Januar je bil povsem »nezimski«. Prva polovica meseca je bila izjemno topla, z malo padavinami in skromno snežno odejo, sredogorje je bilo marsikje povsem kopno. Toplo obdobje je doseglo vrhunec 19. januarja, ko je bila povprečna temperatura na Voglu in Vojskem skoraj 10 °C. Nato je le začelo deževati oziroma snežiti, zima pa je prvič pokazala zobe tudi v nižjih predelih alpskega sveta. Konec januarja so v Ratečah namerili 82 cm visoko snežno odejo. Ohladitev, ponekod jo je pospremil žled, pa je bila tudi tokrat kratka in mesec se je, razen v dolinah, spet končal s pretoplom vremenom. Pretoplo

Povprečna temperatura in količina padavin v zimi 2006/2007 ter primerjava z dolgoletnim povprečjem zim med letoma 1971 in 2000

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T (°C)	Odklon T (°C)	Padavine (mm)	Indeks padavin glede na povprečje 1971–2000
Rateče (864 m)	0,0	3,0	337	147
Planina pod Golico (970 m)	1,5	3,0	359	124
Vojsko (1067 m)	1,1	2,6	490	95
Vogel (1535 m)	0,6	2,9	709	143
Krvavec (1740 m)	-0,6	3,2	215	95
Kredarica (2514 m)	-4,0	3,0	287	88

Vir podatkov: ARSO

vreme se je nadaljevalo tudi ves februar, ki je minil brez omembe vrednih hladnih obdobij, mesečne padavine pa so bile po večini v mejah povprečij. Meja sneženja je bila med 1000 in 1500 metri nadmorske višine. V dolinah je sneg kopnel, više se je snežna odeja sicer odebelila, vendar podpovprečno.

Zima 2006/2007 je bila v hribovitem in goratem svetu kar približno 3° C toplejša od dolgoletnega zimskega povprečja v obdobju 1971–2000. Marsikje je bila to najtoplejša zima v zadnjih desetletjih, odklon pa je po večini celo presegel tistega iz lanske izjemno tople jeseni. Prav vsi trije zimski meseci so bili občutno pretopli. Na Krvavcu je decembra pozitiven odklon dosegel 4,2° C, v Ratečah pa januarja 3,9° C. Vzrok za visoko povprečno zimsko temperaturo gre iskati v popolni od-

sotnosti močnejših in dolgotrajnih ohladitev. Temperatura na nobeni postaji v državni meteorološki mreži ni padla pod -20° C, manj kot -15° C pa so namerili le na Kredarici in notranjskih planotah.

Padavine so bile izrazito neenakomerno razporejene. Na Voglu je padlo nekaj več kot 700 mm padavin (polovica v prvi dekadi decembra), na Krvavcu pa le 215 mm. Kljub bolj ali manj normalni količini padavin je bilo v povprečju manj snega kot po navadi – to je bila posledica visokih temperatur in pomanjkanja »jesenskega« snega. Na Kredarici je bila največja višina snežne odeje 170 cm; to je precej manj od lanskih 290 cm in dolgoletnega povprečja, ki je približno 2,5 m. Zato pa je trajanje sončnega obsevanja vso zimo ostalo v mejah normalnih vrednosti.

Pogled s Šmarne gore (669 m) na Kamniški vrh ter Planjavo in Ojstrico v ozadju sredi decembra 2006

Gregor Vertičnik

Podobno kot v minuli jeseni smo tudi v zimi zaznamovali nekaj temperaturnih rekordov. 19. januarja se je v Ratečah in na Planini pod Golico ob sončnem vremenu temperatura dvignila do 14,5° C oziroma 15,0° C; to za 1,5° C oziroma 1,7° C presega prejšnji januarski rekord, izmerjen 29. 1. 2002. Število mrzlih dni, ko je najnižja temperatura nižja ali enaka -10° C, je bilo na Kredarici in v Ratečah najmanjše doslej (4 in 18). Doslej je bila v Ratečah na prvem mestu zima 1974/1975 z 10 dnevi, na Kredarici pa zima izpred desetletja, ko so jih naštel 23. Svojevrsten rekord je tudi, da decembra na Kredarici ni bilo snežne odeje vseh 31 dni (od 2. do 6. so imeli le snežne krpe); to se je zgodilo prvič od začetka meritev septembra 1954.

Letošnja rekordno topla zima se je ves čas poslavljala od zime, zato so bile letošnje pustne maske povsem odveč. Snežnih plazov je bilo malo, saj je zaradi višjih temperatur padal bolj moker sneg (pogosto in nenavadno visoko tudi dež), ki se je potem hitreje sesedal in preobražal. To so kljub prostorsko omeje-

nim možnostim s pridom izkoristili ljubitelji turnega smučanja, saj so slutili, da bo letošnja sezona zelo kratka. Slabo so jo odnesli tudi ljubitelji lednega plezanja, saj je bilo le malo slapov primernih za plezanje, in še to le krajši čas. Bolj veseli pa so bili zimski pohodniki, saj so ugodne razmere omogočale tudi vzpone v visokogorje. Če se bodo rekordno topli dnevi zadnjih dveh letnih časov nadaljevali tudi v prihodnje, si bomo morda letos zadnjič lahko ogledali ledeniško zaplato na Triglavskih podih, poleti pa bodo presahnili vsi manjši in celo nekateri doslej stalni, a količinsko manj bogati izviri. Očitno je bila lanska zima izjema, ki potrjuje pravilo oziroma prevlado vse toplejših in manj snežnih zim v zadnjih dveh desetletjih. Letošnja zima nam je torej precej bolj na široko odprla vrata v gorski svet in v tem pogledu ji sledi tudi pomlad. Vprašanje pa je, kako bo v visoki gorniški sezoni, ko so gore najbolj obiskane. Se bomo oteпали mokrega in hladnega vremena ali pa se bo pred neznošno dolinsko vročino zatekalo na vzpetine še več obiskovalcev? ●

Letos pozimi na Komni

✉ Miha Pavšek

Zima in žled na Školju (1129 m) na Vojskem konec januarja 2007

 Miha Pavšek

Vojskarske smučine s Školja (1129 m) konec januarja 2007

 Miha Pavšek

Zgode in nezgode

Brskanje po planinskih spominih

✍ Vladimir Habjan

Te dni sem pregledoval svoje planinske dnevnike. Kar precej se jih je že nabralo. Bliža se mi neki jubilej, pa me je zanimalo, kaj od vse te množice tur, ki sem jih v več desetletjih opravil po gorah, pravzaprav ostane. Kaj je tisto, kar se ti najbolj vtisne v spomin. Stari zapisi so obudili spomine, vesele in tudi tiste manj vesele. Nekaj sem jih zapisal, vsi pa seveda tudi niso za objavo ...

***

Očeta sem kmalu izgubil, ampak prav on mi je vcepil ljubezen do gora. Ne morem reči drugače, saj sem temu pravzaprav podredil vse preostalo. Vse hribovsko trpljenje mladih let, ki sem ga moral premagovati, se mi kaže v črno-beli sliki v albumu, na kateri sedim na melišču in sitnarim, da ne grem več naprej, drugi pa nadaljujejo hojo. Poleg nje je druga slika, na kateri me oče stiska k sebi, posneta pa je bila seveda nekje v gorah. Mama, ki je sicer doma iz Istre, je vse do danes ohranila stik z naravo. To ji po mojem vpliva moč in voljo do življenja in premagovanja težav tudi zdaj v zrelih letih. Pa družba. Brez te ni mogla nikoli. Enkrat sem šel z njeno kolegico Milico na Možic. Prav na vrhu me je Milica vprašala:

»Kako si že rekel, da je ime temu vrhu?«

»Možic.«

»A tako ... Joj, kako dolgo že nisem bila na nobenem 'možicu' ...«

***

Pred dobrimi dvajsetimi leti smo šli štirje na Jalovec. Irena in Marjeta sta ostali na Špički, Mirc je počakal nekje nad Loškim žlebom, sam pa sem jo mahnil na vrh. Ko sem sestopal po grebenu, sem kot v filmu opazoval Mirca, ki je spodaj očitno zaspal, pa se mu je približal radoveden kozel in ga začel ovohavati. Mirc se je zbudil

Ne grem več naprej!

arhiv V. H.

in se ves prestrašen začel zadenjsko umikati – ampak tja nekam v prepadni Loški žleb! Ko sem mu začel tuliti, naj se vendar ne boji, si je kozel le počasi premislil in odšel. Kakšna strahota za mestnega človeka, ki je prvič v naravi videl tako žival, ki ga je skoraj hotela naskočiti! Meni se je to pač zdelo smešno. No, Mirc je preživel. Nekaj pozneje je preživel tudi dvodnevno turo po Martuljkovi skupini tik pred poroko. Tako je še zadnjič okusil slast »svobode«.

***

Pred dvajsetimi leti sem v petek hitel iz službe, da bi popoldne ujel avtobus za Gorenjsko. Ob uri, ob kateri smo se »štempljali«, sem srečal Felixa, delavca iz mehanične delavnice.

»Kam jo tako hitro mahaš?«

»Hitim, grem v hribe.«

»Kam pa greš?«

»V Kranjsko Goro.«

»A res, jaz grem tudi. Gremo skupaj?« No, tako sem dobil prevoz. Popoldne sta me z ženo Jasno peljala do Erike, zmenili smo se za skupno turo na Škrlatico naslednji dan in potem sem krenil v Krnico. Drugo jutro so še vsi spali, ko sta že žvižgala pred kočo. Hitro sem pripravil stvari in smo šli. Tura na Škrlatico je bila lepa. Onadva sta se vrnila po isti poti, jaz pa sem nadaljeval do Kriških podov. Naslednje jutro sem prek Gamsovca sestopil v Luknjo. Ker je bilo še

zgodaj, domov pa se mi še ni dalo, sem potegnil še čez Triglav in sestopil čez Prag. Popoldne v Vratih sem štopal, domačin me je pripeljal na avtobusno postajo pred Aljažem v Dovjem. Zahvalil sem se mu in zaprl vrata. Takoj zatem je po glavni cesti pripeljal naslednji avto in dvignil sem palec. Ustavil je - to sta bila Felix in Jasna! Če bi se zmenili, se ne bi mogli tako srečati. Kakšno naključje. Smeha na ta račun je bilo potem še veliko.

***

Leto pozneje sem se pripeljal pod gondolo za Vogel in prečil po grebenu od Vogla do Kuka in Ksera, potem pa sem z grebena pobegnil, saj me je ovila megla in se je pripravljalo k nevihti. Do Savice sem bil že čisto moker. V hudem nalivu sem stopil na prvi avtobus, ki je tam stal. Bil je kar natrpan, vsi pa so bili nekam čudno glasni. Ko so videli mojo začudenje, mi je eden izmed njih rekel: »Mi imamo sindikalni izlet. Kam greš pa ti?«

»Samo pod Vogel, tam imam avto.«

»Kar počakaj, kmalu bomo odšli in te bomo zapeljali.«

In res so me. Pa še nasmejali smo se. Včasih pač moraš imeti malo sreče ...

***

Veliko sem prehodil s potapljačem Janezom. Tretjega januarja 1992 sva prečila v led okovani Storžič. Prejšnji dan so bile tam tri nesreče, vendar tega seveda nisva vedela. Tura je bila naporna (nizko izhodišče) in precej zahtevna. Od Karničarjeve kočice sva jo ucvrla kar na zahodni greben in po njem na vrh prišla šele ob treh popoldne. Dol sva potem skoraj tekla, saj se pozimi takrat znoči ob petih. Že v temi sva prišla v Gamsov raj, kjer sva imela avto. V bližnji mali leseni koči so ravno imeli ponovoletno veselico. Prisedla sva k trem dekletom, trem generacijam - hčeri, mami in stari mami. Igrala je harmonika, pa je Janez zavrtil mamo, jaz pa »ta staro«. In je bilo veselo. Po dolgem času sva se le odpravila domov (če je bilo pa tako fletno!). Ko sva stopila skozi vrata doma, sta naju tam čakali obe, njegova in moja. V sobotnem časopisu sta prebrali o nesrečah in bili na koncu z živci! Uf, sva jih slišala ... Telefonov seveda še ni bilo, da bi poklicala. Takrat sem se potem navadil, da sem vedno sporočil, da sem že v dolini, da je ni skrbelo. Hm, vseeno se je potem včasih zgodilo, da je do prihoda domov trajalo kar dolgo ...

Po dolgem času spet na 'možicu'

arhiv V. H.

Ko sva se z Janezom prvič odpravila v Jugovo grapo v Dovškem križu, sva pustila en avto v Vratih, drugega pa v Gozdu - Martuljku. Tik pod Bivakom III sem mu rekel: »Si misliš, kaj bi bilo, če bi prišla v Vrata in ugotovila, da nimava ključa od avta?« V tistem hipu je Janez samo vrgel nahrbtnik na tla in se obrnil. »Mater, pa ga res nimam!«

Enkrat sva na vrhu Oltarja srečala možakarja, ki je lomil slabo slovenščino. Jaz sem ga krstil za »Guzmana« iz Radia Ga - ga. S seboj je imel le zemljevid. Pred nama jo je odvihral dol po melišču. Ravno takrat pa se mu je iz žepa odrolal toaletni papir in v vetru zaplapolal za njim kot zastava. »Guzmane, Guzmane!« sem ga poklical, obrnil se je in videl, za kaj gre. Prav smešno ga je bilo videti in vsi smo se skoraj do solz nasmejali. Potem smo pod Šplevto popili kavo, možakar pa se je izkazal za odličnega poznavalca teh krajev in naju je odpeljal čez Brinovo glavo v dolino, ki je takrat še nisva poznala. Takrat zgoraj ni bilo še nobene sledi poti tako kot danes.

***

Leta 1994 mi je izkušeni gorski vodnik Tonač¹ pomagal voditi prve ture po visokogorju. Šli smo čez Kriško steno na Kriške pode, naslednji dan pa na Pihavec in Gamsovec. Že prvi dan sva imela zaplete, saj je Marko v velikanskem nahrbtniku nosil vse, česar se sicer v gore ne nosi: steklen kozarec medu, knjige (vodnike), milo za perilo ... tako da smo mu morali vsi pomagati nositi opremo (dereze mu je na srečo Tonač vzel

¹Tone Sazonov-Tonač

in pustil v dolini). Pa oba plastična zimska če vlja San Marco sta mu razpadla. No, nekako smo se le privlekli do koč. Naslednji dan je šel Marko z Branetom naravnost v dolino, preostali pa smo nadaljevali turo. Na vrhu Dovškega Gamsovca sem razlagal imena okoliških vrhov:

»Tamle je Rjavina, Cmir, Begunjski vrh in (sledil je Triglav) ...« Takrat je vskočil Tonač:

»Jalovec!« Spogledala sva se in takoj sem nadaljeval:

»No, to je Jalovec, na levi vidite Slovenski turnc, tam sta Nemški in Čopov steber, Sfinga ...«

»A, to je Jalovec! Tako dolgo sem si že želela videti Jalovec!« je bruhnilo iz Metke. Kazal sem seveda na Triglav, ampak očitno je šala obrodila sadove. Seveda smo se potem vsi nasmejali in na ta način še danes preizkušam znanje in navnost sopotnikov. Še nekajkrat mi jih je uspelo naplahtati. Enkrat pa je ena kar zavpila, ko sem kazal na Špik in ga prodajal za Jalovec: »Ne, to pa ni Jalovec!« No, mi smo turo uspešno končali v Vratih, v katerih je Tonač srečal znanca; ta nas je potem vse skupaj s kombijem zapeljal do Jesenic, od tam pa smo šli domov z vlakom.

S Tonačem sva tistega leta imela še eno vodeno, jaz ji pravim kar - kulsko turo na Dovški križ. Deževalo je vso pot iz Ljubljane. Malo smo počakali pri Aljažu in potem krenili, ker se je

zjasnilo. Pa je pod Brinovo glavo Tonač že napovedal, da bo popoldan spet dež - nad Šlajmarjevo vilo je bil namreč majcen oblak. Tudi sicer je bil Tonač (in je še) kot odprta knjiga, ki jo samo bereš. Spremljal je oblake, pa gamse, kam tečejo, gor ali dol ... vse je imelo pomen. No, mi smo še v roku (pred dežjem) prišli gor. Tam se je sicer Tonač za kratek čas izgubil nekje v smeri široke peči, ampak se je potem hitro vrnil. Vzrok je bil v spominih, ki jih je obudila Gogijeva² mama, ki je bila takrat z nami. Iz tistega malega oblaka se je tik pred dolino res usula krepka ploha. Mi smo potem pri Peričniku uspešno turo seveda zalili. Tonač ni prav veliko govoril, ubogati pa si ga moral brez ugovorov. Na avtocesti smo se v enem avtu vozili fantje, pred nami pa so bile ženske.

Naenkrat je Tonač rekel: »Zapelji vzporedno.« Seveda sem ubogal.

»Potrobi!« Ko so nas videle, je Tonač ženskam samo s prstom pokazal "naprej" in "piti". In smo šli v Texas (pri Lescah). Tam smo dolgo jedli in pili (Tonač je pojedel dve rundi večerje - on na turah čez dan tako ali tako sploh ne je) in se seveda zabavali.

Na koncu je Tonač rekel: »Danes plačamo mi fantje, naslednjič bodo pa ženske!« Ko je prišla natakaraica, pa je rekla: »Danes odpiramo lokal na novo in je vse zastoj!«

² Gorazd Zrimšek - Gogi

Tonač in udeleženci ture pred Bivakom II po vzponu na Dovški križ leta 1994

✉ Vladimir Habjan

Žal mi fantje še zdaj čakamo na dan, ko bodo plačale ženske ...

***

Na vodenih turah smo doživeli veliko lepega, pa tudi smešnega. Najbolj se mi je zasedrala v spominu vroča oktobrska tura na Škednjovec pred desetimi leti. Vsi smo bili že brez vode in smo komaj čakali doline in pijače. S Primožem so bile že ves dan same »težave«. Ob sestopu je začel silno zaostajati. Jaz pa sem ga priganjal:

»Primož, daj, stopi, gremo hitreje!«

»Ne morem.«

»Kako ne moreš?«

»Ne morem.«

»Pa zakaj ne moreš?«

»Me tišči na potrebo.«

»Ja, pa pojdi!«

»Ne morem.«

»Kako ne moreš?«

»Ja, ne morem ...« In tako naprej in naprej ...

Pri planini Jezerce se je končno le ustavil in se odpravil za vogal, vsi smo si oddahnili, zdaj bo le šlo hitreje. Pa je trajalo kar 25 minut, da se je spet pojavil! Jaka ni več zdržal in mu je pred vsemi na glas zabrusil:

»Mi gremo na 'Blato'³, kam greš pa ti?«

***

Zanimivih srečanj z živalmi sem imel cel kup, od zajcev, lisic, gamsov, srn, jelenov, kač ... do medvedov. Dvakrat sem pohodil gada. Drugič sem mu stopil čisto blizu glave in me je takoj usekal v gojzer, dlje na srečo ni dosegel, saj sem stal na njem. V strmih travah sem poskakoval kot kak mlad kozliček. Nič mi ni bilo (razen bledice), le gojzar je potem hudo zatekel ...

V strmih ploščah plezalne smeri v Štruci sem naenkrat zagledal pred sabo velikega kozoroga. Kaj zdaj, za vruga? Kam naj se umaknem? Samotarji so včasih tudi napadalni. Medtem ko sem razmišljal, kaj naj storim, je mirno oddrsal po blazinicah tik mimo mene, kot da bi bil na drsal-kah, in izginil nekje v steni. Neverjetno. Kakšno plezanje na trenje ...

V vstopnem skoku Hudega praska je pred naju z Darkom po grapi pridrvela gamsja družinica. Pametna samica se je nemudoma obrnila in oddrvela nazaj. Samec je previdno stopil mimo naju na rob skoka, za trenutek postal, potem pa

se je odgnal, hop, hop, se vmes dvakrat odrinil in elegantno pristal spodaj na travah! Kaj pa mali revček mladič? Mama mu je ušla, stari tudi, dol je pogledal in si ni upal, tik mimo naju je poskusil na levo, pa ga je strmina v loku odvrnila nazaj, poskusil je na drugo stran, pa je bilo isto. Na koncu mu ni preostalo drugega, kot da se je zapodil za mamo. Ko bi videli naju z Darkom, stala sva ko vkopana, samo glavi sva obračala, meter od naju pa so leteli gamsi gor in dol, levo in desno ...

Ne bom pozabil tudi mišjega mladiča, ki se je igračkal v travah v severni steni Škrlatice ...

***

O tem, da sem sam sebe poscal po obrazu, sem v Vestniku že pisal. No, letos pozimi se mi je to ponovilo ... Presneti veter!

Enkrat pred leti okoli novega leta me po novoletni zabavi je na zavarovani poti na Peci nekam prišlo. Strmina je bila huda, zato se od poti nisem prav veliko oddaljeval, le nekaj metrov. Preveril sem za robom, ali kdo prihaja, daleč naokrog ni bilo nikogar in sem počepnil. Kar naenkrat pa so od ne vem kod izza vogla prileteli trije, dva možakarja in ženska. Moška sta takoj videla, za kaj gre, in se obrnila stran. Ampak ženska! Tam doli vendar čepi možakar z izbuljenimi očmi! »Kaj vam pa je? Potrebujete pomoč? Vam lahko kako pomagam?« Ojojjoj ... kaj pa naj ji rečem? Ostal sem brez besed ... Če ne bi bilo tistih dveh možkih, ki sta jo komaj odgnala naprej, bi mi verjetno prišla dol pomagat ...

Pred leti sem pozimi na Kopi izgubil rokavico in jo šel nazaj iskat. Veste, bilo je prav zabavno – Barbara je namreč pohodila svojo prej narejeno kepico in do rokavice so me spremljali rjavi »cahni« ...

***

Vsak, ki je toliko v gorah, bi imel prav gotovo povedati veliko podobnih zgod in nezgod. Zabava na svoj račun pa je tudi dovoljena, se strinjate? Če jo seveda prenesete. Vesel sem, da sem v vseh teh letih srečal mnoge prijetne sopotnike, ljudi, na katere se lahko zaneseš in ki jih v mestu ne najdeš več tako pogosto. Družčina v gorah torej velja. V Kamniku zadnja leta poudarjamo geslo, ki ga je naš Lado prodal svoji ženi, ko ga je okarala, kako da je bil že tako zgodaj v dolini, pa tako pozno doma.

»Draga, če po turi ne greš na en pir, pa od alpinizma nimaš kaj dosti!« ◉

³ Misli je seveda na planino Blato, na kateri so nas čakali avtomobili.

Dva nagca

Goli vrh nad Jezerskim in na Menini planini

✍ Mojca Luštrek

Ko sem čisto po naključju »osvojila« že drugi Goli vrh, sem pogledala v kazalo Atlasa Slovenije, koliko vzpetin se imenuje tako. Našla sem jih 19 in še kup vsakršnih Golih bregov, gričev, hribov in goric, Golekov, Golikov, Goljakov, Goljekov, Golcev, Golic, Goličev, Goljav in drugih »nagcev«. Pred okrog 70 Velikimi vrhovi se sicer lahko skrijejo, ampak vsaj moja dva nikakor ne od sramu (drugi so pa res večinoma bolj neznatni).

Osvajalec babjih src

Jezersko je čudovit kraj v prelepem okolju, a poleg imenitnih presežnikov ga žal »krasi«

Goli vrh in Jekova planina pozimi

tudi najsramota – propadajoči (nekdanji) hotel Kazina. Ker je parkirišče ob njem prikladno izhodišče za številne ture, je priložnosti za zgrazanje, jezo in žalost veliko. Ampak tisto zimsko soboto sva se peljala kar mimo, k domu Lovske družine Jezersko. Od mraza je prav škripalo, a ko sva po nekaj minutah zagledala s soncem obsijani vršiček svojega cilja, je bilo (vsaj pri mojem) srcu takoj topleje. Osvojil me je na prvi pogled.

Cesta je bila popolnoma ledena. Do Anclja je bila splužena, naprej pa ne. Domačija je na lepem kraju in poleti, ko ponujajo tudi spanje na senu (mmm, kako mora dišati!), je brez dvoma prav romantično. Vendar tudi zimska

📷 Vladimir Habjan

romantika ni od muh. Ko sva po Ravenski Kočni stopala v gaz zgodnejših od naju, sem občutila, kako je slovarska razlaga, da je *kočna polkrožen zaključni del ledeniške doline, obdan s strmimi pobočji*, pomanjkljiva: nič ne pove o sencah, ki jih mogočne gore mečejo na dolino, o prvih sončnih žarkih, ki najprej rdeče obrobijo visoke silhete, nato ožarijo vrhove, nazadnje pa izbruhnejo v pravi ognjemet, nič o blaženi tišini in o nestrpnem pričakovanju, kako lepo bo šele zgoraj.

Postave, ki so jo ubirale v isto smer kot midva, so se ustavile in zavile desno; ko sva prišla do kažipotov, sva videla, da proti Češki koči. Midva sva zavila levo v smrekov gozd, kamor usmerjata kažipota k tovorni žičnici in Kranjski koči na Ledinah. Na prvi čistini sva zagledala pred seboj Češko kočjo in Ledine, na levi pa že najin Goli vrh. Njegova piramida je bila čedalje bliže in čedalje lepša. Markacijam sva sledila po strmini, ki so jo blažili prijazno speljani ključi, in se ustavljala zaradi lepih pogledov na okoliške gore. V pobočjih na nasprotni strani sta kar nekam drobnceni čepeli Kranjska in Češka kočja.

Prebiranje kažipotov je včasih prav zabavno. Ko sva zapuščala kočno, je pisalo, da je do Jenkove planine uro in četrt hoda, po nekaj deset metrih pa že uro in pol. Toda ni da bi človek pri taki lepoti preveč gledal na uro – Jenkova planina je bila v zimski »izdaji« tako pravljica, da je čas kar obstal. Gazila sva globoki sneg, se čudila velikanskim opastem, pravim oblikovalskim umetninam, in stikala okrog kočje tik za slovensko-avstrijsko mejo, zametene skoraj do strehe. Kažipota proti Veliki Babi že dolgo ni nihče bral – nobenih stopinj ni bilo videti.

V najino smer pa je vodila dobro uhojena gaz, zato nama ni bilo hudega, čeprav je bilo snega do vrha pohodnih palic. Le strmina je precejšnja, posebno ker od planine do cilja skoraj ni ključev, ki bi nam prihranili grizenje kolen. Pa je vredno! Človek bi se kar vrtel okoli svoje osi, ker je povsod kaj videti: Malo in Veliko Babo, Rinke, Skuto, Dolgi hrbet, Grintovec, Jezersko Kočno, Storžič, Stegovnik in Triglav nad njim, vso dooolgo Košuto, Virnikov Grintovec ...

Goli vrh (1787 m) se spogleduje z Malo (2018 m) in Veliko Babo (2127 m). Kdo ve, ali je tako kot največkrat pri ljudeh, da mu je ljubša mlajša

(Mala?). A v zvezdnatih nočeh, ko ni te jarke sončne svetlobe in se ne vidijo gube in gubice, mu je mogoče bolj všeč postavnejša (Velika?). Kdo bi vedel, kaj se mota po teh trdih glavah in ali kje globoko globoko bije tudi mehko srce? Ob vseh teh naših babah se večkrat vprašam, zakaj pri tolikšni lepoti tako robato ime, saj najprej pomislim na odcvetelo, staro žensko. Toda ne, moški s posebnim poudarkom rečejo baba tudi lepi, predvsem postavni ženski (pa tudi sposobni, če se ji to vrlino seveda upajo – ali če jo hočejo – priznati). Bolj »možati« moški, dedci pač. Hribovci?

Vrnila sva se po isti poti, čeprav sva načrtovala zanko čez avstrijsko stran, kakor je narisana na zemljevidu. Nisva hotela izzivati, je bilo le preveč snega in nihče še ni gazil tam pred nama. Pred Ravensko Kočno sva skoraj zašla, ker sva se zaklepetala in prezrla odcep v levo proti Anclju. Cesta do avta se je nekoliko vlekla, a ko sva videla nekaj nesrečnikov, ki so si zaman prizadevali speljati po zaledenem klancu, sva bila vesela, da sva parkirala pri lovskem domu. Škoda bi bilo, če bi nama na koncu tako lepega dne tako ali drugače spodrsnilo.

Bi menihi zardevali?

Na drugi Goli vrh (1426 m) sva prvič tudi skušala priti pozimi, ko sva bila na planini Biba in se nama je zazdelo, da bi lahko mimogrede »pospravila« še najvzhodnejši razglednik Menine. V snegu je šlo počasi, ni in ni hotelo biti zadnjega vrha in ko se je sonce že kar preveč spustilo, pa še vrniti se je bilo seveda treba, sva se obrnila pri predzadnjem. Tako nama je Goli ostal »za drugič«. Tisto drugič je bilo poleti in ker morava vedno preizkusiti kaj novega, sva se odločila za drugo pot. Skozi Gornji Grad, po katerega menihih so bojda poimenovali planoto (Menihna planina), in Bočno sva se pripeljala v Volog in pri zadnji kmetiji so nama prijazno dovolili parkirati.

Po travnikih in skozi gozd sva se mimo Jaršnika in Dražnika v Rovtu pod Menino povzpela pod Vrclovnikovo domačijo, kjer so se pasle ovce. Markirano je bilo bolj tako, nekatere čisto nove markacije pa so bile precej »domiselno« skrite. Najbrž jih ni veliko, ki bi se pritoževali nad tem; med prebijanjem skozi visoko travo in bujne koprive sva namreč na svoji koži

čutila, da tod ne hodi prav veliko ljudi. Močno je dišalo po čemažu (v drugačnih okoliščinah bi se mi najbrž zdelo, da smrdi po česnu), saj koliko ga je pa tudi bilo! Ko je strmina nekoliko popustila, je pot postala bolj prehodna, nato pa ponekod skalnata in spet bolj strma. Mimo skromnega partizanskega groba naju je pripeljala do napisa *Izvir Bočnice* (1208 m); zagledala sva ozke curke vode, ki se združujejo v širše in se zlivajo v grapo. Ko sva zavila s poti, nama je pod nogami mokro začmokalo in pri enem od izvirov sva se z užitkom odžejala.

Vrnila sva se na pot. Sicer ozka, zaradi suhega listja pa prijetno mehka naju je pripeljala do roba planote. Zadnji vzpon je zelo strm, a so ga nekoliko ublažili ključi in čudovit pogled na modro množico glavičastih repušev. Ko sva prišla do sape, sva se razgledala: poleg ograjenega partizanskega spomenika stoji sušica s kažipoti, v globeli onkraj njega pa so se v kalu zrcalili oblaki. Daleč na desni se je pasla čreda konj. Zavila sva levo. Po cvetoči trati in mimo napisa, da so Šavnice varovano območje

in da je paša prepovedana, sva se povzpela na vrh, kjer – so se pasle krave. Radovedne so se bližale najinima nahrbtnikoma, ko pa se je proti nama zelo odločno napotil razborit bikec, me je postalo kar malo strah. Kako naj se ga odkrižava, ne da bi ga ujezila? Jani – sicer mestni otrok, kakor rada rečem – se je izvrstno izkazal: s palico je nastopil večče, kot da bi bil vse svoje žive dni pasel krave, in žival ga je začuda brez ugovarjanja ubogala.

Vrh je res gol, a se mu golote ni treba sramovati: med slikovitimi skalami, posejanimi po travniku, je cvetelo nešteto vsakršnih rož. Razgled je bil imeniten, krave, ko so se unesle, prav zabavne, malica je teknila. Božji mir je vladal vsenaokoli, pa ne vem, ali so za to kaj zaslužni gornjegrajski menihi, ki so se z Najvišjim gotovo dobro razumeli. Na vrhu bi mu bili res blizu; kdo ve, ali je kateri kdaj prisopihal gor – v tisti svoji kuti težko. Ko sem se preoblačila, me je obšla hudomušna misel: ali bi takle menih modro sprejel, da me je tako pač bog ustvaril, ali bi (vsaj) zardel kot kuhan rak?

Goli vrh, 1787 m

 Irena Mušič

Goli vrh (1787 m) je odličen razglednik nad Jezerskim. S svojo kopasto obliko se kot prva izrazita gora dviga iz grebena, ki poteka južno od Jezerskega vrha (1218 m) čez neizraziti Zeleni vrh (1622 m), Goli vrh, dvatisočaka Malo Babo (2018 m) in Veliko Babo (2127 m) ter Ledinski vrh (2108 m). Greben je z Jezerskim sedlom (2034 m) ločen od osrednje verige Grintovcev. Goli vrh ima svojemu videzu primerno ime, njegova pobočja pa so z vseh strani kar strma in poraščena z gozdom, ki se dolgo noče razredčiti. Šele malo pod vrhom se drevesa umaknejo, na vrhu pa nas čaka veličasten razgled. Pristovski Storžič z Obirjem v ozadju, Raduha, severno ostenje Grintovcev, Storžič in Košuta so le nekatere izmed gora v smeri urnega kazalca, do katerih seže naš pogled. Na Goli vrh vodita smo dve označeni poti, in sicer ena iz Slovenije, iz doline Ravenske Kočne, druga pa iz Avstrije, iz doline Belske Kočne. Nekaj je tudi neoznačenih stezic, ki so speljane prečno po njegovem vzhodnem pobočju in ne pripeljejo na vrh.

Iz Ravenske Kočne: Z Jezerskega se mimo Planšarskega jezera in zadnje kmetije Ancelj zapeljemo v gozd in do prvega križišča (na desno pelje cesta do tovarne žičnice, v nadaljevanju pa pot proti Češki koči oziroma Ledinam). Tam lahko parkiramo. Na levem kraku gozdne ceste nas bližnji smerkaz usmeri na levo v gozd. Široki poti po uravnavi doli-

ne sledimo do strmega zahodnega pobočja Golega vrha. Pot v ključih vodi na levo ob strmi grapi vse do uravnave, na katero pripelje tudi gozda cesta. Tam stopimo v gost iglast gozd in se spet v vijugah vzpemo do razpadle kočje na Jenkovi planini (1494 m), ki leži na prostranem prevalu. Zavijemo na levo, proti severu, in sledimo slemenu. V gostem gozdu se v ključih strmo vzpenjamo, malo pod vrhom pa le stopimo na prosto in nato na razgledni vrh. Nezahtevna označena pot, 2 uri 30.

Iz Belske Kočne v Avstriji. S ceste, ki pelje čez Jezerski vrh proti Beli v Avstriji, pred Belo zavijemo na desno, v dolino Belske Kočne. Po cesti zapeljemo do zapornice in tam parkiramo. Oznake nas vodijo na desno, proti jugozahodu, v gozd, v katerem kmalu stopimo na gozdno cesto. Na koncu stopimo na levo, na pot, ki nas mimo ostankov rudnika živega srebra pripelje do poseke. Po njej gremo naravnost navzgor, spet v gozd, in pridemo do zasebne kočje, ki leži na avstrijski strani prevala z Jenkovo planino. Pri koči zavijemo na desno v gozd, nekaj časa hodimo vodoravno, potem pa na levo in naravnost na vrh. Nezahtevna označena pot, 2 uri.

Vodnik: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe (Planinska založba).

Zemljevida: Jezersko z okolico, 1 : 25.000 (Turistično društvo Jezersko); Grintovci, 1 : 25.000 (PZS).

O tem sila zanimivem vprašanju nisem načela pogovora, saj bi bila tvegala Janijev (kar pogost) očitek, da mi rojijo po glavi same nemnosti, pa sem ga raje zapletla v razmišljanje o temi, ki se zame (slavistko v zrelih letih) spodobi: ali Šavnice ali Ščavnice; kdo odloča, ali je prav Vrclovnik, Viclovnik ali Beclovnik; zakaj rečejo isti gori nekateri Velika Baba, drugi pa Koroška Baba ... In tako sva v miru in slogi priklepetala do avta. Kako to, da v hribih takih tem nikoli ne zmanjka?

Kar preveč spodobno

Če vas je zaradi naslova mojega pisanja zaskrbelo, da bo napovedanemu prvemu slovenskemu planinskemu ljubezenskemu romanu¹ (po izidu sem nekje zasledila oznako poni-glavo-zabavni gorniški roman, karkoli že to pomeni) tukajle sledilo še kaj »hujšega«, ste

zdaj gotovo pomirjeni. Če pa ste, nasprotno, razočarani, ker ste pričakovali kaj žgečkljivega, vam ostane upanje, če ne že kar obet (pri tem ni izključen tisti (pod)pomen te besede, ki ga vremenoslovci s pridom uporabljajo za »obetanje« neviht in drugih vremenskih nadlog), da se bo avtor omenjenega romana in bolj ali manj nedolžnega poskusa »nadgradnje žanra« v Vestniku 1/06, s katerim najverjetneje ni napravil posebne *škode* (*Nomen est omen* očitno ne drži vedno), »logično razvil« še v avtorja prvega slovenskega planinskega (vsaj) erotičnega romana. Moje pisanje in predvsem njegova »junaka« pa so vsekakor primerni celo za otroke, če so bili le deležni dobre (seveda planinske) vzgoje in radi hodijo (seveda posebno v hribe). ●

¹ Dušan Škodič: Devet dni v avgustu. Ved, Ljubljana 2006.

Monte Peralba in Monte Chiadenis

Brezmejna privlačnost in skrivnostnost gora

✍ Igor Zlodej

Človeka je že od nekdaj zanimalo, kaj je na drugi strani gore, zato se je povzpел nanjo, pogledal čez in videl, da je tam še ena dolina, pa spet gore, doline in gore, vse, do koder je segal pogled.

Že na mojih gorniških začetkih mi je pogled uhajal vse naokoli in tudi tja proti zahodu. Ko sem pred kakšnimi petnajstimi leti prvič odšel v Zahodne Julijce, mi je pogled segel še dlje proti zahodu. Nešteto gora, ena zraven druge, na pogled tako blizu, v glavi nekje daleč. Moji pogosti obiski gora so prinesli tudi nove znance in prijatelje. Tako sem bil nekega dne povabljen v Karnijske Alpe z dvema poznaval-cema tega območja.

Monte Peralba (levo) in Chiadenis nad izvirov Piave

Monte Peralba – 2694 m

V lepem jutru prve septembrske sobote sedim pred barom v Villi Santini in čakam, da prideta. Bil sem namreč malo prezgoden, od Tolmezza do Ville Santine pa tudi nisem našel primerne parkirišča, kjer bi se lahko dobili. Počasi srebam kapučino, ves v pričakovanju lepega dne. Ko se po nekaj minutah pripelje-ta, se prestavimo na bližnje parkirišče, svojo opremo preložim v Brunov avto in prisedem. Pot nas pelje proti Sappadi. Tam zavijemo proti severu pod svoj današnji cilj. Cesta je mestoma ozka in strma, vendar asfaltirana in lepo vzdrževa-na. Na parkirišču, ki je na višini 1815 metrov,

📷 Andrej Stritar

Po zavarovani poti Sartor na vrh

Igor Zlodej

je že kar precej avtomobilov, vendar se še najde prosto mesto. Ko se pripravimo, odrinemo kar po cesti proti koči Calvi. Dan brez oblaka, topel, okolje prijazno in s širnimi razgledi. Pri koči se ustavimo le za trenutek, za nekaj fotografij pri kapelici, potem pa naprej proti sedlu in prečno v levo na vstop v ferato Sartor. Tu si nadenemo plezalne pasove s samovarovalnim kompletom in čelado. Urno se vzpenjamo po lepo speljani zavarovani poti in kar nekoliko nam je žal, ko je jeklenic tako hitro konec. Sledi le še gruščnata pot do vrha.

In potem se zgodi tisto, kar nas vedno preseneti, ko pridemo na kak vrh. Odprejo se širni razgledi na vse strani. Marjeta in Bruno, ki sta odlična poznavalca teh krajev, kar tekmujeta, kdo bo prepoznal več gora. Meni pogledi uhajajo tja gor proti severo-zahodu, kjer se iz še vedno zelenih dolin bohotijo s prvim snegom pobeljene Visoke Ture, pa tudi na zahod, proti Dolomitom. Po daljšem počitku in okrepčilu, predvsem pa z močnimi vtisi pravkar videnega se napotimo po vršnem grebenu Peralbe proti vzhodu, kjer sestopimo po normalnem pristo-

pu na sedlo Sesis. Na poti je tudi več znamenj, ki opozarjajo, da se je na goro že davnega leta 1988 povzpел zdaj že pokojni papež Janez Pavel II., po katerem so tudi poimenovali normalni pristop. Lepa, slikovita, a kar nekoliko prekratka tura.

Monte Chiadenis – 2459 m

Zato namesto da bi odšli na pijačo v kočo Calvi, odidemo s sedla Sesis po poti v levo, kjer se nekoliko spustimo na severo-vzhodno stran gore in jo obidemo. S travnatega sedla se po slabo vidni stezici povzpemo pod steno Monte Chiadenisa. Tu se ponovno opremimo in vzpon se lahko začne. Že začetek je zelo strm, skoraj navpičen, nad manjšo škrbino splezamo nekaj metrov ob jeklenici navzdol, potem pa se začne zaresni vzpon v skoraj navpični steni. Sonce prijetno greje in narahlo nam kaplja izpod čelad. Oprimki in stopi so odlični, skala topla in čvrsta, le jeklenice je treba nekajkrat prestopiti, ker so ponekod nerodno speljane. Plezamo iz kamina v kamin. Bolj ko se

vzpenjamo, več je različnih lukenj, kavern in podobnih stvaritev. Že kar lep del Soške fronte sem prehodil, vendar česa takega, kar so počeli vojaki na tej gori, še nisem videl. Ko smo priplazali na vrh, se je izza Peralbe priplazil oblak, vendar nas ni prav nič prestrašil, zato smo si vzeli zasluženi čas za počitek. Previdno smo se odpravili navzdol po jugozahodnem grebenu, ki je sicer normalni pristop na goro, vendar še zdaleč ni prav nedolžen. Vsak s svojimi mislimi, predvsem pa s čudovitimi vtisi smo srečno sestopili. Tudi zdaj nas ni premamila kočica Calvi, saj bi se morali nekaj korakov celo povzpeti nazaj. Zato smo se, ponosni na opravljena vzpona, odpravili po cesti mimo opuščenega kamnoloma granita nazaj proti parkirišču. In

končno pivo pri koči pri izviru Piave (Sorgenti del Piave).

Med Sočo in Piavo

Podobnost s kočico pri izviru Soče je zgolj naključna, toda če vemo, da se je svetovno znani vojaški preboj v 12. soški bitki zgodil ravno na Soči in se končal na Piavi, naključij ni več. Vsekakor pa je svet med obema v zgodovino zapisanimi rekama kljub tragedijam, ki so se tu odvijale, naravnost čudovit, pristen, preprosto lep in vreden še kakšnega obiska. Marjeti in Brunu, velikima ljubitelja in poznavalcema Karnijcev, velja najlepša zahvala za čudovita vzpona na res lepi gori, in to v enem samem dnevu. ●

Gore nad Sappado

✍ Andrej Stritar

Sappada je turistično zelo razvita vasica v zgornjem toku reke Piave v zahodnem delu Karnijskih Alp. Severno od nje se dviga gorska skupina s tretjim najvišjim vrhom Karnijcev Monte Peralbo (2694 m) na čelu. Njena neposredna sosedica sta Monte Chiadenis (tudi Cjadenis, 2459 m) in Monte Avanza (2489 m). Prva je zelo znana in obiskana, drugi je skalnata trdnjava, na katero se da priti le po zahtevnih plezalnih poteh, tretja pa je nekoliko odmaknjena, bolj osamljena, a zelo slikovita. Južno od Sappade pa je območje Pesarinskih Dolomitov (imenovanih po Val Pesarini), med katerimi sta najizrazitejši brezpotna Monte Siera (2443 m) in mogočna, široka Monte Creta Forata (2462 m).

Izhodišče: Do Sappade se je iz Slovenije najbolje peljati mimo Tolmezza proti Passu Mauria, pri kraju Villa Santina pa zaviti na sever skozi Forni Avoltri. Ko se pripeljemo čez prelaz, smo že v zgornjem delu Sappade – zaselku Cima Sappada. Tam je pri spodnji postaji sedežnice (1276 m) – poleti ne obratuje – izhodišče za Creta Forato. Če pa se peljemo še naprej, na desno, po ozki cesti v zgornji del doline reke Piave, pridemo do parkirišča v bližini kočice pri izviru (Sorgenti del Piave) približno 1800 metrov visoko pod Peralbo.

Koče: Rifugio Sorgenti del Piave pri izhodišču poti proti Peralbi (1830 m); Rifugio Calvi pod Monte Chiadenisom (2167 m), uro nad izhodiščem; Rifugio Monte Siera (1606 m), uro nad izhodiščem nad Cima Sappada.

Monte Peralba, običajna pot: Z izhodišča pri izviru Piave po cesti in bližnjicah mimo kočice Calvi na prelaz Passo Sesis med Peralbo in Chiadenisom. Od tam na levo navzgor okoli Peralbe in po nagnjeni zavarovani polici na vršno sleme. Zmerno zahtevno, 2 uri 30–3 ure.

Plezalna pot Sartor čez južno steno: Mimo kočice Calvi kot pri običajnem pristopu, nad njo pa na levo pod južno steno, pod katero je vstop v ferato. V srednjem delu lahko izbiramo med levo ali desno različico, ki sta podobno zahtevni. Izstop naravnost na vrh. Zahtevna zavarovana pot, 2 uri 30–3 ure.

Monte Chiadenis: Na vrh vodita ferati z zahodne in vzhodne strani. Obe sta zelo zahtevni. Prva se začne v bližini kočice Calvi, do vstopa druge pa je treba od kočice čez prelaz Sesis in okoli gore na nasprotno stran. Po obeh je do vrha dobra ura (od izhodišča pa še ena več). Zelo zahtevno.

Monte Avanza: S parkirišča pri izviru Piave najprej vodoravno proti vzhodu pod Chiadenisom do spodnjega dela Avanze. Ko se po markirani poti vzpnemo pod steno, nas oznake usmerijo ostro na levo in se dvignemo pod ostenja sosednje gore Monte Cacciatori. Na razcepu zavijemo na desno na nemarkirano pot (levo bi prišli pod Chiadenis), ki vodi čez melišča in med slikovitimi stolpi proti vršnemu delu Avanze; tam je veliko ostankov iz prve svetovne vojne. Manj zahtevno, le na nekaj mestih bolj izpostavljen. 3 ure.

Monte Creta Forata: S parkirišča pod sedežnico v Cima Sappadi po markirani poti po gozdu do kočice Siera in mimo nje pod Monte Siero na zavarovano polico, ki nas popelje okoli predvrha Cima Dieci v dolino Vallone della Creta Forata. Po njej skoraj do vrha, potem pa na levo na sistem širokih polic, ki nas povede pod vršno steno na sleme vzhodno pod vrhom. Po njem do najvišje točke. Zahtevna označena pot, 4 ure.

Zemljevid: Tabacco 01, Sappada, 1 : 25.000.

Vodnika: Andrej in Urška Stritar: Karnijska potepanja. Kibuba, 2006. Andrej Mašera: Čudovite Alpe, PZS, 2006.

Po sledovih prve vojne v Karnijskih Alpah

Peralba, Avanza, Creta Forata

✍ Martin Oblak

Če ne bi videl, ne bi verjel, kje vse so gradili utrdbe v času Soške fronte. Celó tam, kjer jih po logiki obrambe sploh ne bi bilo treba. Človek si težko misli, če ne vidi, kje vse so se morali vojaki mučiti za ne vem kakšne interese tistih, ki so vse skupaj vodili iz toplih pisarn.

Kar zanimivi so ti vrhovi, še posebno Peralba, kjer je bil leta 1988 na letnem oddihu tudi papež Janez Pavel II. Na isti dan po petnajstih letih smo jo obiskali tudi planinci grosupeljskega planinskega društva. Vendar smo bili na to obletnico tam povsem po naključju. Seveda, glavni cilj je bil osvojiti nekaj novih vrhov prijateljstva.

Pot nas je vodila po lepi zgornji dolini reke Piave. Tiste Piave, do katere so s Soške fronte pregnali italijanske vojake po znamenitem preboju, ki mu pravimo »čudež« pri Kobaridu. Na presenečenje v obliki bojnih plinov Italijani niso bili pripravljeni in tako so se morali preostali vojaki umakniti. Iz turističnega naselja Cima Sappada se ozka cesta vije precej strmo proti izviru Piave do višine približno 1800 metrov, kjer je kar precejšnje parkirišče. Strma cesta je od tam speljana še do lepe kočé Rifugio Calvi na višini 2164 metrih. Zanimiv oskrbnik, ki je tam že kar dolgo, saj ga vidimo tudi na sliki

Creta Forata (v sencí) za Monte Siero

✉ Andrej Stritar

s papežem leta 1988, nas je zelo prijazno sprejel celo z nekaj slovenskimi besedami, in nam pripravil lepo prenočišče. Zjutraj smo se napotili proti plezalni poti, ki ima precej strm začetek, nato pa je speljana po manj strmih vzhodnem pobočju na jugovzhodni greben in po njem na vrh. Ker nismo vedeli, kako zahtevna je, smo si seveda pripravili samovarovalne komplete in si naredili čelade. Varnost je še zlasti daleč od doma kar potrebna. Vendar so nekateri »ta hitri« po tej poti sestopali brez vsake opreme in celo v supergah.

Peralba, 2693 m

Ob prihodu na vrh pa veliko presenečenje. Peralba je namreč precej osamljena gora severno od izvira Piave blizu meje z Avstrijo. Razen na severovzhodu ima vsepovsod strma pobočja ali celo navpične stene vse do vznožja. In na vrhu te gore nad navpičnimi stenami je vse polno zarjavele bodeče žice, ki naj bi nekemu branila dostop (pobeg?). Vmes pa strelski jarki in obrambna obzidja, vse nad 2600 metri. Sam vrh ima lepo spominsko obeležje na obisk papeža Janeza Pavla II. in kip Brezmadežne Marije. V lepem sončnem vremenu se nam je nudil čudovit razgled vse naokoli. Na severu proti Visokim Turam, proti vzhodu najprej na sosednjo goro Avanzo, ki nas je tudi še čakala, pa v daljavi že obiskani Coglians, z 2780 metri najvišja gora v Karnijskih Alpah. Proti jugu smo iskali še Creto Forato, proti jugozahodu pa so se nam odpirali znani in neznani vrhovi Dolomitov. Prepoznali smo tudi Marmolado ter Tri Cine. Presenečenj nekdane fronte pa še ni bilo konec. Najprej so nas ob sestopu po Papeževi poti presenetile ogromne kaverne, vklesane v živo skalo nad navpič-

nimi prepadi. Čemu? Na vzpetinah na avstrijski strani pa ogromne vojašnice, ki bi jih bilo mogoče še uporabiti, tako so še ohranjene. Največje presenečenje je vsekakor bilo, ko smo pod vrhom Monte Chiadenisa vzhodno od prelaza Sesis v navpični steni zagledali tri ogromne odprtine, ki strmijo v človeka kot nekakšen obraz velikana nad prelepo okolico.

Avanza, 2489 m

Poleti 2006 sva s prijateljem Ivanom, ki je pred leti bil tudi na Peralbi, obiskala že omenjena vrhova Avanza in Creta Forata. Avanza je vzhodno od Peralbe in se strmo dviguje nad planino Casera Vecchia. V vodniku po Poti prijateljstva je sicer napisano, da je pot lahka, višinske razlike okoli 800 metrov, pa sem si mislil, ker v jutranjem mraku in meglici pač same gore nisem dobro videl, da si lahko obujem dobre lahke pohodne superge. V tem vodniku tudi piše, da dostop na goro vodi po južni grapi mimo stolpov Campanili di Genziane na vzhodni greben in po njem na vrh. Zanimivo. Opremljena s tem opisom sva se pač napotila po tej južni grapi, po kateri bi se z nekoliko plezanja dalo vzpeti direktno na sedlo pod vrh, ter začela iskati prehod na vzhodni greben. Steza pa tam nekam izgine v travah in je ni več mogoče najti. Mogoče so jo pohrustali

Peralba in sosede

Creta Forata

svizci. Tudi sledi mulatjere vodijo po tej »južni« grapi, ki je za moje pojmovanje strani neba le bolj jugozahodna. Tudi markacije so kar izgubile, le možicev je še bilo nekaj. Nekaj časa slediva vse slabše shojeni stezi, možicev ni več. Kam sedaj? Verjetno nazaj in poiskati odcep. Precej nižje pred vhomom v grapo se steza odcepi levo v skoraj navpično steno proti severu in po nekaj okljukih se dvigne pod prelaz Passo Cacciatori. Malo pod njim zavije proti vzhodu po strmem melišču (jaz pa v supergah!) mimo vitkih, strmih stolpov Campanili di Genziane in naju pripelje nad prej omenjeno grapo, ki je bila globoko pod nama. Po policah nad globokimi prepadi je steza speljana do novega presenečenja, vojaških utrdb na višini okoli 2400 metrov nad navpičnimi stenami na severu in nad globoko grapo na jugu: obrambni zidovi (pred kom?), kaverne, strelski jarki, ogromno zarjavele bodeče žice, tudi nad prepadi. Podobne vojaške utrdbe srečamo tudi na Poliškem špiku, Višu, Dveh špicah (Due Pizzi), Poldasnji špici, Cogliansu in še kje. Le kako so vojaki preživljali zime na teh visokih gorah? Kako so sem gor spravljali topove in vso drugo opremo?

Od teh utrdb sledi še kratek vzpon po razmeroma položnem pobočju na vrh. Po katerem grebenu oz. pobočju že? V vodniku po Poti pri-

jateljstva piše, da po vzhodnem. Vendar se ta vzhodni greben navpično spušča v zelo ostro škrbino proti sosednjemu, nekaj nižjemu vrhu, grape do te škrbine pa za navadnega pohodnika niso videti prijazne. Kolikor se spoznam na orientacijo, po poklicu sem geograf, sva na vrh prišla z zahoda, vsaj sonce je tako kazalo, ker sva ga ves čas imela pred sabo, in je to vendar zahodni oziroma jugozahodni greben, kar se precej razlikuje od navedb v vodniku. O opremljenosti s tablami ne bi razpravljaj. Razgled z vrha? V lepem vremenu se lepo vidi sama Peralba kot zares mogočna gora, kot bel kristal na temnem ozadju zahodnih Karnijskih Alp, proti vzhodu pa še naši Zahodni Julijci z Višem, Poliškim špikom, in tudi Krn, seveda pa tudi Dolomiti, prepoznala sva tudi svoj popoldanski cilj Creto Forato.

Creta Forata, 2462 m

Sledil je hiter sestop, kajti ura se je že bližala poldnevu, vzpona na Creto Forato pa je za dobre štiri ure! Ker sva bila čez teden v začetku septembra, je bila kočja Calvi že zaprta. Pri avtu in nato v gostišču nekoliko nižje še nekaj okrepcila in brž v Cimo Sappado. Tam sva sestopajoče povpraševala o vzponu in možnosti prenočevanja v koči M. Siera. Septembra sedežnica ne dela več, kočja je že zaprta, ura pa je bila že blizu drugi popoldne. Kaj sedaj? Ivan me pobara, ali imam baterijo. Imam! Potem pa greva. Nazaj do kočje bova zagotovo še za dne, potem pa bo že šlo navzdol po smučišču z baterijo. Pa sva šla. Do kočje je eno uro, midva pa sva bila gori v tri četrt. Malo se odpočijeva, nato se orientirava, toda oznake so bile v nasprotju z Avanzo odlične. Če bi še tukaj rabila za vohljanje prave poti uro in pol, potem adijo Creta Forata. Zato sva lahko zelo pospešila. Pot je najprej prečkala zgornji del smučišča. Kot da bi bil na Zelenici! Nato čez nekaj hudourniških grap, voda ima neverjetno moč, mimo Marijine kapelice v navpični steni, ki varuje popotnike na to goro, pa po zanimivi polički v steni in že hitiva okoli sosednjih vrhov strmo navzgor v dolino pod samo Creto Forato. Vmes srečava nekaj sestopajočih planincev, ki naju nejeverno sprašujejo, kam v tej pozni popoldanski uri, ki se je že bližala četrti. Ja, na vrh, seveda. Kateri pa je pravi? Tale na levi, vendar

Ostanki iz prve svetovne vojne pod vrhom Monte Avanze

Andrej Stritar

bosta rabila še dobri dve uri. Pa srečno! Torej bova pred šesto na vrhu. Pojeva še nekaj borovnic in brusnic, pa hajd po prelepi dolini proti prelazu Forcella Creta Forata, pred njim pa levo pod navpične stene Forate ter po poličkah na sedlo severno od vrha in od tam na sam vrh. Pred tem so vrhovi že dobivali popoldanske in večerne kape in tudi midva sva se povzpela na precej zamegljen vrh, ki pa ga je v lep pozdrav le obsijalo prijazno večerno sonce. Na vrh sva prišla pred pol šesto, kar pomeni, da sva iz Sappade potrebovala tri ure in pol! Bravo za najine 60 let stare kosti! Z razgledom seveda ni bilo nič, a je ta gora vseeno vredna obiska in ni nama bilo žal, da sva se potrudila. Saj sva vse sosednje vrhove videla že med potjo, pa tudi z Avanze. Sedaj pa še v dolino. Kljub precejšnji utrujenosti sva premogla dovolj zbranosti in hitrosti, da sva še za dne prišla do kočice in v polmraku nazaj do avta. Bova kje prespala? Ne, samo nekaj spijeva, pa domov.

Ostali bodo lepi spomini na te prelepe gore, ki jih je že zaradi njihove lepote vredno obiskati. Predvsem pa, zakaj je bilo treba ta lepi gorski svet uporabljati za tako strahotne vojne dogodke? Vse te gore so danes spomin na neverjetno človekovo norost in grob poseg v neokrnjeno naravo ter pokazatelj človekove omejenosti. Danes si v teh gorah nabiramo moči, svež zrak in zdravje, občudujemo lepo planinsko cvetje, pod visokimi vrhovi na širnih planinah pasejo živino, nekoč pa so tu zmrzovali, padali v prepade, umirali, trpeli in garali že pri sami gradnji vojaških utrd. Hvala Bogu, da smo se sporazumeli za Evropsko unijo!

Izhodišče za vse tri opisane ture je kraj Sappada, znan tudi kot smučarsko središče. Do tja se pripeljemo z avtom skozi osrednje karnijsko mesto Tolmezzo. Iz Ljubljane skozi Kranjsko Goro je do tega mesta 165 kilometrov, od tam do Sappade pa še 54 kilometrov ceste. Skupaj je vožnje okoli tri ure. ●

Živali v gorskem svetu

Divji petelin

 Peter Strgar

Muflona

 Peter Strgar

Kozoroga

 Dan Briški

Gad

 Peter Strgar

Modras

 Jaka Čop

Močerad

 Miha Volk

Zaljubljena gada

 Vladimir Habjan

Himalajski dnevi

Vzpon na Patibaro

✍ in 📷 Roman Mihalič - Gric

Končno doma! Čeprav sem si Himalajo želel tako, kot si jo lahko samo pravoveren alpinist, sem raztogoten in razkurjen kot sto hudičev. Skozi vso odpravo sem skrbel za svojo opremo, da ne bi »dobila nog«, nato pa se mi zgodi sranje, ki ga opazim šele doma, ko razpakiram nahrbtnik: na katmandujskem letališču so mi »pljunili« fotoaparata, kar bi še nekako preživel, če ne bi bila v njem polna kartica najboljših slik z vzpona na vrh in sestopa. Pa vseskozi sem se trudil, da bi imel vse na očeh! Izgleda, da sem pač kratkoviden ...

Kako se je vse skupaj začelo?

Leta 1993 je prišel na naš novomeški odsek 17-letni Andrejček, nedolžno dete, poln navdušenja in strahospoštovanja. Kot takratni načelnik in vodja alpinistične šole sem ugotovil, da iz tega fanta še nekaj bo. Res je zrasel v enega najboljših mladcev v Sloveniji in svetu. Po obveznem šolanju in izpitu za alpinista je začel nizati odpravo za odpravo: dvakrat Južna Amerika, dvakrat Himalaja, množica prvenstvenih vzponov, da Evrope sploh ne omenjam. V enem letu je preplezal 350 alpinističnih smeri, kar je pred tem uspelo samo njegovemu vzorniku Frančku (Knezu, op. ur.). Vseskozi je ostal skromen in zvest našemu odseku kljub mamljivim ponudbam z drugih »ferajnov«. Bleščečo pot Andreja Markoviča je prekinila ušiva sablja na njegovi tretji himalajski odpravi na Jongsangu (7460 m). Njemu smo posvetili prvo dolensko himalajsko alpinistično odpravo na Patibaro.

Ustaljeni začetni ritem odprave

Katmandu je kljub vrvežu brez turistov, saj se vsi bojijo splošnih nemirov, ki jih napovedujejo maoisti. Po obveznem

birokratskem delu se po treh dneh s čarterskim letalom odpeljemo do Suketarja. Sledi desetdnevni pristopni marš do baznega tabora, ki sem si ga poleg čudovite narave zapomnil po zastrupitvi s hrano. Enodnevna driska je še kar mil davek za prilagajanje na novo okolje ... Seveda nas obiščejo tudi maoisti v podobi prijaznega strička, ki nam pripravi politični miting v nepalskem jeziku, potem pa ostanemo brez čednega kupčka rupij. Dobimo celo potrdilo, na katerem piše, da prostovoljno pomagamo njihovi revoluciji. S tem papirjem se v naslednji

Iz ledeniške razpoke proti taboru 1

vasi izkažemo in nam ni treba še enkrat plačati prostovoljnega prispevka. Nobenih brzostrelk in pištol, naslonjenih na senca, kot so o tem poročali nekateri naši mladci ...

11. aprila prisopihamo v bazni tabor Pangpema (5100 m). Okoli nas so alpinistična nebesa. Čez ledenik se nam smehljajo Wedge Peak (6750 m), Kambače (7903 m), Jalung Kang (8505 m) in Kangčendzenga (8598 m). Takoj nad bazo se dvigajo »grički« 6000 in več metrov, nekateri sploh nimajo imen. Že takoj naslednjega dne se odpravimo na aklimatizacijo nad bazo. Vsak po svoje rinemo proti vrhu granitne špice. Na vrhu prav začudeno pogledam na višinomer, saj kaže zavidljivih 5936 metrov, pri vzponu pa nisem imel nobenih težav. Ker vrh nima imena, ga v mislih krstim za Diančka peak, po svoji dragi. Po kosilu posvetimo bazo in obiščemo spominsko ploščo, pravzaprav balvan, v katerega je vklesan spomin na Andreja in Čito (Andrej Markovič in Borut Bergant - Čita, op. ur.). Pretresljiv trenutek za očeta Marjana in vse nas.

Prvič nad himalajskih 6000 metrov

13. aprila se družno odpravimo na za nekatere od nas prvi himalajski šesttisočak Pangpema peak (6100 m). Kljub orkanskem vetru, ki dobesedno pometa z nami po grebenu, se štirje povzpemo na vrh. Enodnevni počitek v bazi izkoristimo za pripravo tovorov za tabor ABC. Pomagajo nam jih nositi tri šerpe, a so naši nahrbtniki vseeno prašičje težki. Dobro, da Andrej že pozna teren, saj je hoja po ledeniku prava loterija. Zaradi suhe zime je ledenik West Langpo samo odurna puščava grušč, ledeniških razpok in kamnitih klad, ki se nam kar naprej podirajo pod nogami. Le kje je tisti sneg, ki nam ga je obljubljal Andrej in so ga leta 2000 gazili do pazduh? Do ABC se spotikamo skoraj sedem ur, saj vmes označujemo ledenik z možici in bambusovimi palicami. Truda pa še ni konec, saj moramo v led in grušč skopati in sezidati terase za šotore. Do skrajnosti sesuti se zvečer zavlečemo v šotore, a pravega spanca in počitka zaradi višine in izčrpanosti ni. Dvignili smo se samo za dobrih 300 metrov, a pot čez moreno in ledenik je bila dolga devet kilometrov.

16. aprila, ko se vsa vesoljna Slovenija masti z velikonočnimi dobrotami, jo težko otovorje-

ni mahamo po odurno razbitem ledeniku proti sedlu, kjer naj bi stal tabor 1. Po dveh urah spotikanja se dokopljemo do ledu, kjer upamo na boljše napredovanje. Patibara nad nami se nam samo prizanesljivo nasmiha. Zabredemo v množico ledeniških razpok, ki jim ni videti ne konca ne kraja. Umikamo se proti levemu bregu morene, vendar je vse skupaj le »blažev žegen«, saj nikoli ne veš, v katero razpoko boš priletel. Totalno zmahani na srečo najdemo prehod na plato, kjer pustimo opremo. Da najdemo kolikor toliko varno pot čez ledenik, porabimo še nadaljnje tri dni.

Sam proti vrhu

Zaspal sem. Šotor se trese v sunkih vetra. Čeprav je ura že pet zjutraj, me nič ne vleče na plano, v spalni je tako toplo ... S Tomažem ni nič bolje. Dva dni že apatično poležuje v šotoru, malo jé in pije. Višina ga pošteno zdeluje. Pozna se, da je prišel en teden za nami. Odločim se, da grem proti vrhu sam. Preveč energije in truda sem vložil, da bi se sedaj brez boja predal. Zunaj zavija veter in mraz je peklenški. Nase navlečem ves puh, kar ga premorem, pa me še zmeraj trese. Še dobro, da veter piha v hrbet ...

Že prejšnjega dne sem raziskal najbolj kritični del poti čez ledenik do stene. Veter je čez noč zabilisal vse sledi, toda podam se za črto, ki sem si jo v mislih zarisal čez pobočje. Na začetku gazim sneg čez kolena, ko pa se stena začne dvigovati, se razmere izboljšajo. Do Japonskega grebena me loči 400 metrov. Nekajkrat mi noga zabinglja v prazno, vendar na srečo brez hujših posledic. Stena ima 45°-50° naklonine in je dokaj varna pred plazovi. Strmina in mraz mi ne delata pretiranih težav, saj sem fizično odlično pripravljen in prav tako se tudi počutim. Na grebenu me pozdravijo sonce, brezvetrje in fantastični razgledi - na eni strani Tibet in Sikhim, v daljavi sveta trojica Makalu, Lotse in Everest.

Poiščem Jongsang, pogled drsi po tvoji zadnji smeri in sestopu, kjer se prelomi in otrpne. Vse zaradi ušive sablje. *Čutim tvojo prisotnost, dragi Andrej, vem, da si vesel našega obiska in predusem očeta.* Sedim na grebenu in srkam to nebeško lepoto. *Res si izbral raj za svoje zadnje domovanje, vendar - zakaj tako*

Levo: Iz Sfinxa proti vrhu Patibare, zgoraj: Člani odprave, v ozadju Wedge Peak

zgodaj? Najbrž ima vsaka stvar svoj smisel, pa naj bo še tako boleče ...

Opozorilo

Zatopljen v svoje misli se po grebenu povzpem na Vzhodni vrh Patibare (Sfinx, 6837 m). Nadaljevanje ni videti pretežko. Kako se motim! Sprava položna snežna vesina se spremeni v ostro grebensko rez, napihano z novim snegom. Pod vsakim korakom se zatrese celo pobočje in samo čakam, kdaj me bo odneslo v dolino. Izkušnje mi pravijo, naj se umaknem, toda tako daleč sem prišel, da moram nekaj tvegati ... Na konicah derez in ob podrhtavanju pobočja se poskušam pregoljufati do sedla, kjer pričakujem rešitev. Toda ne gre. Pod mano se utrga kloža in me skoraj odnese 800 metrov nižje na ledenik. Za las je šlo. Hvala ti, Andrej, vem, da si me opozoril. Odločitev je težka, zelo težka, ampak ... Preklinjajoč svojo zlo usodo se obrnem, saj sem že na svoji drugi odpravi ostal brez soplezalca ... Vem, vrh je vrh, toda želel sem si glavni vrh Patibare! Spust do tabora 1 opravim v slabi uri in peklenški pripeki, zapovrh pa me tam ošteje še Andrej, ker sem

sam odšel na goro. Saj ga razumem, vodja je vodja, v enakih razmerah pa bi naredil tako kot jaz ... S Tomažem, rahlo zagrenjen zaradi polovičnega uspeha, zapustim Andreja in Roka z najboljšimi željami in se spustim v bazo.

Sestop do letališča Suketar opravimo v petih dneh. Pozna se, da smo ves mesec bolj ali manj vegetirali ob nezadostni in predvsem vegetarijanski prehrani, saj dobimo ubijalsko slo po mesu. Za nami ostanejo užaloščene kurje vdove in opustošeni lodži brez piva. V vsakem imajo največ deset steklenic piva, kar je za naša izsušena grla odločno premalo.

Zdravljenje depresije

Sledi čakanje na letalo, vendar je zaradi megle let odpovedan. Nekateri so razočarani in nerazpoloženi, drugi preklinjajo vreme, večina ima Nepala že dovolj. Razdraženi in depresivni se potikamo naokoli, ko naš dohtar strokovno ugotovi, da potrebujemo dober anti-depresiv. Takoj je v akciji in nabavi steklenico viskija, ki se izkaže kot zelo učinkovito zdravilo, samo prehitro ga zmanjka. Zato brž dopolnimo zalogo še s tremi primerki. Seveda ima tudi ta kot vsa močna zdravila stranske učinke. Pri večini je to nekajurna izguba spomina, pri občutljivejših pa želodčni krči in bruhanje. Riž, ki smo ga jedli za kosilo, ni šel v nič, saj se z njim nasitijo vaške kure. Zlobni jeziki (tisti, ki se niso udeležili dohtarjeve terapije) pravijo, da so kure še naslednjega dne hodile postrani; kakšna so bila šele jajca ...

Člani odprave: Andrej Štremfelj (tehnični vodja in uradni vodja v Nepalu), Jožef Hartman (organizacijski vodja), Marjan Markovič, Borut Novak, Stane Horvat, Tomaž Erpič, zdravnik Gorazd Plevnik, Rok Zalokar (pridruženi član – KA/KOTG) in Roman Mihalič.

Dosežki odprave: na Vzhodni vrh Patibare – Sfinx so se povzpeli Andrej, Rok, Marjan, Borut in Roman, Andrej in Rok pa sta prva preplezala severozahodni steber in opravila pristop na vrh Janak Čulija (7070 m). Elizabeth Hawley je odpravo Patibara – Janak '06 označila kot naj-uspešnejšo v spomladanskem času.

Zahvaljujemo se našim najdražjim, sponzorjem, prijateljem, sodelavcem in vsem ostalim, ki so nam pomagali in verjeli v nas. ◉

Hitro, hitreje, najhitreje

O hitrem alpskem slogu

Površnemu opazovalcu alpinizma se morda dozdeva, da je »hitro plezanje« vse pogostejše, da je to danes tisto, kar »velja« v alpinizmu. Je to res? Kaj sploh je hitri alpski slog? Trije slovenski alpinisti razlagajo, zakaj plezajo »hitro« in kakšen pomen imajo zanje »hitri vzponi«.

Tomaž Jakofčič:

V zadnjem času je vse več govora o hitrih vzponih. Da ne bi prihajalo do zmede, kaj to sploh je, naj naštejemo nekaj dejstev.

Najprej nekaj zgodovine. Do konca osemdesetih let in še dlje je bilo v Patagoniji, Hima-

laji in drugih zahtevnih gorstvih povsem normalno, da so se odprave s stenami spoprijele v odpravarskem slogu, s postavljanjem višinskih taborov, uporabo nosačev itn. Že leta 1975 pa sta Reinhold Messner in Peter Habeler preplezala na Gašerbrum 1 (8068 m) novo smer v enem zamahu, s seboj sta nosila le svojo opremo, in kar sta prinesla, sta tudi odnesla. Plezala sta v alpskem stilu. Še prej sta Argentinca Jose Luis Fonrouge in Carlos Comensana v zahodni steni Fitz Roya preplezala znano Supercanaleto v alpskem slogu v dobrih dveh dneh. Temelji so bili torej postavljeni in v devetdesetih letih je počasi postalo jasno, da je edino, kar zares

Silvo Karo (Patagonija 2005)

Andrej Grmovšek

velja v alpinizmu, alpski slog. V zadnjem času pa se je začel pojavljati še t. i. hitri alpski slog oziroma po angleško *single push style*. Tu bi dejal, da je slovenski prevod manj posrečen, saj je hitrost relativen pojem, iz angleškega izraza pa se da izluščiti bistvo. Gre za vzpone, ki so opravljeni v enem zamahu brez daljšega bivakiranja v steni, vse skupaj je izvedeno z res samo najnujnejšo opremo. (Mislim, da bi to lahko bila definicija, ki loči hitri od normalnega alpskega sloga. Sam bi v to kategorijo dal celo samo tiste vzpone, ki so bili opravljeni v enem zamahu skupaj s sestopom.) To naj bi bilo nekakšno bistvo te vrste plezanja. Pri tem niti ne dajem velike prednosti hitremu pred normalnim alpskim vzponom, saj v nekaterih stenah hitri alpski slog ni mogoč ali pa bi bil nespahten. Menim, da je bistvo predvsem alpski slog. Zaradi tega hitrega alpskega sloga nimam za nekakšno novo, vizionarsko zadevo, temveč je predvsem koristen. Še enkrat poudarjam, da se mi zdi bistvena neuporaba fiksnih vrvi in taborov, torej alpski slog na vsak način. Ali bo nekdo vzel s seboj opremo za bivak ali ne, pa je že stvar osebne odločitve in presoje, kaj je v danem trenutku najbolje. Tovrstni slog se mi zdi še najpomembnejši pri odkrivanju meja svojih sposobnosti in s tem večje samozavesti pri nadaljnjih vzponih v »še težjih in še daljših smereh«.

Običajno se alpinisti odločamo za hitri alpski slog tam, kjer to pomeni prednost in kjer naravni pogoji to dovoljujejo. Zelo pomemben je dolg dan (Patagonija in Aljaska) oziroma kratka noč, ki jo lahko »preplezamo«. Himalaja je zaradi daljše noči in hujšega mraza manj primerna in zaenkrat so bili izvedeni vzponi v hitrem slogu bolj ali manj po že obstoječih smereh (klasičnih smereh na osemtisočake ali že dobro znanih skalnih smereh).

Za t. i. hitri alpski slog mora biti alpinist, logično, odlično fizično pripravljen, skrbno mora izbrati čim lažjo opremo, predvsem pa mora zelo dobro poznati samega sebe, svoje meje. Do plezanja v hitrem alpskem slogu se ne da priti čez noč, vsaj varno ne!

Kot tipične slovenske primere tega stila bi omenil vzpone v smereh Light Traveler, Denali (Marko Prezelj, Stephen Koch), Slovenski start za Compressor, Cerro Torre (Andrej Grmovšek, Silvo Karo), The Long Run, Cerro Torre (Marko Prezelj, Stephen Koch, Dean Potter), Eternal Flame, Trango Tower (Andrej Grmovšek, Silvo Karo), Los Ultimos Dias del Paraiso, Fitz Roy (Tomaž Jakofčič, Gregor Lačen) ter Čo Oju (Pavle Kozjek), čeprav ima slednji po definiciji hitrega alpskega sloga lepotno napako spanja v drugem taboru na sestopu in uporabi tuje opreme za spanje.

Moje izkušnje s hitrimi alpskimi vzponi? Letošnji Fitz Roy me je vsekakor dobro »zdrnal«. Hitrost in neprekinjeno plezanje sta nama z Grego omogočila, da sva vzpon sploh opravila. Če bi ponoči bivakirala, bi zamudila osem ur lepega vremena, kar bi naju zagotovo stalo vrha. Praktično pa sem tudi spoznal, da lahko delam 72 ur brez spanja ter z minimalno hrane in vode. Vsekakor pa meje hitrih alpskih vzponov obstajajo. Človek brez spanja ne more funkcionirati v nedogled. Mislim, da se neha nekje pri 80 urah ...

Pavle Kozjek:

Kot povsod drugod je tudi v plezanju hitrost relativna. Na prvi pogled bi morda kdo trdil, da se je hitro plezanje množičneje pojavilo šele v zadnjem času, ko se o tem nekoliko več razprav-

Siula Grande

▣ Pavle Kozjek

lja. A to ne drži, saj je bila hitrost v plezanju že od nekdaj približno v premem sorazmerju s kakovostjo: dober plezalec je običajno tudi hiter in obratno. Seveda pa tudi to pravilo dopušča izjeme. Če ne drugega, v mnogih stenah in smereh se enostavno ne da plezati zares hitro ne glede na izurjenost plezalca.

Pravo osnovo in podlago za sedanj razmah in popularnost hitrih vzponov dajejo pravzaprav sodobni trendi alpinizma, ki narekujejo alpski stil vsepovsod, tudi v največjih stenah Himalaje. Vzpon v alpskem stilu pa je težko združljiv s počasnostjo, saj si nihče ne želi neskončnega števila bivakov v steni. Hitro plezanje lahko na ta način obravnavamo tudi kot pozitiven »stranski produkt« modernega alpinizma, obenem pa je določena hitrost pri plezanju v današnjem času postala že skoraj pogoj za dober vzpon.

Zakaj se odločam za ta način plezanja? Predvsem zato, ker mi je všeč, ker v njem uživam in ker tako pogosto z manj napora dosežem iste cilje, kot bi jih sicer. Če je nekomu osnovni cilj pri alpinizmu čim bolj trpeti in garati, potem hitri vzponi morda niso prava stvar. A sam ne bom pomišljal: če se mi zdi, da je vzpon mogoče izpeljati v enem zamahu, bo klasična bivak oprema ostala pod steno. Tu se je pač treba odločiti: dvajsetkilogramski nahrbtnik in udoben bivak ali hiter vzpon z nekaj »kockanja«; če se zadeva zalomi in bo treba bivakirati, bo prenočišče samo v tanki bivak vreči seveda zoprno.

Hitri vzponi so po mojem prepričanju v določenih okoliščinah tudi bistveno varnejši od običajnih. Predvsem v Andih poznam kar nekaj smeri, v katere se v »klasičnem« alpskem stilu raje ne bi podal, saj se nekatere sicer odlične in alpinistično zanimive stene šesttisočakov čez dan ogrejejo, tako da jih padajoče skale in led naredijo objektivno prenevarne. Če pa si hiter in lahek, si do takrat že na varnem. V *single push* stilu (ne vem, ali je takrat ta naziv že obstajal) sem tako že leta 1990 splezal Ameriško smer v Chacararajuju, leto dni kasneje novo smer v severni steni Huascarana, pa potem dve prvenstveni v Huandoyu in eno v Chopicalquiju. Tudi novi smeri v Siuli Grande (2004) in Chacararajuju (2005), ki sem ju plezal v navezi, sta bili narejeni na ta način: v enem zamahu izpod stene do vrha in nazaj, brez spanja in

tudi praktično brez počitka. Seveda so čelne svetilke v takem primeru bistveni del opreme. S hitrostjo se zmanjša tudi tveganje glede vremenskih preobratov, ki so marsikje (npr. v Patagoniji) lahko ključnega pomena. Posebno prednost pa prinaša hitrost na najvišjih gorah Himalaje, saj se tako izogneš najbolj neugodnim učinkom višine, ki se pojavijo z določenim časovnim zamikom. Zato verjamem, da se bodo hitri vzponi v najvišjih gorah v prihodnosti zelo uveljavili: takšnega mnenja je tudi Avstrijec Christian Stangl (»tisti, ki vlačí traktorske gume po meliščih«), trenutno verjetno vodilni predstavnik t. i. *skyrunninga*, kot tudi imenujejo hitro plezanje na osemtisočake.

Vse te prednosti seveda veljajo le, če si za takšen način plezanja psihično in fizično pripravljen. Za hitre vzpone se iz praktičnih razlogov dostikrat odločamo sami in znano je, kakšna so pravila solo plezanja. Pa tudi v navezi je treba zadostiti nekaterim ključnim pogojem. Na primer uplezanosti: brez nje lahko predvsem v tehnično zahtevnejših smereh pozabiš na hitrost. Verjetno ne bom nikdar več šel gor po Varianti in dol po Ašenbrenerju v Travniku, vse skupaj v dobrih dveh urah. Pa ne, da ne bi zmožel težav - le do takšne uplezanosti ne pridem več. Potem je tu zadostna splošna kondicija, brez katere so pri hitrem vzponu vse ostale kvalitete brez pomena. Temu je seveda treba prilagoditi tudi trening. Oprema je danes večinoma že sama po sebi lahka in kvalitetna, treba je le izbrati tisto, kar je zares nujno in neizogibno. Vsekakor pa so zelo pomembne izkušnje, ki med drugim opozarjajo, da hitro ne postane prehitro. Ali kot smo rekli včasih: da od silnega zaleta ne padeš čez vrh na drugo stran stene ...

Andrej Grmovšek:

Morda je danes »hitrih« alpinističnih vzponov res več kot v preteklosti. Seveda je hitrost zelo relativna. Stene in smeri se danes plezajo hitreje predvsem zaradi boljše, lažje opreme, pa seveda tudi boljše fizične (predvsem plezalne) pripravljenosti alpinistov. Skoraj zagotovo pa je danes »hitrih vzponov« več kot nekoč predvsem zaradi spremembe trendov (vrednot) v alpinizmu. Danes se v svetovni areni alpinizma najbolj čišla vzpone,

Hitro v Trango Towerju, smer Eternal Flame (pleza Andrej Grmovšek) Tanja Grmovšek

opravljene v alpskem stilu, na čim boljši način (prosto) in tudi čim hitreje – obrabljeni slogan: *fast, free, light*.

Za hitrost v alpinizmu se po mojem mnenju lahko odločamo iz dveh dokaj različnih nagibov. Na eni strani je hitro plezanje lahko samo način, kako najvarneje, »najlaže«, z najmanj trpljenja osvojimo vrh oziroma preplezamo steno. Torej je primarni cilj preplezati steno, hitro plezanje pa izberemo kot najprimernejši način. Po drugi strani pa je lahko hitro plezanje nekakšen samostojen športni izziv in takrat je primarni cilj preplezati steno čim hitreje. Malce bi pretiraval, če bi rekel, da je hitrostno plezanje ena od panog alpinizma, dejstvo pa je, da se v alpinizmu »tekmuje« tudi tako (npr. hitrostni rekordi v smereh El Capita-na, na osemtisočakah, Eigerju, hitrostne tekme v Rusiji ...). Morda »čisti« alpinisti menijo, da to ni »pravi alpinizem«, vseeno pa mislim, da tudi tovrstno hitrostno plezanje spada pod alpini-

stične dejavnosti, ima izrazito športnotekmovalni značaj in je celo dobro merljivo.

Sam se ponavadi odločam za »hitre« vzpone pod vplivom obeh zgoraj opisanih nagibov. Pri večini vzponov je v ospredju hitro plezanje kot najprimernejši način. Mrzlih bivakov v stenah namreč ne maram, večdnevne garanje pa se raje izognem z enodnevnimi »sprinti«. Ker lahko zaradi hitrega plezanja plezam z malo opreme, lahek (in seveda obratno – ker imam malo opreme, lahko plezam hitro), lahko v plezanju zares uživam in hitro plezanje zagotovo je dober občutek. Hitro plezanje je vsaj z vidika trajanja izpostavljenosti raznim objektivnim nevarnostim (poslabšanju vremena, padajočemu kamenju, ledu ...) tudi bistveno varnejše. Konec koncev pa lahko s hitrim plezanjem »iztržiš« tudi več vzponov v omejenem časovnem obdobju (npr. odprave, dopusta).

Res pa je, da mi hitrost mnogokrat pomeni tudi nekakšen dodaten športni izziv, podobnega kot npr. prostoplezalska težavnost. Smer preplezati zelo hitro (hitreje kot drugi) je zame vsekakor privlačen izziv. Ko sva se lani s Silvom odločila za enodnevni vzpon na Nameless Tower, bi lahko izbrala tudi počasnejšo taktiko. Vremenska napoved je obetala več dni lepega vremena, do odhoda je bilo še nekaj dni. A izziv, priplezati na vrh, nama ni zadoščal in šele hiter – najhitrejši vzpon je bil tisto pravo. Le izjemoma pa so mojemu hitrostnemu cilju podrejeni vsi ostali (tako je bilo npr. na hitrostni tekmi v Paklenici, »sprintu« čez Klin v Aniča kuku).

Za konec: menim, da večja hitrost tako kot tudi višja težavnost in boljši stil dajejo alpinstičnim vzponom nove, zahtevnejše dimenzije. Vsi ti dejavniki so pri vsakem posameznem vzponu neločljivo prepleteni. Seveda pa ostaja svobodna izbira posameznika, kako hitro, kako težavno in tudi na kak način pleza.

Gozdovi in stene

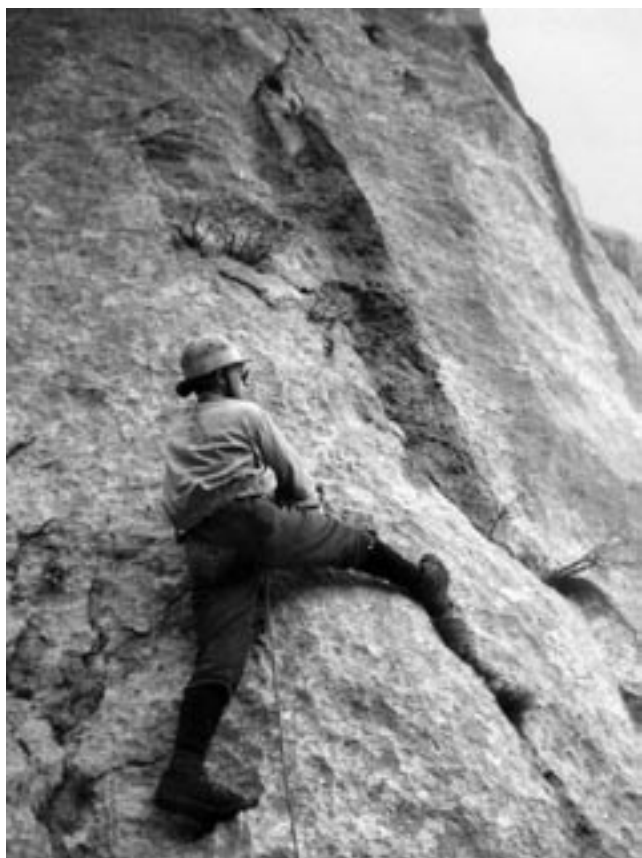
Pol stoletja AO Kozjak Maribor

✍ Tanja Grmovšek

V uvodniku društvenega zbornika Gozdovi in stene je leta 2004 naš takratni predsednik David Podgorelec zapisal zelo lepo misel: »V petdesetih letih se v življenju slehernega človeka nabere toliko neponovljivih in nepozabnih dogodkov, toliko dragocenih spominov in veličastnih zgodb, da bi moral vsakdo napisati precej bogato knjigo svojih najbolj edinstvenih doživetij.« Letošnjega maja praznuje petdeset let življenja naš alpinistični odsek. Koliko neponovljivih in nepozabnih dogodkov, spominov in zgodb se je nabralo šele njemu?

Iz malega raste veliko

Naše društvo, takrat z imenom PD Obrtnik, je nastalo leta 1954. Kasneje se je ime večkrat spremenilo, danes pa se imenuje Akademsko planinsko društvo Kozjak Maribor. Leta 1957 je bil na pobudo mariborskih alpinistov v društvu ustanovljen alpinistični odsek. Kasneje je planinska dejavnost društva nekoliko zamrla in pravzaprav je vse do danes prav alpinistični odsek gonilna sila in jedro celotnega društva. V teh petdesetih letih si je mesto načelnika alpinističnega odseka izmenjalo kar dvajset članov, ki so bili pripravljene vložiti svoje vizije in čas za razvoj mariborskega alpinizma in plezanja. Prijetna posebnost in dolgoletna stalnica odseka so četrtkovi sestanki v društvenih prostorih. Po več selitvah jih imamo zadnje desetletje v kompleksu stare vojašnice, danes novodobnega kulturnega središča Pekarna. Sestanke sestavljajo poročila z zadnje ture, najava prihodnjih tur ter obvezno druženje ob lastnem šanku, mnogokrat popestveno s fotografijami in filmi. Da ne omenjam prijetnih praznovanj rojstnih dni, praznikov

*Plezanje v Paklenici konec
šestdesetih let*

✉ Inko Bajde

in obletnic v društvenih prostorih, ko glasbe, plesa, hrane in pijače ni treba prinesiti s seboj, zgolj dobro voljo.

Kljub temu da smo v Mariboru precej oddaljeni od sten in visokih gora, smo ponosni na to, da se prav pri nas geografsko Alpe začnejo ali končajo, kakor pač vzameš. In da Drava, ki izvira prav pod slavnimi Tremi Cinami, teče skozi naše mesto ter s seboj prinaša gorniškega duha, ki je naseljen v številnih posameznikih, ki izhajamo izpod »krtine«, kot je naše Pohorje nekoč poimenoval Jaka Čop. S številnimi vrhunskimi, rekreativnimi ali zgolj uživaškimi obiski gora in sten zgolj dokazujemo, da oddaljenost od gora ni nujno omejitev, da je pomembnejša volja, da se v gore in stene sploh napotiš.

Sama soustvarjam del zgodovine našega društva šele zadnjih štirinajst let, in ko samo pomislim, koliko ljudi se je ustavilo tu za krajši

ali daljši čas, me kar spreleti. Še sedaj imam v sebi spomin na nekdanje društvene prostore, ki so bili v kleti sedanjega rektorata Univerze v Mariboru. Eden izmed vhodov je bil kar skozi okno, kjer si se moral ritensko po stopnicah spustiti pred že zbrano občinstvo. Kaj kmalu sem ugotovila, da zamujanje in krila niso primerna za sestanke, kjer smo mladi nadebudneži zgolj tiho sedeli v ozadju in gotali poročila tur starejših alpinistov. Ja, kako lepa so začetna leta, ko so vsi na odseku zate »carji«, ko ti petice burkajo domišljijo in noč pred turo komaj zatisneš oko.

Če je bilo v prvem letu življenja odseka v vpisno knjigo zabeleženih 19 alpinističnih vzponov, ki jih je opravilo devet članov, so danes te številke neprimerljivo večje. Okoli 50 registriranih alpinistov, ki se jim pridružuje približno enako število malce manj dejavnih, opravi letno preko 1200 alpinističnih vzponov. Že ta statistika zgovorno priča, da je naš odsek skozi desetletja »lepo rasel« in krepil svojo dejavnost. To je vidno tudi na področju odpravarstva, ki ga mnogi štejejo za vrhunec alpinistične dejavnosti.

Manjka le še Antarktika

Začetki segajo v šestdeseta leta minulega stoletja, ko je bil obisk tujih gorstev še velik organizacijski zalogaj in je obisk Dolomitov ali drugih predelov Alp predstavljal kar pravo odpravo. Naši člani so takrat organizirali ali bili del prvih odprav v Dolomite (1962), francoske Alpe (1963) in Kavkaz (1964). V šestdesetih sta bila morda najvidnejša in najkvalitetnejša predstavnika odseka Vanč Potrč in Danilo Škerbinek. Vanč je leta 1960 z Dušanom Kukovcem potegnil prvo smer v Križevniku, Ruško, leta 1962 preplezal Čopov steber in bil leta 1964 uspešen v Kavkazu s prvenstveno v Križu Užbe. Zaradi izgube društvenih prostorov je bila druga polovica šestdesetih za odsek težka preizkušnja, aktivnost pa nekoliko skromnejša. Morda najodmevnejši kozjaški vzpon tega obdobja je drugi slovenski vzpon v razvpiti severni steni Eigerja, ki so ga leta 1969 opravili kozjačana Franci Gselman in Beno Reis ter Ivek Šturm in Milan Meden. V sedemdesetih so sledile številne manjše ali večje akcije. Najimenoitnejša je bila zagotovo

Devetčlanska ekipa na odpravi v Centralni Kavkaz (skupino Bezengi) leta 1976

 Inko Bajde

»prva mariborska alpinistična odprava v zunanajevropska gorstva«, v Kavkaz leta 1976, nič manj prijetne in družabne so bile društvene odprave v Durmitor leta 1972 in Prokletije leta 1978, naši člani pa so leta 1977 obiskali tudi kenjske gore. Od osemdesetih let naprej je bilo vedno več večjih ali manjših odprav. Že zaradi lokacije je bila izredno avanturistična kozjaška odprava na Grenlandijo leta 1980. V samostojnih ali mešanih odpravah pa smo bili kozjačani v tem desetletju še v Peruju (1980, 1987), Čilu (1982), Nepalju (1983) in Pakistanu (1989). V zadnjih dveh desetletjih beležimo pravo eksplozijo odprav, med naštetimi verjetno sploh ni vseh: Peru '01, Čile '91, '02, '05, Nepal '90, '94, '99, '00, '02, Alžirija '91, ZDA '93, '96, '97, '99, '02, Bolivija '93, '94, '98, '01, '03, Argentina '94, '98, '05, '06, Ekvador '96, Madagaskar '98, Mehika '99, '02, Aljaska '01, Indija '01, Kitajska '03, '06, Pakistan '90, '06. Člani našega društva so tako obredli že vse celine, le na Antarktiki še ni stala noga kozjačana. Vse do lanskega leta pa smo morali čakati tudi na »naš« prvi osemtisočak; na Čo Oju sta se povzpela Damjan Karničnik in Dušan Rauter. V zadnjem desetletju se društvo ponaša tudi s kar nekaj vrhunskimi alpinisti, ki s svojimi vzponi dosegajo mednarodni ugled. To so Marko Lukić, Tanja in Andrej Grmovšek ter

Boris Lorenčič, letošnji dobitnik laskavega Zlatega cepina.

Za konec – želja

Ponašamo se tudi z več kot stotimi alpinisti, ki so izšli iz vrst vsakoletne alpinistične šole, ki je pravzaprav osrednja akcija odseka. Prav tečajniki na alpinistični šoli pomlajujejo naše vrste, vnašajo v društveno življenje nov utrip in nove ideje. A kljub temu se odsek stara, saj večina tečajnikov pride zgolj za leto ali dve preverit, ali jim ta dejavnost lahko malce popestri življenje. Alpinistični inštruktorji in alpinisti zgolj skušamo ujeti ritem vse hitrejšega načina življenja in spreminjajočih se družbenih navad. V zadnjem desetletju je alpinistični odsek ustanovil športnoplezalno sekcijo, ki je v preteklem letu postala športnoplezalni odsek, ter ponovno obudil tudi mladinski odsek. Le želim si lahko, da visoki jubilej našega alpinističnega odseka ne bi predstavljal vrha gore, na katerem bi se zaključila naša, kozjaška smer, temveč da bi ta vzpon proti vrhu še kar trajal in k sebi pritegnil številne nove iskreče se oči mladih, ki bi želeli alpinizem, gore in stene doživljati s takim navdušenjem in zanosom, kot ga mi.

Več informacij o društvu najdete na spletnih straneh www.kozjak.org.

V poskoku nad verigo slovenskih Alp

 Tanja Grmovšek

V steni s kozorogi

Vzhodna smer v Mali Rinki

✍ Stane Poljak 🇮🇹 Matic Redelonghi

Na vzhodu se je ravno začelo daniti, ko sva jo še vsa dremotna ubirala po makadamskih klancih nekje v Podvolovljeku. Soplezalec Rok je spokojno dremal zraven na sedežu in ni kazal nobenega zanimanja (ali sočutja) za moje mučenje čez zavite ovinke. Mudilo se nama je, kajti do Logarske doline je bilo še kar nekaj kilometrov. Dolina je še spala »spanje pravičnega« (tudi mitničarja na začetku doline na srečo še ni bilo) in kmalu sem parkiral na skoraj praznem parkirišču pod slapom Rinka.

»Rok, konec je s spanjem!« sem dregnil tovariša pod rebra. Krmežljivo me je pogledal, vendar ga je sveži jutranji zrak hitro zbistril. Zadejala sva si vsak svoj nahrbtnik na rame in se zapodila po okljukah proti slapu Rinki. Plazni stožec pod njim in razdejanje v strugi sta pričala o mogočnosti plazov minule zime. Prvi sončni žarki so naju pobožali že visoko nad slapom. Rdeča jutranja zarja ni napovedovala ravno najlepšega vremena, vendar pa se dežja tudi nisva nadejala.

Sonce, čvrsta skala, kozorogov nikjer ... čisti užitek

Iz Vzhodne smeri je lep razgled na Okrešelj

Kamnita dobrodošlica

V koči na Okrešlju sva se ustavila le za kratek hip; stoje sva popila čaj, pustila nekaj odvečne hrane in opreme v kotu jedilnice in povprašala oskrbnika o razmerah v Turskem žlebu.

»Vesta, je še veliko snega, za žleb bi bili obvezni cepini ...« Midva pa v nizkih čevljih, cepina pa na varnem doma v omari. »Pa so letos že kaj lezli v Rinkah?« sem se pozanimal. »Ja, ja, so plezali, vendar so imeli za sestop po žlebu vsaj ledna kladiva.« Ups, kaj pa zdaj? Namenjena sva bila namreč v Vzhodno smer v Mali Rinki. Ta stara klasična smer je nastala že davnega leta 1929, preplezala pa jo je slavna naveza Modec-Režek, ki je v obdobju med vojnama sistematično obdelala skoraj vse količkaj zanimive stene v Kamniško-Savinjskih Alpah. Smer je ena najlepših zmerne težavnosti v amfiteatru Okrešlja in slovi predvsem po čudoviti kompaktni skali. Tudi orientacijsko ne

pomeni pretrdega oreha, saj sledi nezgrešljive-mu žlebu od vznožja do vrha stene.

»No, bova videla, kako bo s sestopom; še vedno greva lahko na vrh Križa (Koroške Rinke) in po zavarovani poti v Mrzli dol ter nazaj na Okrešelj. Je sicer bolj ‚okoli riti v žep‘, a vseeno bolje kakor iti se drsalnice po ledenem toboganu Turskega žleba brez cepinov.« Tako sva modrovala, ko sva grizla kolena po strmih melišču in pozneje snežišču proti vznožju stene. Tam sva zagledala dve ‚postavi‘, ki sta sedeli na drnastem travnatem pobočju in nista vedeli, kaj bi. Plezalca sta bila pod vstopom Igličeve smeri, ravno tako zelo lepe, vendar za stopnjo težje od najine.

»Vsaj ne bo gneče,« sem pomislil sam pri sebi. »A vidva gresta pa v Vzhodno?« je vprašal eden izmed njiju. »Midva še vedno razmišljava, ali bi sploh vstopila, kajti ravno prej se je vsula prava toča kamnitih izstrelkov, da sva komaj pobeignila na varno ...« Zaželela sva jima vso

srečo in odsopla do ustja Turskega žleba. Oprezala sva po steni za potekom najine smeri in predvsem za vzrokom kamnite kanonade malo prej. Tam daleč na desni, že v steburu Štajerske Rinke, sem zagledal kozoroge.

»V tem grmu torej tiči zajec – kozorogi so nam pripravili dobrodoščilo. Upam, da se ne bodo vrnili in še naju kamenjali,« sem namignil Roku, ko sva si natikala plezalna pasova in se ovešala s plezalno kovačijo. Še stisk roke – »Srečno, dobro plezaj!« – in Rokovi plezalniki so izginili za robom strmega vstopnega žleba. Pogled na z ledenim snegom zabiti Turski žleb je potrjeval najino rezervno varianto sestopa čez vrh Križa. S pogledom sem se sprehodil po številnih grapah Mrzle gore, ki se je košatila na nasprotni strani doline. Sončni žarki so se nagajivo preganjali z jutranjimi meglicami in v steni Mrzle gore risali pravljične podobe. Iz zasanjanosti me je zdramil glas:

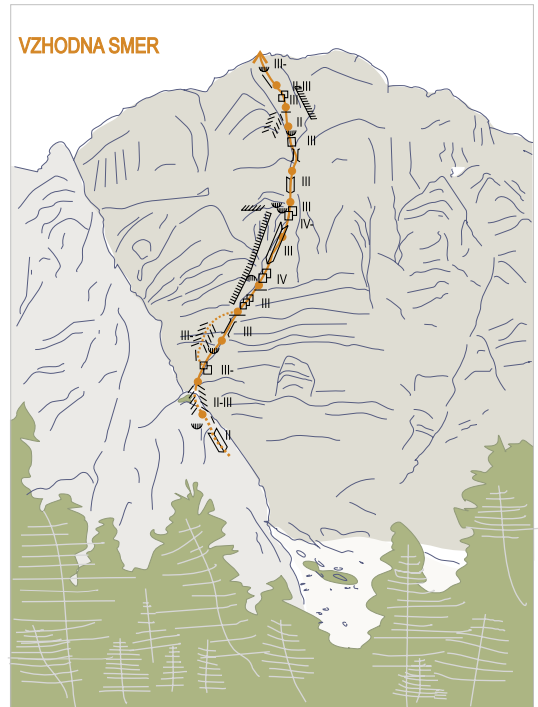
»Pridi, varujem!« »Kaj že, to je šlo pa hitro!« Seveda, Rok je mlad in poln energije, pa tudi prvi raztežaj še ni težak, bolj za ogrevanje. Na stojišču sva se zamenjala; prsti so se hitro ogreli, ko sem prek gruščnatih plati priplezal do začetka strmo navzgor usmerjenega žleba.

Še nekaj pozdravov od zgoraj

»Aha, zdaj bo šlo pa zares,« sem pomežiknil Roku, ko je zaplezal v krasne bele in kompaktne plati. Malo v razkoraku, malo po ploščah je hitro pridobival višino. Malce dlje se je zamudil le na gladki plati na koncu raztežaja, pa še to le zato, ker se je je lotil nekoliko nerodno. Na desni je bilo namreč vse gladko – kot dojenčkova ritka. Malce je potarnal in nekako pripravskal na stojišče nad ploščo. Na vrsti sem bil, da odplešem »baletni štikelc« navzgor. Do gladke plati je šlo brez težav, tam pa sem malce pogledal za boljšim prehodom. Pa je priletel prvi kamenček, pa še eden ...

»Rok, pazi vendar, vse dobim na glavo ...« sem očital tovarišu. »Saj pazim, gotovo je vrv sprožila kamenčke, je vse naloženo.« Vendar bobnanje po čeladi ni in ni hotelo ponehati. »Katera mona me obstreljuje?!?« sem bentil in se skušal izogniti kamnitim izstrelkom; kot nor sem poskakoval na skromni lašti sredi gladkih plati.

Kmalu sva opazila krivca; dva mlada kozoroga sta prišla po policah nazaj opazovat, kdo

risala: Barbara Žižić

je prišel v goste. Saj ne, da bi zanalašč prožila kamenje, zgodi se pač, da se ti tu in tam kaj spelje izpod parkeljcev. Prav nedolžno sta me opazovala in se prestopala na gruščnati polički nad nama. Pomagale niso ne prošnje ne grožnje ne kričanje »Marš, izginita ...«, verjetno je padla tudi kakšna beseda, ki ne sodi na papir – dokler nista potešila svoje radovednosti, se nista dala odgnati. Ščasoma sta ugotovila, da sva povsem nenevarna in ob njunem obstreljevanju predvsem neboljena; naveličana sta »odšpancirala« po policah nazaj k tropu, nama pa se je odvalil od srca velikanski kamen. Upam, da ni padel komu v kateri izmed navez pod nama na glavo!

Spet sem se lahko popolnoma posvetil plezanju; v levem kotu plati se je dalo prav imenitno v oporni tehniki preplezati sicer z oprimki dokaj pičlo obdarjeno ploščo. Nisva se kaj prida zadrževala na stojišču; kdo ve, kaj lahko kozorogom še šine v njihove rogate glave, morebiti se še vrnejo ... Nadaljevanje poti po strmih ploščatem žlebu ni bilo več tako zahtevno, le nekateri zlizani pragovi so zahtevali še nekaj napora. Najini vlogi sta se (nenamerno) zamenjali. Plezal sem prvi v navezi in zdaj je bil Rok tisti, ki je tu pa tam dobil kakšen kamnit

V steni

Stane Poljak

pozdravček na glavo. Dediščina minule zime, kamniti drobir, je samo čakala, da jo vrh spravi iz ravnotežja, in je veselo sledila gravitaciji.

»Sorči, Rok, ni bilo namerno ...« »Ja, seveda, še verjamem naj ti!« se je zaslišalo nekje od spodaj.

Konec dober ...

Žleb se je iztekel na škrbinico pod robom stene. Leva izstopna varianta se mi je zaradi nadležne megle, ki naju je vse bolj ovijala, zdela manj zanesljiva kakor gruščnata grapa originalnega izstopa, pa sva zavila kar po njej. Pod vrhom je bila vsa napolnjena s snegom, gladki plezalniki pa na njem ne prijemljejo kaj prida. Pa je Rok splezal v krušljive plati desnega boka in prečil proti robu stene.

»Pazi, kamen!« Kaj še ne bo konec te zljaj-nane pesmice? Dobro, da nisem pogledal navzgor, kajti kot pest velik kamen bi dobil naravnost v »orglice« in moj zobozdravnik bi imel kar nekaj dela (in zaslužka!), preden bi me spravil v red; tako me je na srečo zadel le v nadlaktno mišico. Bolelo je kot sto hudičev,

preklinjal sem še malo bolj, Rok je samo pisano gledal, roka pa je na srečo ostala cela. Kako že gre tisto znano reklo: »Meter pod robom stene si bliže dnu kot vrhu ...?« Na srečo se je vse srečno izteklo; ko sva na grebenu zvijala vrv in pospravljala plezalo opremo, sem si ogledal roko: velika črnava me bo še nekaj časa spominjala na bližnje srečanje s kamnom, ki bi se kaj lahko končalo tudi drugače.

Običajen sestop bi potekal skozi Turski žleb nazaj na Okrešelj, pa sva raje izbrala daljšo varianto čez vrh Križa. Nisva namreč hotela še bolj preizkušati svoje srečne zvezde, saj je danes imela že dovolj dela z nama. Tudi na sestopu v Mrzli dol je bilo nekaj snežnih »flik«, vendar ni bilo posebnih težav. Hudo je bilo predvsem to, da sva debelo uro pozneje kot pri sestopu skozi žleb pobožala rosni steklenici piva na Okrešlju. Ne boste verjeli, ampak izsušenima grloma se je prav prileglo!

Vzhodna smer v Mali Rinki; IV/III, 350 m, 3 ure

Dostop: Od slapa Rinka v Logarski dolini po markirani poti na Okrešelj (1 ura), nato še slabo uro pod steno po poti skozi Turski žleb. Iz kamniške strani po neoznačeni poti čez Žmavčarje do Bivaka pod Skuto (slabe 3 ure), nato še 1 uro čez pode in navzdol skozi Turski žleb do vstopa.

Sestop: Z vrha na markirano pot s Kranjske Rinke, po njej in skozi Turski žleb navzdol na Okrešelj (dobra ura), do parkirišča v Logarski dolini še dobre pol ure. Do Bivaka pod Skuto je slaba ura, naprej v Konec pa še ura in pol. Sestopna varianta čez Križ pride v poštev v zgodnjem poletju, ko je v Turskem žlebu še sneg.

Vodniška literatura:

S. Babič, T. Golnar. Plezalni vodnik Logarska dolina – zahodni del. PZS, 1999.

T. Mihelič, R. Zaman. Slovenske stene. Didakta, 2003.

Zemljevid Grintovci (1 : 25.000), Geodetski zavod Slovenije.

Opomba: Da ne bi s tem zapisom ustvaril napačnega vtisa o smeri, naj povem, da je sicer zelo priporočljiva – kozorogi, ki so prožili kamenje, pa so očitno zelo radovedna bitja ... ●

Strme smučine

Bogdan Jež (AO Cerčno) je opravil nekaj zanimivih smučarskih spustov. Ne zato, ker bi bili po težavah primerljivi s spusti na Jezerskem, ampak ker so opravljeni na južnih pobočjih simpaticnega Novega vrha. Prvi spust po smeri Picajzl (V+, S6, 200 m) ima sicer manjšo črno piko, saj ozkega žleba ni mogel presmučati (zaradi predolgih smučiči). Da si ne bi česa očitil, se je ponovno povzpел na vrh ter se spustil po Velikonočni grapi (IV, S5-, 200 m), kot se spodobi.

Med velikonočnimi prazniki so bile razmere za smučanje v gorah z eno besedo idealne. Posebno prisojne strani so bile lepo predelane in trume turnih smučarjev so vriskale ter risale vijuge po super srencu oziroma veselcu. Primož Vrhovnik je smučal v območju Tumove smeri v severni steni Lepega Špičja. Razmere so bile zelo dobre, saj je bil sneg v grapi suh, razen v zadnjem delu smeri. Odsmučal je z grebenskega vrha levo od izstopa Tumove. Spodnji del je smučal po ozki grapi, ki je bila zelo trda, mestoma ledena. Glede na to, da je originalna smučarska smer ocenjena s V+, S6, bi svojemu zaključku dal oceno VI. Primož pravi, da o predhodnem smučanju po spodnjem delu nima podatkov. Pripombe poznavalcev so dobrodošle.

Slovenski naval na alpske stene

Zadnji teden zime je bilo v Chamonixu kar 40 slovenskih alpinistov. Marku Lukiču in Andreju Grmovšku je v dveh dneh uspelo prosto preplezati smer Gabarrou-Silvy v severni steni Aiguille Sans Nom. Težave v prvih osmih raztežajih so bile konstantne, plezarija po besedah akterjev odlična, najtežji raztežaj ocenjen z M8-. Bivakirala sta v razpoki na osrednjem ledišču in naslednji dan preplezala še zgornji, bolj ledni del stene, kjer pa sta imela precej slabe razmere s trdim ledom. Stop ob poslabšanju je bil zgodba zase. Po Markovih in Andrejevih podatkih naj bi bil v smeri pred njima že opravljen vsaj en prosti vzpon. Vsekakor gre za eno od top kombiniranih smeri v pogorju in najboljši letošnji zimski vzpon slovenskih alpinistov v Alpah.

Tanja Grmovšek in Luka Kranjc sta medtem tri dni prebila v okolici kočje Cosmiques. Prvi dan sta preplezala Arete in Cascade de Cosmiques (II, 5, 200 m), naslednji dan Supercouloir (IV, 5+, M6, 800 m) in zadnji dan smer Chere (II, 4, 350 m) v Triangle du Tacul. Grega Lačen in Matej Flis (AK Črna, Vertikala X) sta se prav tako odpravila na vikend plezanje v Chamonix. Prvi dan sta preplezala smer Pinocchio v Taculu (IV, 6+, 450 m) in odsmučala na bivak Leschaux. Naslednji dan sta preplezala še smer Omega (IV, 6, M6, 700 m) v Pet-

ites Jorasses, za katero pravita, da je precej težja od Ostržka. Pinocchia sta plezala tudi Grega Kresal in Simon Slejko (oba AO Matica). V Aig. Verte sta Samo Krmelj (AO Matica) in Urban Ažman (AO Radovljica) preplezala Violent Illusions (V, 4, 900 m). Oba se strinjata, da je ocena čudna, saj sta imela tudi dva raztežaja tehničnega plezanja.

Eiger

Po novici o rekordnem vzponu Uelija Stecka v Eigerju (3 ure 54 minut) je bilo slutiti odlične razmere v severni steni. Tako sta se tja kar hitro odpravili dve slovenski navezi. Klasično smer so 12. in 13. marca preplezali Tomaž Humar, Anže Marneč in Aleš Koželj. Na povratku so se ustavili še v Chamonixu in preplezali Omega v Petites Jorasses. Eiger sta konec zime preplezala tudi Martin Belhar in Matej Smerkolj (oba AO Tržič). Bivakirala sta na začetku Prečnice bogov, za celotno smer pa porabila 18 efektivnih ur plezanja. Razmere so bile bojda odlične.

Iz domačih logov

Nekaj alpinistov je zadnji teden zime izkoristilo lepo vreme za plezanje v naših gorah. 16. marca sta Aljaž Tratnik in Davor Velikanje (AO Idrija) plezala Puntarsko v Vršacu (VI, A2/V+, 800 m). Na vrh sta prišla ob enih ponoči po 17 urah plezanja. V najtežjem raztežaju sta si pomagala s klini, ker je bil moker, ostalo pa sta preplezala prosto. Z izjemo vršnega dela je smer ponujala zanimivo kombinirano plezanje. Marko Prezelj, Boris Lorenčič in Blaž Navršnik so v šestih urah ponovili smer Mali koritniški medved v Loški steni.

Monte Agnèr

Matic Jošt (AO Celje Matica) in Peter Poljanec (AO Tolmin) sta si privoščila pravo dolomitsko avanturo. Lotila sta se najvišjega ostenja v Dolomitih, 1600 metrov visoke stene Monte Agnèrja. 16. marca sta krenila od doma in po obveznem kapučinu odkorakala pod steno, v katero sta vstopila ob 14. uri. Po približno 500 metrih plezanja zmernih težav do IV. stopnje sta si uredila bivak. Naslednji dan sta preplezala nadaljnjih 600 metrov stene in bivakirala na polici, ki sta jo izkopal v sneg pod vršnim, najstrmejšim delom. Ocenjen je s šesto stopnjo, čez katero sta se Peter in Matic včasih pregoljufala s pomočjo tehnike. Na rob stene sta priplezala ob 16. uri in zaradi naglega slabšanja vremena sestopila brez obiska vrha. Dejala sta, da smer premore čudovito skalo, ki je bila v najstrmejših delih popolnoma suha, v položnejših pa je bil nepredelan, mokast sneg. Severni raz Agnèrja sta prva preplezala dolomitska mačka Gilberti in Soravito leta 1932, v njej pa se je kasneje zvrstilo

še veliko zvenceh plezalnih imen. Prvo zimsko ponovitev imata na grbi brata Messner leta 1967, kot solist pa jo je zgodaj preplezal tudi Enzo Cozzolino. Res velika dolomitska smer v vseh pogledih.

25 x 6a

Andrej Kokalj – Koki je nesporna legenda Akademskega alpinističnega odseka, ljubljanskega alpinizma in športnega plezanja. V začetku osemdesetih je sestavljal odlične naveze z Rokom Kovačem in Tadejem Slabetom, ki so opravljale prve proste ponovitve prej tehničnih smeri v veliki steni v Ospu, Julijskih Alpah in Dolomitih. Tadej Slabe je bil boljši v skali, zato pa je bil Koki bojda boljši v košarki. Vsake toliko pade Kokiju na um kaka zanimiva ideja; tokrat je izpeljal projekt 25 x 6a v Črnem Kalu. Začel je v skrajno desnem delu s smermi Sivi panterji, Cvetje v jeseni, končal pa povsem levo s smerjo Deponija. Vseskozi ga je varoval Drago Večerič, ki je preplezal vsako tretjo ali četrto smer. Sicer Koki pravi, da je podobne stvari počel že prej. S Silvom Kragljem – Daltonom sta neko popoldne v štirih urah preplezala 27 smeri na Turncu, v Rovinju pa je nedavno preplezal 31 smeri do 7a. Bojda so njegovi plezalski vrstniki (Mičko, Lampi, Zoki ...) kar malo zastrigli z ušesi, ko so izvedeli za dosežek, in že pripravljajo kontra akcijo na višjih stopnjah.

Mangart

16. marca sta Tine Marenče in Irena Mrak opravila dober vzpon v severni steni Mangarta. Opravila sta prvo ponovitev smeri Cvetlična, ki jo je prvi preplezal kdo drug kot Filip Bence. V prvi tretjini sta plezala bolj po svoje in ob strmi plezariji v snegu, travah in skali iskala najboljše prehode do srednjega, nekoliko položnejšega dela, kjer sta plezala nenavezana. V zadnji tretjini, kjer je bil svet spet strm, sta naletela na odlične razmere s škripajočim ledom. Pravita, da je smer zelo lepa in kompleksna. 900 metrov visoko smer sta ocenila s V, 5, M5.

Zimski tabor v Chamonixu

Med 10. in 19. marcem se je v Chamonixu odvijal zimski alpinistični tabor za mlade slovenske alpiniste. Njegov glavni namen je bil mladim alpinistom pokazati najpomembnejše evropsko alpinistično središče z vidika zimskega alpinizma. Komisija za alpinizem pri PZS je razpisala dvanajst mest za alpiniste, mlajše od 26 let. Prijavilo se jih je precej več in Podkomisija za vrhunski alpinizem je na podlagi minulih vzponov izbrala ekipo. V Chamonixu so se tako znašli Mitja Glešič (AO Nova Gorica), David Debeljak (AO Rašica), Ma-

tej Kladnik, Urban Novak, Miha Bogataj (vsi AO Kamnik), Tine Cuder, Nastja Davidova, Blaž Ortar (vsi AO Matica), Polona Juričinec (AAO), Matjaž Dušič (AAO Kozjak), Aleš Česen (AO Kranj) in Rok Dečman (AO Celje). Taboru so se na lastne stroške pridružili Andrej Erceg (AO Črnuče), Aleš Kovač (AAO Kozjak) in Tina Di Batista (AO Matica). Ker so plezali z udeleženci tabora, bom njihovo aktivnost zajel v poročilu. Tabor sta vodila Tomaž Jakofčič (Policija RS, AAO) in Uroš Samec (AO Matica).

Preplezane smeri:

- Les Droites: Tournier (V, 4+, 5c, 1000 m), Erceg, Di Batista; Lagarde Direct (IV, 4+, 800 m), Bogataj in Novak.
- Col des Droites: Ainsi Soit-il (V, 5, 750 m), Samec, Debeljak in Glešič.
- Pte. Domino: Petit Viking (III, 4+, 500 m), Česen, Juričinec, Davidova.
- Col de Triolet: Severni ozebnik (III, 2, 500 m), Kovač in Dušič.
- Petites Jorasses: Baumont-Smith (III, 5+, 500 m), Debeljak in Glešič.
- Pointe Lachenal: M6 Solar (III, M5+, 250 m), Samec in Jakofčič.
- Mt. Blanc du Tacul: Modica-Noury (III, 5+, 500 m), Cuder in Kladnik; Voie de Nuit (IV, 8-, M, 450 m), Česen in Jakofčič; Gabarrou-Albinoni (III, 4+, 500 m), Bogataj in Novak; Supercoloir z vstopom po Gervasuttijevem stebri (IV, 5+, 5c, 800 m), Kovač in Dušič.
- Col du Plan: Fil a Plomb (III, 4+, 700 m), Ortar in Novak, Kovač in Dušič.
- Aig. Sans Nom: kombinacija Direktne in Britanske smeri (V, 5+, 5b, 1000 m), Debeljak in Glešič; Point Crux Gully (V, 4+, 900 m), Cuder, Ortar in Kladnik.
- Petit Capucin: Goulotte Valeria (IV, 4+, 400 m), Dušič, Juričinec, Jakofčič.
- Aig. du Dru: Severni ozebnik (VI, 5, 5c, A1, 650 m), Česen in Erceg.
- Aig. du Midi: Eugster direct (IV, 5, 1000 m), Davidova in Zorba the Greek.
- Aig. Carree: neznan smer, Česen in Juričinec.
- Les Courtes: Švicarska smer (IV, 3, 800 m), Ortar, Jerman, Knavs.

Pohvalno je, da se za razliko od preteklih let nobena od preplezanih smeri (razen ene) ni ponavljala. To kaže na pravega alpinističnega duha v mladcih. Res lepo je bilo videti veliko novih, mladih obrazov na taboru. Nekateri se bodo gotovo razvili v vrhunske alpiniste, nekaj izkušenih udeležencev tabora, ki imajo gore nad Chamonixom že v malem prstu, pa bo v naslednjih letih lahko prevzelo vodenje tabora. Vzdušje je bilo odlično, sproščeno in verjamem, da se je večina udeležencev, novincev v pogorju, povsem prepričala o kvaliteti plezanja nad Chamonixom in da se bodo še pogosto vračali v center evropskega alpinizma.

Plezališča

Temperature so že dovolj visoke, da se da ob lepem dnevu že poprijeti skalo tudi v kaki senčni steni gorenjskih plezališč, na soncu zna biti že prevročje. Kranjčani že pridno obiskujejo Dolžanovo sotesko in Mitja Peternelj je gladko preplezal smer Bogovi so padli na glavo (7c). Da mu plošče ležijo, je že velikokrat dokazal, sedaj pa ponovno potrdil s smerni JJJ (8a) in Pas de deux (7c) v Črnem Kalu.

Novice je zbral Tomaž Jakofič

Novice iz Španije

Martina Čufar (Športna enota SV, Five ten, Beal, Julbo) se je konec februarja odpravila na prvo daljše »potekmovalno« plezalno potovanje v Španijo. Plezala je v plezališčih v okolici Lleide, večinoma v Siurani in Montsantu.

Na pogled je preplezala sedem smeri z oceno 7c, tri 7c+, dve 8a (Pinche Lopita in ATP v Masridomusu) in eno 8a+, in sicer smer Rauxa v Siurani. V drugem poskusu je bila uspešna v smeri Zona 0 (8b), prav tako v Siurani.

V Španiji je že od decembra tudi Klemen Bečan (Vrh, Julbo, Evolve), ki trenira skupaj z Davom Grahamom in Danijem Andrado. Plezajo skoraj vsak dan, na dan »počitka« pa vrtajo nove težke smeri ali iščejo balvane. V tem času je preplezal vrsto smeri, izstopajo pa naslednje: Falconetti (8b+) v Montsantu, Smer brez imena (8b) v Tres pontu; še pet smeri z oceno 8a+ je preplezal na pogled, na »flash« Paris Hilton (8b) v Santa Ani, z rdečo piko pa Los Humildes pa Cas (8c) v Olyani in Pajaros Electronicos (8c) v Santa Ani. Uspešen je tudi v balvanskem plezanju, kjer je v Los Chopos preplezal problem Brutus man (8a).

17. marca je na naravnih balvanih v kraju Cervia de les Garigues potekalo odprto prvenstvo Katalonije v balvanskem plezanju, ki sta se ga udeležila tudi Martina in Klemen. Martina, ki je sicer rekla, da je s tekmovalni zaključila, pravi, da so tekme v skali izjema. Zmagovalca pri moških sta bila dva, in sicer Dave Graham in Abraham Olcina, Klemen je zasedel 5. mesto, pri ženskah je bila najboljša Španka Berta Martin, Martina pa je osvojila tretje mesto.

M. Č.

Stivala

POPRAVILA ŠPORTNE OBUITVE

Dare Tomašič, Černetova 13, Lj

TEL: 01 505 92 85

Odprto: od 8. do 12. in od 15. do 18. sobota zaprto

PLANINSKI VODNIKI, PRIDRUŽITE SE

nam med junijem in septembrom 2007 za vodenje več skupin britanskih pohodnikov.

Potrebujete licenco A ali B in znanje angleščine.

Prijave sprejemamo do 20. maja 2007 na naslov: NAVACOS d.o.o., Celovška 172, 1000 Ljubljana miha.rott@navacos.si www.slovenianalps.com

Slovenske alpe
Evropski gornski klub

Prijavi predložite kratek življenjepis (CV).

Tržnica gorniške opreme

AK Vertikala pripravlja tradicionalno tržnico nove in rabljene opreme za športno plezanje, alpinizem in pohodništvo, ki bo potekala v soboto, 2. 6. 2007, od 14. ure naprej v plezališču Turnc pod Šmarno goro (Tacen). Obiskovalci bodo imeli priložnost za nakup ali prodajo rabljene opreme v komisijski prodaji, sodelovale pa bodo tudi različne znane trgovine z akcijskimi cenami artiklov. Dogajanje na tržnici bodo organizatorji popestrili z bogatim srečelovom, projekcijami gorniških in plezalskih filmov, živo glasbo ter jedačo in pijačo. Dodatne informacije dobite pri Maji Belimezov (GSM: 041 979 659, e-pošta: belimezov@siol.net) in na spletnem naslovu www.vertikala.mojforum.si.

K. P.

Zakaj

Zakaj nas žene tja v goré, v planine,
da teče znoj, da sapa ponagaja;
zakaj se mučiti, ko vendar traja
prekratko ta naš vek, prehitro mine?

Zato ker z vsakim novim smo korakom
čedalje bliže soncu, vrhu, cilju,
ker ne le gorko kri nam po ožilju
požene, tudi bliže smo oblakom.

Tam zgoraj vsak po svoji svetli zvezdi
lahko poseže, tam mu sreča gnezdi,
pa naj ji reče bog, uteha, užitek.

Tam zblížamo se - tam sem bliže tebi,
še več, najbliže tam sem tudi sebi.
Saj še prekmalu čas bo za počitek.

Mojca Luštrek

Dileme II

Pravzaprav je odveč odgovarjati na pisanje Igorja Jenčiča (Planinski vestnik št. 3, marec 2007, str. 66) o njegovih dilemah glede varstva narave v gorskem svetu. Očitno je tehnično izobražen planinec, vendar brez posluha za naravovarstveno stroko; tudi se ni nikoli vprašal, zakaj in kdaj je ta stroka s svojimi merili in določili nastala. Piše o človekovih posegih v Triglavski narodni park pred stoletji, ko so v tem prostoru rudarili, gradili planinske kočice in pastirske stajke, sekali drevesa in krčili pašnike in v bran nemčurstvu postavili na vrhu Triglava celo nekakšno konzervo brez funkcionalne in estetske vrednosti, ki je danes naš simbol in svetinja. Res je, tako je nastala naša naravna in kulturna dediščina, ki marsikje, čeprav zakonsko zaščitena, propada ali pa se spreminja v sodobne počitniške hišice. Gospod Jenčič ni privrženec prepovedi v tem prostoru, zanj bi bil učinkovitejši popolnoma drugačen pristop: »načelno dopustiti vse spremembe, vendar postaviti zelo visoka merila glede vpliva na okolje; ta da bi moral biti zanemarljiv«. Kakšna naj bi bila ta visoka merila, ne pove, samo prepovedi naj ne bi bilo. Omočiti bi morali zainteresiranim, da legalno zadovoljijo svoje želje po posegih v park, pravi. Trdi, da današnje spremembe ne bi smele biti večje, kot so bile nekdanje, in da bi morale biti čim bolj usmerjene k ohranjanju in celo povečevanju estetske vrednosti krajine v parku. Hkrati pa zanj ni problematična graditev cest na planino Laz in na Vrtaško planino. Otresti se moramo kalupov, pravi. Zaveda se, da njegova razmišljanja ne bodo takoj naletela na množično podporo. Upa, da bo marsikdo vsaj razmislil, ali je dosedanja doktrina varovanja okolja res edino zveličavna ali pa bi vendarle kazalo sprejeti nekaj svežih idej, končuje svoje zmedeno pisanje.

Ni mi bilo treba razmišljati, kajti to zavajajoče pisanje s primerjanjem s človekovimi posegi v park pred stoletji z današnjim, ko se s štirikolesniki divja po zaščiteni naravi, ko se z buldožerji rije po njej, ko lahko povzročitelj razdejanja nato sam sanira, beri: utrjuje svoje razdejanje, ko je samo v zadnjih desetih letih v TNP vsem na očeh zraslo več kot štirideset nezakonito postavljenih počitniških hišic, je v posmeh zakonitosti in ne povečuje estetske vrednosti krajine. Gospod Jenčič je očitno eden tistih, ki kar naprej izumljajo pri nas toplo vodo. Ne ve ali noče vedeti, da v svetu obstaja Mednarodna zveza za ohranitev narave, International Union for Conservation of Nature, ki je že leta 1956 v Perthu v Avstraliji določila kriterije glede narodnih parkov in leta 1994 pripravila usmeritve dolgoročnega razvoja našega edinega narodnega parka kot pogoj za mednarodno priznanje statusa TNP. Obvezuje nas tudi že Alpska konvencija mednarodne komisije za varstvo Alp

CIPRA, velik pomen ima tudi dokument EU z naslovom NATURA 2000, ki obsega evropsko mrežo zavarovanih območij za preživetje ogroženih živalskih in rastlinskih vrst. Kakšnih kalupov naj se otresemo? Tu so vendar jasna mednarodna določila, ratificirali smo te mednarodne dokumente in uresničevanje bo omogočilo tudi črpanje finančnih sredstev iz evropskih skladov v korist prebivalcev v naseljih v parku. Kaj pravzaprav hoče Igor Jenčič? Odpravo skoraj že mednarodno priznanega statusa našega edinega narodnega parka, ki je naša najdragocenejša naravna in kulturna dediščina državnega pomena?! Hoče, da vsenarodno vrednoto nenehno ogrožajo kritične?! Ali bomo že z zakonsko sprejetimi in v praksi izvajanimi določili za narodne parke enakovredno stopili v mrežo drugih evropskih narodnih parkov ali ne?! Čas je, da se vsakdo opredeli do pravnega reda in skrbi za zakonitost odnosov v okolju – to je odgovornost vseh, še posebno za to ustanovljenih in plačanih

**Iz Mladinske knjige Trgovine,
KNJIGARNE KONZORCIJ,
Slovenska 29, Ljubljana**

Pestra izbira knjig s področja gornišva, alpinizma, fotomonografij in potopisov.

Sandra Bardwell:

**TATRA MOUNTAINS of Poland and Slovakia
(car tours and walks)**

Sunflower Books, april 2006

(mehka vezava, 136 strani, barvne fotografije)

Dietrich Höllhuber:

**DOLOMITES and eastern South Tyrol
(complete guide with walks)**

Sunflower Books, januar 2006

(mehka vezava, 192 strani, barvne fotografije)

Paul Jenner, Christine Smith:

PYRENEES (car tours and walks)

Sunflower Books, julij 2005

(mehka vezava, 136 strani, barvne fotografije)

služb za prostorsko urejanje. Prihaja trenutek, ko si bomo s spremembo novega zakona o TNP z mednarodno priznanimi določili za status narodnega parka povrnilo že omajani ugled v tujini in doma ali pa oboje izgubili.

Uredniški odbor Planinskega vestnika prosim, da v prihodnje ob objavi takih »dilem«, kot je pisanje Igorja Jenčiča, hkrati objavi tudi svoje stališče, da se bomo izognili nenehnemu vrtenju v krogu in pogrevanju že prežvečenih dejstev. Po toliko letih bi planinci lahko že imeli enotna stališča vsaj do ohranitve TNP.

Alenka Bizjak

Kanalska dolina

Kanalska dolina, fotomonografija, Milan Grego, Rafko Dolhar, Družina, 2007.

Kulisa Zahodnih Julijcev in cerkveni zvonik nad dolinskim zelenjem. Naslovnica, ki obeta. Preberem še avtorje: Milan Grego, fotograf in Rafko Dolhar, pisec besedila. Zaženem se v vsebino, poln upanja. V spominu imam še vedno Gregove neprekosljive fotomonografije - Beneško Slovenijo in Rezijo. Žal pa se moje navdušenje na začetku malce ohladi, saj je spremljajoče besedilo sila

Vabilo na 17. nočni Rokovnjaški pohod

MDO Kamniško-Bistriškega območja in PD Kamnik vabita na tradicionalni nočni Rokovnjaški pohod, tokrat že sedemnajsti. Pohodniki bodo 41 km dolgo pot začeli 26. maja ob 20.30 pred Gostinskim podjetjem Trojane. S Trojan jih bo pot vodila čez Kozjak na Okrog pri Motniku, čez Veliko Polano na Male stene in čez Poljane do prelaza Črnivec, tam pa jih bo v Gostišču GTC 902 čakal »rokovnjaški golaž«.

Hoje bo dobrih deset ur. Vsak udeleženec pohoda hodi na svojo lastno odgovornost, vendar v skupini pod vodstvom vodnikov PZS. Ponoči je orientacija slabša, zato naj pohodniki ne zapuščajo skupine! Pohod bo potekal v vsakem vremenu, zato mora biti vsak pohodnik dobro telesno in psihično pripravljen za hojo v nočnem času ter ustrezno opremljen za morebitne neugodne vremenske razmere (baterijska svetilka z rezervnim baterijskim vložkom, pohodne palice, vetrovka, pokrivalo, rezervno perilo ter že uhojena planinska obutev). Pohodniki morajo upoštevati

navodila vodnikov in spremstva ter splošna pravila pohoda. Pitje alkoholnih pijač je prepovedano!! Vodstvo pohoda si pridržuje pravico, da izloči vsakogar, ki bi oviral varno hojo.

Kdor bi se želel udeležiti te planinske nočne preizkušnje, lahko podrobnosti izve po telefonu 041/754 680 (Peter Lavrič) ali na e-naslovu jana.peter@telemach.net, na katerem sprejemajo prijave za večje skupine. Prijaviti pa se bo mogoče tudi posamezno, dve uri pred odhodom, na vpisnem mestu na Trojanah. Prijavnina je 10 €, plača pa se ob prijavi na dan pohoda (velja tudi za predhodne prijave). Prijavnina vključuje avtobusni prevoz iz Črničva do Trojan (za tiste, ki bodo na Trojanah pustili svoje jeklene konjičke), vodenje, zavarovanje za čas pohoda, majico z znakom pohoda, diplomo, izkaznico, krof, čaj, malico in rokovnjaški golaž. Za mladino do petnajstega leta starosti v spremstvu staršev prijavnine ni! Pa še to: če ste se pohoda že kdaj udeležili, ne pozabite s seboj vzeti izkaznice pohoda.

jedrnato, obenem pa neurejeno. Nekatera dejstva se namreč ponavljajo na več mestih. Izvemo nekaj malega o občini zgodovini Kanalske doline, o cerkveni zgodovini, ki so jo zaznamovali bamberški škofje, nekaj o geografski podobi in vaseh, prebivalstvu, gospodarstvu in za konec še skromen prispevek o praznovanjih in ljudskem izročilu. Besedilu preprosto manjka duše, tistega navdušenja, ki prežema vsakega obiskovalca te doline in njenih stranskih »zalivov«, kot je denimo »Ojcingerjeva in Kugyjeva« Zajzera z Ovcjo vesjo. Ime, kot je Rafko Dolhar, bi že z besedo lahko pritegnilo gornike in ljubitelje slovenskega sveta onkraj nekdanje meje – spomnimo se samo Dolharjevih Romanj v Julijce. Morda pa je bil namen knjige zares le slikovno predstaviti dolino. A človek se razvadi, in ker Kanalska dolina v Gregovem opusu nekako predstavlja zadnji del »trilogije« sveta ob slovensko-italijanski meji, so bralčeva (gledalčeva) pričakovanja velika. Edino spremna beseda Maria Garriupa zares pritegne. In k sreči je potem slikovno gradivo tako, da pogostokrat vzklikamo od navdušenja. Fotografovo oko se ozira iz dolin v bele apnenčaste vrhove Zahodnih Julijcev pa v zaobljene zelene grebene vzhodnih odrahtkov Karnijskih Alp. Tudi z vrhov v doline in v dalje se zazre, hodi po stari poti iz Mrzle vode na ro-

marske Svete Višarje nad Žabnico, se sprehodi po planinah, predvsem pa so mu všeč podrobnosti - hiše in deli hiš, notranjščine cerkva, oltarji, freske Toneta Kralja v višarski cerkvi. Velik del knjige je namenjen tudi ljudem, predvsem pri praznovanju in pri raznih običajih - spet bi o le-teh potrebovali nekaj več razlage, saj so zelo podobni osrednjeslovenskim - verjetno pa obstajajo kakšne razlike. Vključitev nekaterih značilnih gorskih živali in cvetja v knjigo je sicer dobrodošla, vendar pa ni popolna - če že, bi kazalo izbrati nekaj več posnetkov. Fotomonografija Kanalska dolina je na pogled izjemna knjiga, naslovnica in zadnja stran kaže ta mogočne podobe narave (nikjer ne piše, kaj je na sliki), izvirna je tudi notranjost platnic - sprejaj čudovite podobice s sv. Višarj, zadaj zbirka rudarskih svetilk (vse prispeval Leopoldo Comoc). Besedilo je prevedeno tudi v italijanski jezik (Mara Debeljuh), kot se za narodnostno mešane kraje v združeni Evropi spodobi. Mario Gariup je v spremni besedi zapisal: »*Resne in mogočne gore, ki jo obdajajo, mojstrsko upodobljena pokrajina, domači ljudje, izročila, prikazana v najpomembnejših trenutkih življenja skupnosti, so za vedno ohranjena v podobah Milana Brinška. Zanimcem bodo najbolj verno pričevanje o življenju najstarejšega ljudstva v Kanalski dolini, ki se utrjuje bojuje za preživetje, čeprav se bo njegovo življenje, žal, moralo končati (Bog tega noče!)*« Del nekdanjega življenja torej ostaja ujet, narava in svet pa bosta ostala vsem, ki se radi podajo le nekoliko naprej od Rateč. Posnetki vabijo na pot.

Marjan Bradeško

Fotografski opus Bogomila in Milana Brinška

Na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Uni-

Bogomil in Milan Brinšek

verze v Ljubljani je v začetku letošnjega leta uspešno zagovarjala diplomsko delo absolventka Tina Renko s Prema pri Ilirski Bistrici. Diplomantka se je pod vodstvom mentorja doc. dr. Primoža Lampiča lotila zahtevne naloge zbrati in predstaviti ves dosegljivi fotografski opus fotomaterjev bratov Bogomila in Milana Brinška iz Trnovskega pri Ilirski Bistrici.

Prvi del naloge - zbiranje fotografij - je bil gotovo najtežji. Fotografije obeh Brinškov so dobesedno raztresene pri sorodnikih v Ilirski Bistrici, pa tudi v Zagrebu, Pulju, celo v Argentini in pri mnogih družinskih prijateljih. Objavljene so v številnih revijah in knjigah, ki so izhajale v prvih desetletjih prejšnjega stoletja.

Starejši Milan Brinšek je zaradi službenih obveznosti sledil fotografskim motivom v okolici svojih delovnih in življenjskih postaj: Ilirske Bistrice, Pivke, Postojne, Laškega itn. Zato so njegovi nižinski motivi usmerjeni na mehko polj, pokrajine, človeka pri kmečkih opravilih, vaške ulice, cerkve, samotna znamenja ob poti, zrcaljenja drevja v mlakah in naraslih potokih ...

Mlajši Bogomil Brinšek se je za fotografijo navdušil pri svojem bratu in ga bistveno presešel. (Dilemo, kako pisati ime mlajšega Brinška - Bogomil, kot se je tudi sam podpisoval, ali Bogomil - je avtorica suvereno razrešila tako, da je ime pisala, kot je zapisano v krstni knjigi trnovske fare: Bogomil Brinšek.) Njegov fotografski svet so bile gore, jame in brezna, zimska pokrajina - praviloma z gorami v ozadju. Fotografski aparat je Bogomila spremljal na številnih poteh v gore in v podzemski svet v družbi znamenite

V jami Logarček, foto: B. Brinšek

planinske družčine drenovcev, katere duša je bil sam, kot pravi v svojih spominih njegov prijatelj prof. Pavel Kunaver. Večji del njegove zapuščine, na desetine negativov na steklenih fotografskih ploščah, so sorodniki že leta 1914, kmalu po Bogomilovi smrti na južnem bojišču, podarili Slovenskemu planinskemu društvu v Ljubljani s pravico objave v družstvenih edicijah. Žal je bila vsa ta dragocena zapuščina uničena v požaru kmalu po drugi vojni. Ker nikoli ni bila popisana, ne bomo tudi nikoli vedeli, kaj vse smo izgubili v tej nesreči.

Diplomantka je v drugem delu diplomske naloge vseh 222 zbranih fotografij razvrstila glede na avtorstvo, jih opisala, izmerila in jim dodelila kataloško številko. Sodobna tehnika je omogočila brezhibne posnetke vseh fotografij, ki jih diplomsko delo obravnava in predstavlja na 261 straneh. Diplomni so dodani tudi dragoceni podatki o virih in literaturi, podatki o slikovnih virih in slikah obeh Brinškov, ki so jih posneli drugi avtorji. Izvod diplomskega dela je shranjen v knjižnici Oddelka za umetnostno zgodovino FF. Gotovo ga bodo z veseljem vzeli v roke vsi, ki jih bo raziskovanje planinske ali fotografske preteklosti vodilo v čas prvih dveh desetletij dvajsetega stoletja na Slovenskem. Avtorica Tina Renko je za svoje delo dobila najvišjo oceno.

Vojko Čeligoj

Iz poročil o delu PZS v letu 2006

Upravni odbor PZS je po volilni skupščini maja leta 2006 osredotočil delo na reševanje sprotno planinske problematike. Med pomembnimi nalogami velja omeniti imenovanje komisije za urejanje problematike PUS Bavšica. Člani so nekajkrat razpravljali o finančnem stanju in izhodiščih za pripravo predloga programa PZS ter finančnega načrta za leto 2007; ta je bil decembra 2006 tudi potrjen. Za obdobje 2006-2007 so bili imenovani načelniki in komisije ter navedeni njihovi predlogi programov dela. Oktobra 2006 je bil obravnavan tudi predlog za ustanovitev podjetja v lasti PZS. Posebno vprašanje, ki je zadevalo celotno PZS, je bilo vprašanje odnosov med GRZS in UO PZS. V ta namen je UO imenoval posebno delovno skupino, vendar je bila že na decembrski seji razrešena. Decembra so bili potrjeni cene Planinskega vestnika, uredniški odbor in poročilo glavnega urednika. Potrjene so bile tudi spremembe in dopolnitve Navodil o izvajanju Pravilnika o izkaznici in vrstah članarine. Razpravljali so tudi o Poslovniku za delo UO, vendar bo dokončno potrjen po skupščini PZS - ta bo potekala 19. maja 2007 v Ilirski Bistrici. Decembra 2006 so bili na seji UO potrjeni načelniki in člani Komisije za varstvo gorske narave, Mladinske komisije, Vodniške komisije in Odbora za priznanje. Marca so bili dodatno potrjeni tudi člani komisije za usposabljanje in preventivo PZS. Na UO so se odločili, da dan slovenskih planincev ne bo več septembra, tako kot doslej, ampak 2. junija 2007 na Sviščakih v organizaciji PD Snežnik iz Ilirske Bistrice. Marca je bil na seji UO PZS zavržen osnutek Pravilnika o delu Gospodarske komisije, saj ga mora najprej obravnavati zbor gospodarjev. O proceduri glede Zakona o planinskih po-

teh je bila podana zgolj informacija.

Strokovna služba PZS se je v letu 2006 ubadala z reorganizacijo, ki se je začela že v letu 2005. Spremembe naj bi prispevale k boljšemu in kakovostnejšemu delovanju strokovne službe. Novo delovno mesto, ki je bilo odprto, naj bi pokrivalo spletno stran, koledar PZS, Obvestila PZS, delno Planinsko založbo in informativno službo. Izboljšave so se uvajale na področju finančne službe. Strokovna služba se bo morala vse bolj ubadati z javnimi razpisi, saj dobi vse manj sredstev od države. Zmanjševati bo treba predvsem stroške, ki bremenijo članarino.

Iz poročila **Vodniške komisije** je razvidno, da se je skrbno ukvarjala z načrtovanim usposabljanjem in izobraževanjem. Priredila je tri izobraževanja za vodnike A-kategorije, dve za vodnike B-kategorije in eno za pridobitev naziva vodnik PZS kategorije D. Potekala so tudi zimska in letna licenčna usposabljanja. Veliko in pomembno delo je bilo opravljeno z izidom vodniškega učbenika. Novembra je v Ljubljani potekal volilni zbor vodnikov PZS, na katerem je bil izvoljeno novo vodstvo VK.

Iz obsežnega poročila **Komisije za športno plezanje** lahko povzamemo, da je bilo leta 2006 registriranih 37 klubov oziroma odsekov, ki se ukvarjajo s športnim plezanjem. Slovensko športno plezanje je leta 2006 doseglo izjemne rezultate, saj je Slovenija v pokalu narodov dosegla odlično tretje mesto. Slovenska ženska ekipa pa je končala sezono kot najmočnejša na svetu. Komisija je sprejela nov Pravilnik o vzgoji in izobraževanju, pripravljala pa se tudi koristna brošura z naslovom Plezajmo varno.

Odbor za priznanja je deloval v skladu s Pravilnikom o priznanjih PZS. Člani odbora za priznanja predlagajo društvenim delavcem v PD in MDO, da spremljajo delo najprizadevnejših in najza-

služnejših članov in vodijo evidenco o prejetih priznanjih. Leta 2006 je bilo skupaj podeljenih 73 pismenih pohval, 166 bronastih častnih znakov PZS, 67 srebrnih častnih znakov, 32 zlatih častnih znakov, 17 spominskih plaket PZS, 10 svečanih listin PZS in 1 častno članstvo v PZS.

Poglavitna dejavnost **Komisije za odprava v tuja gorstva** je bila leta 2006 usmerjena v organizacijo in pomoč reprezentančnim himalajskim odpravam ter odpravi za perspektivne alpiniste. Zanje je KOTG porabila večino sredstev, ki jih v ta namen daje Fundacija za šport. Ker iz sredstev za FŠ ne sme biti nobena akcija pokrita več kot 50-odstotno, se za preostanek namenijo prispevki sponzorjev, samoprispevki, ostanek prihodka od planinskega koledarja ter KA za tiste vrhunske alpiniste, katerih načrte krije tudi ministrstvo za šolstvo in šport. V poročilu so predstavljene odprave: Janak /Nepal), Čomolhari (Tibet), Loboče-Nireka (Nepal), Čo Oju in Trango (Pakistan). V Nepalju je potekal vzorno organiziran tečaj za 37 udeležencev.

Delo **Založniškega odbora** je močno povezano z delom avtorjev edicij. Tako se bo v leto 2007 prenesla izdaja planinskoizletniških vodnikov: **Kamniška Bistrica, Šaleška dolina - Pred-dvor**. Priprave planinske karte Trenta-Krn za tisk se končujejo. Močno zamujata vodnik po feratah Karnijskih Alp in vodnik po SV Sloveniji; drugi je sicer že pri koncu. Izdane so bile edicije: Plezalni vodnik Koroške, Iveri z Grintovcev, Čudovite Alpe, How to Climb Triglav, Vodniški učbenik, Narava v gorskem svetu, Planinsko-izletniški vodnik Tržič.

Mladinska komisija je v letu 2006 praznovala petdesetletnico in je ob tej priložnosti pripravila vrsto aktivnosti. Na Brdu pri Lukovici je bilo prisrčno srečanje nekdanjih in sedanjih aktivnih članov Mladinske komisije. Spomladi je potekal uspešen fo-

tografski natečaj v treh kategorijah: Iskrice mladosti s planinskimi poti, Utrinki iz gora in Zabavna fotografija. Ob jubileju je bil izdelan tudi logotip 50 let MK PZS. Septembra 2006 je potekalo srečanje 25 predstavnikov MO planinskih društev s temo Naravovarstvo v delovanju mladinskih odsekov. Sicer pa so uspešno delovali odbori za orientacijo, za mednarodno sodelovanje in za mentorje planinskih skupin.

Obvestila PZS so v minulem letu izhajala v nakladi 18.969 izvodov. Septembra je bila spreminjena podoba Obvestil in prilog; prejemniki glasila so to pohvalili. Uredniški odbor meni, da morajo biti Obvestila nekaj drugega kot Planinski vestnik, bolj primerjava med dejansko in načrtno smerjo, med načrti in izvedbo. V tem smislu naj bi bili tudi uvodni članki Obvestil sprotni izraz dogajanja v Planinski zvezi Slovenije.

Gorska reševalna služba se je predstavila z dvema poročiloma. Komisija za gorsko reševalno službo si je prizadevala za pridobitev sredstev, organizirala tečaj prve pomoči in iskala poti za sodelovanje z na novo ustanovljeno Gorsko reševalno zvezo Slovenije kot novo organizacijsko obliko gorskih reševalcev Slovenije. Ta je imela ustanovni občni zbor 15. maja 2006 v Ribnem pri Bledu. Pri vpisu nove zveze v register društev je upravna enota PZS priznala status stranskega udeleženca v postopku. V letu 2006 so člani, organizirani v GRZS, opravili 85 % reševalnega dela, pokrivali približno prav toliko reševalnega območja in združevali 78 % normativnega števila članstva gorskih reševalcev. Odnosi med PZS in GRZS do priprave poročila še niso dosegli ravni, ki bi bila sprejemljiva za obe strani.

Komisija za gorsko popotništvo je organizirala potovanja popotniške narave s pohodi in trekinci. Nadgradili so jih z vzponi na tehnično manj zahtevne vrhove. Realizirani so bili

Maja bo Skupščina Planinske zveze Slovenije

V soboto, 19. maja 2005, ob 10,00 uri bo v dvorani Doma na Vidmu, Gregorčičeva cesta 2, v Ilirski Bistrici Skupščino Planinske zveze Slovenije. Na dnevnem redu je vrsta točk, naštejmo le vsebinske: uvodno poročilo predsednika Francija Ekarja, pregled realizacije sklepov zasedanja Skupščine PZS v letu 2006, poročilo o delu Upravnega odbora in njegovih organov s pregledom članstva v letu 2006, poročilo Častnega sodišča, potrditev finančnega poročila za leto 2006, poročilo Nadzornega odbora, razprava o poročilih in sprejem sklepov, potrditev programa dela PZS in finančnega načrta za leto 2007, spremembe in dopolnitve Statuta PZS ter volitve podpredsednikov PZS. Vabljeni!

Majevska pot v Srednji Ameriki, spoznavanje Albanije, Kanade, Madeire, Dalmacije. Udeleženci Kluba 4000 so bili na področju Gran Paradisa in Dauphineje. Komisija sledi usmeritvam sodobnega planinstva.

Komisija za vzgojo in izobraževanje je uspešno sodelovala v konzorciju projekta za financiranje usposabljanja v športu ESS, na podlagi katerega je PZS lahko podpisala pogodbo o financiranju usposabljanja. Izdelano je bilo tudi poročilo o porabi sredstev ESS in Fundacije. Pripravila je tudi aneks k Načrtu usposabljanja strokovnih karov PZS ter finančnemu načrtu KVIZ za leti 2006 in 2007. Sicer pa je imela komisija kadrovske težave in težave v zvezi z imenovanjem.

Komisija za alpinizem je v letu 2006 registrirala 45 alpinističnih (plezalnih) odsekov (klubov), ki so združevali 1022 registriranih alpinistov (136 alpinističnih inštruktorjev, 342 alpinistov in 562 alpinističnih pripravnikov). Pripravili so zimski in letni alpinistični tečaj, izpopolnjevalni seminar za alpinistične inštruktorje ter izpite za alpiniste in inštruktorje. Uspešen je bil plezalni tabor v Chamonixu, ena odprava pa se je udeležila mednarodnega tabora v Fournelu, v katerem je potekalo srečanje lednih plezalcev. Komisija je zaznamovala vrsto uspešnih odprav v Himalaji, Andih, Severni

Ameriki, na Aljaski, v Patagoniji, Evropi in Sloveniji.

Komisija za športno tekmovalno turno smučanje je izvedla Slovenski pokal v tekmovalnem turnem smučanju in izdala zgibanko, s katero je javnost in tekmovalce obvestila o tekmovalnih prireditvah. V okviru tekmovalnjaz za pokal je bilo izvedeno tudi 3. državno prvenstvo. Komisija je za svojo dejavnost pridobila vrsto sponzorskih in donatorskih sredstev, PZS pa je pokrila stroške članarine v Svetu za tekmovalno turno smučanje pri UIAA; to je omogočilo sodelovanje na tekmah najvišje ravni.

Gospodarska komisija se je udeležila več sestankov s PD in MDO, na katerih so reševali vrsto vprašanj in opravili več ogledov in pregledov poslovanja planinskih koč. Člani komisije so se udeleževali tudi sestankov na državnih in regionalnih ravni in organizirali več prevozov opreme za obnovo planinskih koč s helikopterji slovenske vojske. Komisija je med drugim pripravila tudi posvet gospodarjev planinskih koč. Spopadala se je s številnimi vprašanji glede državnega sofinanciranja investicij v planinske kočice, ki pomeni velik problem. Priča kuje večje sodelovanje PD pri dolgoročnejših aktivnostih. Člani komisije so se udeležili srečanja CAA v Švici, sodelovali pa bodo tudi pri projektu uporabe

alternativnih virov energije v kočah držav CAA. GK je v minulem letu reševala vrsto premoženjskih vprašanj, ki so dobile epilog tudi na sodišču.

Komisija za planinske poti je delo načrtovala in izvedla v odborih za planinske poti v posameznih MDO, ki na srečanjih vsako leto pregledajo opravljeno delo in načrtujejo ter usklajujejo aktivnosti. Posebno pozornost namenjajo popraviljanju visokogorskih poti, pri katerem sodelujejo markacisti iz vse Slovenije. Lani je bilo izvedenih deset akcij, pomagala pa je tudi slovenska vojska. Podkomisija za usposabljanje je organizirala dva tečaja za markaciste PZS in tri zaključne tečaje z delom na terenu. Komisiji je kljub težavam uspelo sestaviti dokončni seznam planinskih poti. Kar zadeva dokončno podobno katastra, podkomisija za kataster planinskih poti in dokumentacijo že opravlja digitalni vnos poti v program Quo.

Komisija za muzejsko dejavnost je delovala v zoženem obsegu, zato je poročilo prispeval muzejski odbor PD Dovje-Mojstrana. Pripravil je pregled stanja Triglavске muzejske zbirke v Mojstrani, ki si jo je v minulem letu ogledalo kar 1800 obiskovalcev. V poročilu je predstavljen tudi projekt Slovenski planinski muzej v Mojstrani. V letu 2006 je bilo pridobljeno gradbeno dovoljenje za graditev I. faze projekta. Pripravljena je bila tudi prijava za pridobitev sredstev iz norveškega sklada EEA Grants. V okviru tega so bila uspešno izvedena dogovarjanja z ministrstvom za kulturo in občino Kranjska Gora. Čeprav projekt ni uspel, so si pridobili izkušnje, ki jim bodo koristile pri nadaljnjem delu. Je pa projekt uvrščen v razvojni program občine Kranjska Gora.

Odbor za članstvo je ugotovil, da glede števila članov ni večjih sprememb. Povečalo se je število članov A in s tem naročnikov Planinskega vestnika, upadlo pa število članov B. Razveseljivo je, da se je povečalo število članov

P+O. Odbor si je prizadeval pripraviti gradivo za ureditev enotne evidence članov PZS. To je zahtevno projektno delo. Potekali so posebni dogovori s podjetji, ki omogočajo ugodnosti članom PZS. Člani so pripravili pobudo za ustanovitev Strokovnega odbora PZS za opremo.

V poročilu **Planinskega vestnika** je ugotovljeno, da so poslanstvo, vizija in zasnova revije za ljubitelje gora takšni, kot je bilo zastavljeno in zapisano v Načrtu prenove Planinskega vestnika iz leta 2003. Ves uredniški odbor si prizadeva, da bi revija sledila sodobnim smernicam evropskih oziroma svetovnih planinsko-gorniško-alpinističnih revij. Zato je njeno ciljno občinstvo vsakdo, ki ga zanima gorski svet. Vendar to ni le revija, ki vabi ljubitelje gorske narave, naj jo vzamejo v roke, temveč prevzema tudi funkcijo informatorja o pomembnih dogajanjih v okviru Planinske zveze Slovenije. V letu 2006 je PV dosegel rekordno število izdanih strani (1048) in prejel 642 prispevkov od 250 avtorjev. Od teh jih je bilo objavljenih kar 551. V minulem letu so bile izvedene tudi oblikovna prenova revije in več promocijskih aktivnosti. Dobro je tudi sodelovanje s Planinsko založbo. V letu

2006 sta zaživela dva projekta: Kazala vseh sto letnikov in Digitalizacija vseh letnikov, ki ju je finančno omogočila Fundacija za šport. Uredniški odbor intenzivno razmišlja o ureditvi arhiva PV, kot med drugim zahteva tudi arhivska zakonodaja.

Slavica Tovšak

Oskrbnici Zinka in Slavica

Letošnji sončni velikonočni ponedeljek je privabil v hribe množice obiskovalcev. Po izletu na Trdinov vrh na Gorjancih s prijatelji sva z možem končala popoldan pri prijaznih štirih sestrah Zinki, Slavici, Milki in Olgi (brez brata Francija); v Termah Čatež so si nabirale moči za mnoge dejavnosti, ki jih opravljajo v aktivnem vsakdanjem življenju.

Zinka Kostanjšek in Slavica Vertačnik in njuni sodelavci so mnoga leta prijazno sprejemali v planinska domova množice obiskovalcev, ki sta jima pomenila drugi dom.

Zinka je zašla med oskrbnike leta 1971. V Radencih, v katerih je bila na oddihu prve dni po invalidski upokojitvi, je na glas razmišljala, da bi šla rada za nekaj časa nekam v gore. Pa se oglasi gospod,

ki je po razporedu sedel pri njeni mizi, da potrebujejo oskrbnika za kočo na Sedmerih. Zinki so se kar zasvetile oči in veselo je vzkliknila: »Grem za oskrbnico!« Prvi obisk kočje je opravila že pred prvomajskimi prazniki, saj so pričakovali veliko turnih smučarjev; sprva jo je bilo malo strah, a ker je zelo odločne narave, pripravljena na izzive, se obveznosti ni ustrašila.

»Komaj sem čakala, da bom spet šla na Sedmera. Aprila vsako leto smo sestavili ekipo za oskrbovanje doma na Sedmerih, ki je po navadi štela devet ljudi. Prva leta sem hodila s sodelavci na Sedmera čez Komno, zadnja leta so nas peljali s helikopterjem. Kočo so oskrbovali z osmimi konji in štiri-

rimi vodiči, in to vsak drugi dan, včasih pa celo vsak dan. Zadnja leta je velike količine materiala dostavil helikopter, za sproti pa so ga pripeljali še vsak drug dan z dvema konjema. Veliko let je prenose opravljal Martin Cepek s sinom, pa še kdo, da ne bom koga izpustila. Ostali so mi lepi spomini in veliko pravih prijateljev, ki se me še zdaj spomnijo in me obiščejo, pokličejo, povabijo. Lepo mi je.«

Do leta 2002, ko je v 80. letu končala dolgoletno oskrbovanje, se je nabralo veliko doživetij, največ veselih, pa tudi žalostnih, ko so gorski reševalci prihajali v kočjo ali mimo nje z mrtvimi obiskovalci. Mnogi precenijo svoje sposobnosti, zmanjka jim kon-

dicije, včasih je krivo tudi preveč alkohola ob dosegu cilja, saj si mnogi želijo le to, da bi zavzeli Triglav in postali »pravi Slovenci«. Ne zavedajo se, da s svojo, lahko bi rekli, predrznostjo spravljajo v nevarnost ne samo sebe, ampak mnogokrat tudi druge obiskovalce.

Da je Zinka izredno aktivna, pove tudi podatek, da je že 32 let blagajničarka v Društvu invalidov Šoštanj, v katerem je »ta glavna za organizacijo tekmovanj, srečanj, številnih izletov itn.«

Tisti, ki so želeli priti na Triglav ali z njega po čudoviti dolini Sedmerih jezer, pa so se po navadi oglasili še v Planinskem domu Savica v Bohinju, v katerem jih je vse od leta 1980 do leta 2003 odprtih rok sprejemala druga sestra, Slavica Vertačnik. Tudi tam je bilo izredno veliko gostov, ki so se pripeljali, pohodnikov, tekačev in drugih, ki so postali stalni gostje zaradi izredno dobro pripravljenih postrvi - v dobri sezoni so jih prodali tudi po 450 kg. Mnogi izmed njih so bili tujci in veliko jih je povedalo, da so jih k Slavici napotili prijatelji, ker so bili izredno zadovoljni. Tudi Slavica je bila priljubljena oskrbnica in mnogi obiskovalci so še zdaj njeni prijatelji. »Pa sva spet doma!« sta v začetku sezone oznanili svoj prihod v kočji, jeseni pa sta se žalostni poslovili in preživeli zimo v pričakovanju nove sezone.

Moji vtisi o obeh oskrbnicah, ki sem jih začela zbirati že pred mnogimi leti, dozorevajo še zdaj. Prepričana sem, da sem ena izmed mnogih planincev, ki pričakujejo v gorah domačnost, prijaznost in dobro hrano »na žlico« in se izogibajo nižinskim privilegijem. S tako dolgim stažem oskrbovanja v kočji se kitijo le redki ljudje, z vsem srcem predani poslanstvu, ki ga opravljajo v korist obiskovalcem in svoje veselje. Take občutke sem doživljala pri obeh ekipah z oskrbnicama Zinko in Slavico na čelu.

Fanika Wiegele

Kamniški memorial

V nedeljo 1. aprila 2007 je bil izveden 2. »Kamniški memorial za smučko in cepin«, posvečen spominu vseh članov PD Kamnik, ki so preminuli v gorah ali planinah. Po predhodni prijavi na samem startu, ki je bil med deveto in deseto uro nad Pastirji, (Na Sedlu), so se pohodniki oziroma smučarji povzpeli do Koče na Kamniškem sedlu, kjer so dobili čaj in kontrolni žig. Nato so se po krajšem ali daljšem počitku spustili nazaj do ravnine nad Pastirji (Na Sedlu), kjer je bil cilj oziroma predaja kontrolnih kartončkov. Podelitev diplom in zelo ličnih kolajn, ki so jih dobili vsi, ki so se prijavili in prehodili oziroma presmučali zahtevano pot, je bila nato skupaj z malico v Kamniški Bistrici. Memoriala se je kljub relativno slabemu vremenu (oblačno in megleno, občasno celo nekaj kapljic dežja), vendar relativno dobrim snežnim razmeram (sneg se je začel v Klinu), udeležilo 105 (lani 85) pohodnikov oziroma smučarjev. Koča na Kamniškem sedlu je bila odprta že v soboto popoldne in v nedeljo dopoldne. Prireditelji, AO PD Kamnik in glavni organizator, Franc Miš, so kljub manjši zamudi podelitve diplom, prireditev izvedli zelo solidno.

Bojan Pollak

Kamniški planinci v letu 2006

Na rednem letnem občnem zboru v dvorani razstavišča Kavarne Veronika Kamnik v petek, 23. marca, je bilo veliko poročati, veliko je bilo problemov, ki jih je društvo med letom uspešno premagovalo. Planinsko društvo Kamnik se uvršča med večja, saj šteje skoraj 1.300 marljivih in po večini delavnih članov. Redni letni občni zbor pomeni za članstvo velik dogodek. Spremljal ga je pester kulturni program, v katerem so sodelovali Kamniški koledniki z Janezom Majcenovičem in Rokom Lapom ob spremljavi Boža Matičiča. Prvič so na planinski prireditvi sodelovale tudi pevke Predice. Uvodno poročilo o delu društva v letu 2006 je podal predsednik Ivan Resnik. Ugotovil je, da je kljub nekaj težavam delovalo uspešno, tako v materialnem pogledu kot tudi v pogledu aktivnosti društvenih organov. Čeprav je doseženi dohodek društva kot celote nekoliko manjši kot v minulem letu, so bili znatno manjši tudi stroški poslovanja v kočah na Kamniškem in Kokrškem sedlu. Poleg pomembne naloge - 110-letnice

koče na Kamniškem sedlu - je društvu uspelo rešiti tudi vsa druga vprašanja, zlasti kadrovska. Med letom so bile obnovljene nekatere planinske poti, tako da je bila hoja v Kamniško-Savinjskih Alpah varna. Obiskovalcev naših gora je bilo veliko in tudi z oskrbo so bili zadovoljni. Dobra je bila tudi organizacija planinskih pohodov. Večina načrtovanih tur in pohodov je bilo izpeljanih, le nekaj jih je zaradi neugodnih vremenskih razmer odpadlo. Pohvala velja vodnikom, ki so udeležence varno vodili v gore.

Alpinistični odsek se po mnenju navzočih s svojimi uspehi uvršča ne le v slovenski, ampak celo v svetovni vrh. Marko Prezelj je dobil najvišje planinsko odličje zlati cepin, Matej Kladnik pa je bil razglašen za najbolj perspektivnega alpinista. Odsek je tudi vzorno skrbel za izobraževanje in druge naloge. Mladinski odsek se po manjšem zastoju stabilizira in že aktivno pripravlja akcije. Po mnenju Ivana Resnika so tudi preostali odseki - za gospodarstvo in pota, propagandni odsek, odsek za varstvo narave in drugi - dobro opravili svoje naloge. Poročilo gorske reševalne službe je podal Janez Podjed, načelnik odseka, in seznanil navzoče s konkretnimi

akcijami v letu 2006. Poročilo o finančnem poslovanju je posredoval Marjan Kobav.

Na občnem zboru je sodelovalo več povabljenih gostov, med njimi predsednik Planinske zveze Slovenije Franci Ekar, ki se je vključil v razpravo in predstavil naloge, ki stojijo pred planinsko organizacijo, ter podžupan občine Kamnik Brane Golubovič, ki je pohvalil društvene aktivnosti ter menil, da je treba delo planinske organizacije bolj vrednotiti.

Občni zbor je sprejel vsa poročila za leto 2006 in tudi predlog delovnega in finančnega načrta za leto 2007, ki ga je podal predsednik gospodarskega odbora Jože Klenc.

Priznanja planinske zveze Slovenije sta podeljevala predsednik PZS Franci Ekar in predsednik PD Kamnik Ivan Resnik. Zlato odličje PZS je prejel Marko Prezelj - prejemnik zlatega cepina -, srebrno odličje PZS najperspektivnejši alpinist Matej Kladnik, bronasta odličja PZS pa so dobile planinske vodnice Darja Jenko, Saša Lindič in Marija Pollak. Bronaste značke PD Kamnik s priznanjem so prejeli: Lučka Derganc, Ivo Gašperič, Erika Herle, Magda Kladnik, Matej Kladnik, Ani Koderman, Marinka Prezelj, Mira Resnik in Tomo Tomše; srebrne značke s priznanjem Zdravko Bodlaj, Alojz Jerman, Marjan Kobav, Matej Brvar, Franci Obreza, Katja Tabernik, Marko Trobevšek in Miro Uršič; zlate značke s priznanjem Matevž Košir, Ivan Kovač, Ivan Resnik, Stane Simšič in župan Tone Smolnikar. Zlato pohodniško značko za 30-kratni pohod v organizaciji PD je prejela Marinka Hribovšek. V družabnem delu ob koncu občnega zbora pa je tekla beseda o nadaljnjem delu, med drugim tudi o praznovanju 110-letnice koče na Kokrškem sedlu 22. julija letos.

Stane Simšič

Objavljeno v Kamniškem občanu
v četrtek, 19. aprila 2007

Občni zbor PD Kočevje

Kočevski planinci in planinke smo se zbrali 25. februarja na občnem zboru in temeljito pregledali delo društva. Predsednik Franc Janež je na začetku pozdravil vse navzoče in goste, ki so prišli iz PD Ribnica, PD Križe in PD Iskra Kranj, ter predstavnika Športno-turističnega društva Kostel.

V svojem poročilu je posebej poudaril veliko vlogo planinskega društva na Kočevskem, kajti člani redno vzdržujejo prehodnost in urejenost planinskih poti, ki odkrivajo popotniku vse skrivne lepote kočevskih vrhov in sveta nad Kolpo, saj je kočevska planinska pot speljana kar skozi štiri občine. V govoru je poudaril tudi pomembnost izobraževanja mladih in še posebej prostovoljno delo, opravljeno pri koči, ki je osrednji družabni in planinski objekt. Koča je v vseh letnih časih dobro obiskana, saj sem prihajajo planinci iz različnih slovenskih krajev.

Z veseljem je poročal o dosežkih naših članov, ki se ponašajo z vidnejšimi uspehi v alpinizmu. Rado Lampe je osvojil Kilimandžaro, vzpona na Mt. Vinson, s katerega je smučal Davo Karničar, pa se je udeležil tudi Franci Rupnik, član našega društva. Milan Mlakar, ki je plezal v Kirgiziji na Pik Lenina, nam je s sliko in besedo predstavil ta vzpon, ki je bil zaradi slabih vremenskih razmer izjemno zahteven. Predsednik je z veseljem oznanil, da se je 8. februarja iztekla akcija Najobiskovalec kočje, ki je presegla vsa pričakovanja; na kulturni praznik je bila v koči razglasitev zmagovalcev, na občnem zboru pa so jim slovesno izročili nagrade.

Predsednik je opozoril na novost, da so v letošnji program uvrstili ekološki dan, ki se bo končal z družabnim srečanjem v koči, in v juniju društveno srečanje ob dnevu kočevskih planincev. Člani gospodarske komisi-

je so opravili nujna vzdrževalna dela pri koči, prekrili severozahodni del strehe, dokončali klet in uredili njeno okolico, izdelali drenažo pod hribom ter uredili dvorišče in položili plošče. Redno so urejali okolico kočje. Kočo so tudi ozvočili ter pripravili in pospravili kurjavo. Opravili so 910 prostovoljnih ur, vrednih 5688 evrov. Vodniški odsek je načrtoval 21 pohodov; dva sta odpadla zaradi slabih vremenskih razmer. Izlete so vodili vodniki iz PD Kočevje, PD Ribnica in PD Križe. Devetnajstih pohodov se je udeležilo 925 pohodnikov; štirje pohodi so tradicionalni, in sicer so nas prizadevni vodniki vodili po lepi kočevski pokrajini, tri pohode pa so izpeljali v visokogorje (na Storžič, Triglav, Raduho in Uršljo goro). Tone Ožbold, ki vodi vodniški odsek, je izrazil zadovoljstvo, da je eden od vodnikov opravil izpit kategorije B, saj bodo tako veliko lažje izpeljali marsikatero turo v visokogorje, da bo v skladu s pravili PZS. Tudi markacisti so zastavljeni načrt dela skoraj v celoti uresničili. Načrtovali so, da bodo dokončali dela na kočevski planinski poti, vendar to ni bilo možno, saj se gradijo vedno nove vlake in urejajo pašniki, zato so poti uničene in potrebne so nove markacije. Na novo so izdelali 21 smernih tabel, 10 pa so jih obnovili. Pričeli so menjavati žige na skrinjicah, dokupili nekaj orodja in opreme ter na tečaj za markaciste poslali dva člana, žal je eden od njiju tragično umrl. V letu 2006 je bilo opravljenih 410 ur prostovoljnega dela.

Posebej je treba pohvaliti delo mladinskega odseka. Planinsko dejavnost gojijo v OŠ Ob Rinži, OŠ Zbora odposlancev in OŠ Stara Cerkev. Otroci so razdeljeni v dve starostni skupini. V prvi so učenci od 1. do 4. razreda (63), v drugi pa tisti od 5. do 9. razreda (39). Delo poteka po zastavljenem programu. Otroci od 1. do 4. razreda so bili na plezalni stejni v športni dvorani Ribnica in

se udeležili noveletnega srečanja. Opravili so osem pohodov. S starejšo skupino je bilo opravljenih osem pohodov, od teh dva dvodnevna.

Občni zbor kočevskih planincev se je zaključil s plesom.

Dragica Gornik

Občni zbor PD Ravne na Koroškem

Potekal je v petek, 9. marca 2007, na turistični kmetiji Spodnji Lečnik nad Ravnami in udeležilo se ga je približno 60 planincev. Podana so bila poročila gospodarskega, markacijskega in mladinskega odseka. Planinska šola, orientacijska tekmovanja ter veliko število pohodov kažejo na dobro delo mladih. Posebno odmeven je vsakoletni pohod po Vorančevi poti, ki ga društvo organizira vsako prvo soboto v oktobru.

Vodniško-izletniški odsek v sodelovanju s propagandnim objavljaja načrtovane akcije društva na oglasnih deskah in prek lokalne kableske televizije ter v oddajah Koroškega radia. Leta 2006 je bilo načrtovanih 37 izletov, od katerih jih je zaradi slabega vremena odpadlo devet. Pohodov se je udeležilo 1291 pohodnikov. Med njimi je zelo uspešen Čez goro k očetu. V okviru društva deluje tudi Odsek starejših članov. Dosedanji in na novo izvoljeni predsednik Ivan Cigale je v zloženki, ki jo pripravi vsako leto in v kateri povzame rezultate dela in predstavi načrte, zapisal: »Vse več v planine zahajajočih ljudi je prepričan, da jim članstvo v planinskem društvu sploh ni potrebno. Da je plačilo članarine slaba naložba denarja. Nikakršen zaslužek ni zagotovljen. Toda nismo člani zaradi društva, ampak je društvo zaradi članov – nas, ki si z združevanjem v društvo omogočamo druženje in delo s sorodno mislečimi ljudmi ter si pri tem ‚potešimo‘ človeko-

ve njune potrebe po čustvih in občutkih. Seveda lahko gremo v bife, pokadimo cigareto, gremo v kino, opero ... tudi to ni zastoj, ni zaslužka. Toda toplino v srcu potrebujemo vsi. Lahko jo občutimo z druženjem v naravi in gorah, z delom v društvu. In kaj je lepšega kot to, da opravljaš delo, ki te veseli, pa pri tem morda dobiš še poklon ali dobrovoljen nasmeh sorodne duše.«

Načrtov za prihodnost ne manjka. Naša velika želja je urediti arhiv društva, vsi si bomo prizadevali za povečanje števila članov društva. Zelo si želimo tudi nove prostore. O dobrem poslovanju koč na Naravskih ledinah pa ne dvomimo. Naša pomembna naloga pa je pripravljati pohode, na katere bodo ljudje radi hodili in s katerih se bodo zadovoljni vračali.

Veronika Kotnik

Tradicionalni pohod na Hlevišë

Da pohodi na Hlevišë ne bi postali dolgočasni, vsako leto izberemo drugo pot do koč. Letošnja, Freyerjeva, gre nekaj časa po trasi Vie Alpine, nato pa po trasi Idrijsko-Cerkljanske planinske poti, ki jo PD Idrija skupaj s PD Cerkljo in PD Javornik na novo ureja in pripravlja tudi prenovljen vodnik po njej. Kdaj se je pojavila zamisel, da bi dan žena praznovali s pohodom na Hlevišë? Ne vem, a zdi se mi, da je bilo okoli leta 1980 in da je dal pobudo takratni neutrudni načelnik odseka za propagando. Odtlej je pohod vsako leto, udeležba pa je različna, odvisno od vremena, od obveščanja ... Ampak vedno vsako udeleženko pred kočo pozdravijo z rožico moški ali otroci, največkrat otroci iz Mladinskega odseka PD Idrija, ki pod vodstvom mentorja oblikujejo vsako leto drugačno cvetko. Pa še nekaj je stalnica. Planinec Janez iz PD Logatec prav vsako leto, ne

glede na vreme, pripele na praznovanje »svoje« planinke.

Do koč na Hlevišah (811 m) nad Idrijo (330 m) vodi veliko poti – skozi Slanice, po Mačkovi, čez Kodrov rovt, po Lovski poti, čez Pšenk, čez Gladke skale, čez Babo, čez Rejcov grič, čez Prižnico ... pa še katera bi se našla. Letos smo se odločili za tisto čez Prižnico oz. Zagrebenc ali, kakor jo je poimenoval Rafko Terpin, Freyerjevo pot. Henrik Freyer (1802-1866) je bil rojen v Idriji in je postal kustos ljubljanskega muzeja. Ker se je že od mladih nog zanimal za naravo, je poznal bogastvo cvetja ob Rakah (vodni kanal) in je tja pripeljal saškega kralja Friderika Avgusta II., ko si je ta v Polhovem Gradcu ogledoval takrat odkrito igalko – blagajev volčin (leta 1838). Pot se začne na avtobusni postaji v Idriji in je dobro označena, prehodimo pa jo v dveh urah in pol do treh. Preden stopimo na Rake, nas na parkirnem prostoru pod rudniško kovačijo in izvoznim stolpom Jožefovega jaška ena tabla opozori, da stopamo v Krajinski park Zgornja Idrija, druga pa na Scopolijev vrt – vrt botanične dediščine – ter na najpomembnejše naravoslovce, ki so delovali, živeli ali se rodili v Idriji. Sredi parkirišča je pokrita »žehtnica«, v kateri so nekdaj ženske prale perilo. Pod parkiriščem pa je kamšt, 13,5 m veliko leseno kolo, ki je pogajalo črpalko za črpanje vode iz jamskih globin na površje.

Kaj so pravzaprav Rake? Danes so sprehajališče in tekališče, ena redkih poti na Idrijskem, na katerih ni vzpona. Zgrajene so bile leta 1604 za potrebe rudnika živega srebra. Njihov tok je pogajal črpalke, dvigala, žage, kovaška kladiva, danes ga izrabljajo za proizvodnjo električne energije. Z nekdanjih 3,6 km so skrajšane za 1 km. Takoj, ko pod nakladalno rampo stopite na Rake, ste v gozdu. Mogoč-

na drevesa jeseni, javorji, gabri, lipe, kostanji in dobi delajo družbo bukvam, smrekam, jelkam. Še ene znamenitosti ne smemo pozabiti: Divjega jezera, do katerega je treba čez vesiči most, ker je na desnem bregu Idrijce. Pri Kobili, tam je Idrija zajezena, se pot začne vzpenjati. To je stara pot v Belo, ves čas speljana nad strmim levim bregom Idrijce. Pri petem žomfu (tolmunu Idrijce) krenemo ostro na desno in grizemo kolena do Prižnice, razgledne točke nad Strugom (soteska Idrijce od Divjega jezera do Fežnarja). Vse naokoli so sami gozdovi. Ko po strmem polurnem vzponu počivamo, uživamo v pogledu na imenitne skale, izprane in izdolbene od delovanja vode. Če smo tam junija, lahko občudujemo prekrasne kraške rožice jesenčke. Za Prižnico strmina popusti. Ko pa iz gozda stopimo na razgledno senožet na Zagrebencu (762 m), že zagledamo koč na Hlevišah. Sprehodimo se po grebenu, s katerega vidimo na eni strani čedno čekovniško cerkvico in temna pobočja Trnovskega gozda nad Belo, na drugi pa seže pogled prav do Triglava, ki se beli nad Spodnjimi Bohinjskimi gorami. Lepo oblikovanega Storžiča ni mogoče zgrešiti, prav tako ne Kočne in Grintovca, pred njimi pa je zeleni pokrov Idrijskega, Cerkljanskega in Škofjeloškega hribovja. Malo se spustimo, prečkamo asfaltirano cesto, nato gremo spet navzgor skozi zelene preproge čemaža in pridemo do koč ravno prav ogreti. Letošnja topla zima je dovolila rožam, da so že zacvetele in nam lepšale pot. Vijolične vejice navadnega volčina, rumeni cvetovi trobentice pa beli in vijolični zafrani so kukali iz listja, tudi jetrnik je bil

v popolnem razcvetu, pljučnik je šele bodel iz zemlje, na Rakah pa so že cveteli tevje in petoprstniki in tudi kranjski volčič je že pokazal svoje temne cvetove; zvončki in telohi pa so že odcveteli. Pred kočjo so nas, tako kot vedno, pričakale čestitke in rožice, v koči pa je bilo že vse polno planik in planincev, ki so na Hlevišu prišli po drugih stezah.

Tinka Gantar

Praznični pohod na Konjiško goro

V ponedeljek, 9. aprila, so se ljutomerski planinci pod vodstvom planinske vodnice Zalike Lubi odpravili proti Slovenskim Konjicam, iz katerih se razpre lep razgled na precej strmo pogorje Konjiške gore. Na velikonočni ponedeljek se nas je na avtobusni postaji zbralo kar 47. Vreme je bilo ugodno, prav tako vremenska napoved za dan, ki ga je bilo treba čim lepše preživeti v čisti naravi, daleč od vonja avtomobilov in mestnega vrveža.

Na parkirišču konjiške gimnazije smo zapustili avtobus in jo mahnil naravnost proti Stolpniku, najvišjemu vrhu Konjiške gore (1012 m). Lepo označena planinska pot nas je vodila med mogočnimi smrekami in bukvami, se vzpenjala in spuščala in se končno ustavila pri 25 m visokem razglednem stolpu s kovinsko konstrukcijo na vrhu. Vzdržljivi in vztrajni pohodniki, ki jih tudi nekoliko močnejši veter ni motil, so šli na vrh stolpa in spotoma žigosali planinske knjižice, kajti žig je na srednji ploščadi, toda razgled na osrednjo slovensko Štajersko zaradi zamegljenega ozračja tudi z vrhnje ploščadi ni bil najboljši. Po krajšem počitku in malici iz nahrbtnika smo jo veselo ubrali proti razvalinam konjiškega gradu. Pot se je strmo spuščala med mogočnim drevjem, dokler nismo prišli na položnejšo gozdno cesto. Ker pot na Konjiško goro ni zahtevna, je starostni razpon udeležencev po

pričakovanju segal od predšolskih otrok do pohodnika, ki jih je štel več kot osemdeset.

Čeprav je bila letošnja zima zelena in cvetoča, se pohodniku pogled nehoti ustavi na pomladanskem cvetju ob poti. Od velikega zvončka do teloha, nič koliko različnih cvetov smo lahko spotoma občudovali, vendar vseh njihovih imen nismo poznali, zato bi nam prišel prav kak priročnik o gorskem cvetju. A ne le cvetja, tudi velik kup snega, ki je bil pokrit z listjem, smo odkrili v jarku pod pobočjem. Ravno prav za malo kepanja.

Nismo bili edini pohodniki na Konjiški gori. Srečali smo veliko skupino planincev z Mute. Mi-mogrede smo se malo pošalili in pokramljali z njimi. Ne da bi se zavedali, kako mineva čas in koliko prehojenih kilometrov je že za nami, smo prišli do razvalin konjiškega gradu. Te dobivajo novo podobo, saj so bili ostanki grajskega stolpa leta 1998 prezidani in lepo pobeljeni, tako da je

stolp lepo viden od daleč. Tudi obzidje in preostali zidovi kljubujejo zobu časa, kajti nekateri so izjemno debeli. Lastnik gradu je bil Ivan Erazem Tattenbach, ki se je uprl Habsburžanom, zato so ga dali leta 1670 obglaviti. Tako je grad sameval več kot 300 let. Z obnovo bo verjetno dobil novo podobo in vsebino.

Ob vrnitvi v Slovenske Konjice smo opazili, da je mestece zelo lepo urejeno, čisto, zelenice pokošene, gredice obdelane in zasajene z rožami. Tudi pročelja hiš v lepih živih barvah prispevajo k lepšemu videzu. Zato ni čudno, da se mesto že nekaj let poteguje za najlepše urejeni slovenski kraj in kdaj pa kdaj tudi zmaga na turističnem tekmovanju.

Praznično popoldne je bilo, zato je bilo na cestah malo ljudi in še manj avtomobilov. Prijetno razpoloženi smo zavili proti avtobusu in si po lepo preživetem dnevu zaželeli še domačega začetja.

Ivanka Korošec

Podor v Krnici

V torek, 17. aprila 2007, se je približno ob 19,30 nad Kočo v Krnici podrlo več tisoč kubičnih metrov skalovja z Zadnje glave v stenah Prisanka.

Skale so se ustavile kakih sto metrov za kočjo. V tej je bil takrat oskrbnik. Kot je bilo videti, ni pot (še) nikjer zasuta, je pa treba paziti, saj se kamenje še vedno kruši.

Aleš Robič

Ob osemdeseti obletnici smrti Jakoba Aljaža

Planinska zveza Slovenije, Planinsko društvo Mojstrana in Občina Kranjska Gora so 4. maja 2007 počastili Aljažev spomin, najprej v popoldanskem času s položitvijo cvetja na grob Jakoba Aljaža in ob spomeniku na Dovjem (dovški župnik France Urbanija, predsednik PD Mojstrana Mirko Eržen in predsednik PZS Franci Ekar), ob 20. uri pa je bil Aljažev spominski večer, ki so ga podprli in omogočili sami. V popolnoma napolnjeni dvorani je z odličnim koncertom nastopil Slovenski oktet z izborom slovenskih narodnih pesmi, med njimi s pesnitvijo Jakoba Aljaža. Predstavljeni so bili različni utrinki, še posebno iz življenja triglavskega župnika in častnega člana Slovenskega planinskega društva ter častnega člana Glasbene matice Ljubljana. Predsednik PZS Franci Ekar je v večernem spominskem nagovoru med drugim opisal in obnovil del življenjskega mozaika Aljaževih del in ustvarjalnosti:

»Stem, da se spominjamo in praznujemo spomin na Aljaža, dokazujemo in potrjujemo, da smo mi Slovenci trdni, spoštljivi in tudi s takimi dejanji razpoznavni. V združenju Evropi, v popolni liberalizaciji, še kako potrebujemo in bomo še bolj potrebovali slovensko zavzetost in pripadnost slovenstvu, prav v taki obliki, kot jo je gojil in izvajal Jakob Aljaž v skrbi, da se ne bi slovenstvo utopilo in izgubilo v evropskih razsežnostih. Jakob Aljaž je bil mož velikih vrlin, duha in srca, bil je vesten duhovnik, neutruden graditelj, glasbenik, politik, prosvetni delavec, publicist, izumitelj, bančnik, zdravilec, psiholog, večni načrtovalec ..., še posebno

pa navdušen planinec s posebnimi, izjemnimi večnimi vrednotami, ki jih je uresničeval za slovensko planinstvo. Vse življenje je deloval v slogu prepoznavnosti prvomajskega naglja: z vero,

upanjem in pogumom se pride do cilja. Jakob Aljaž nam lahko pomeni tudi simbol gorskega reševanja, saj je že leta 1895 uspešno organiziral zahtevno reševanje ponesrečenega češkega planinca nad Zasipsko kočjo Alojzija Schmidta. Jakob Aljaž je bil osebnost, ki je vedno pomagala človeku v stiski, nesreči, ga tolažila, pomagala in reševala.

Bil je občudovanja vreden rodoljub. Pomniki, ki so mu jih planinci in glasbeniki postavili na Šmarni gori, Dovjem, v Vratih, na Kredarici, so večne zahvale. Za življenje Jakoba Aljaža sta ostali njegovi neizpolnjeni želji le kapela v Vratih v obliki rimskega panteona in cesta v Vrata. Vse to so v nadaljnjem razvoju zgradili aktivno delavni mojstranski planinci. Aljaž je dobival planinski navdih predvsem pri svojem sorodni-

ku, pesniku Simonu Gregorčiču. Gregorčič je bil tako rekoč stalen obiskovalec Krvavca in tako je bil tudi Aljaž kar nekajkrat tam gori, kjer so se porajala hotenja, izražena v pesnitvi Nazaj v planinski raj. Veliko je prijateljaval z Orožnom, prvim predsednikom SPD, Frischaufom, Kugyjem, Jugom, Tumo.

Slovensko planinstvo in alpinizem sta dosegla svetovni vrh, imata mesto med najiminitnejšimi planinskimi velesilami. Ostala pa nam je neuresničena obveza vsega slovenskega planinstva, prepotrebna graditev Slovenskega planinskega muzeja. Leto 2007 naj bi bilo tudi leto, ko se naj bi se začel graditi Vseslovenski planinski muzej. Aktivni mojstranski planinci in njihov predsednik Miro Eržen so skupaj z Občino Kranjska Gora, TNP in PZS pridobili gradbeno dovoljenje in predlagali 25. avgust 2007 za uradno položitev

temeljnega kamna Slovenskega planinskega muzeja. Vsi alpski narodi in države še kako cenijo, spoštujejo in hranijo svojo planinsko, alpinistično preteklost, kajti tudi planinska dela in dejanja so pomembna za državo in narod. In tudi v ta hram preteklosti bo še kako sodila tudi Aljaževa za slovenstvo vedno aktualna dediščina.

Tudi večer v spomin Jakoba Aljaža potrjuje, da smo prijatelji in častilci Jakoba Aljaža, ki se njegovih dejanj in dela spominjajo z vsem spoštovanjem. Tudi prisotnost planincev to trdno potrjuje, saj so prišli s skoraj vseh področij Slovenije. Taki spominski večeri so velika vrednota za ohranjanje in nadaljnje delo in napredek slovenskega planinstva.«

Info PZS

Kako poznamo naše gore?

Katera samotna gora je na sliki?

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo do 25. 5. 2007. Če boste uporabljali elektronsko pošto, nam odgovore pošljite na naslov **uganka@pzs.si**.

Za nagrado bo to-krat spletna trgovina www.kibuba.com podarila lahko vetrovko Warmpeace Solo.

Rešitev iz prejšnje številke:

V prejšnji številki smo objavili sliko Macesnovca, 1927 m, med dolinama Krma in Kot. Uganka je bila nepričakovano trd oreh, saj smo dobili le 12 rešitev. Nenavadno, kajti vrh Debele peči, s katerega je bil narejen posnetek, je kar dobro obiskan. Očitno pa pogledi raje uhajajo k drznejšim sosedom Macesnovca, Luknji peči, Rjavini in seveda Triglavu.

Žreb je določil, da knjigo Karnijska potepanja, ki jo ponuja Kibuba, d.o.o., dobi Sonja Švegel iz Tržiča.

Napačne rešitve so bile: Zadnjiški Ozebnik, Slemenova špica, Ciprnik in Ogradi.

Popravek rešitve prejšnje uganke

Po objavi rešitve uganke marca 2007 sta se nam po elektronski pošti oglasila Marko Kern in Samo Jemec. Po daljšem dopisovanju in razpravi o (ne)točnosti zemljevidov, pregledovanju več dopolnilnih dokaznih fotografij iz različnih zornih kotov ter risanju po zemljevidih smo se uskladili, da se na tisti sliki vidijo vrhovi: Mala in Velika Martuljška Ponca, Veliki Oltar, Visoki Rokav, Škrlatica, Rakova špica, Rogljica, Dolkova špica, Sp. Dolkova špica, Kamniti Lovec, Travnik, Strug, Strugove špice, Zadnja Ponca, Kopa - Poldnik in Mala Mojstrovka. V rešitvi, objavljeni minuli mesec, smo torej napačno označili Lipnico (njen vrh je bolj levo, vidi se predvrh), Beraški križ in Za Vrabci špico (tudi ta dva sta bolj na levi), Mali Koritniški Mangart (tisto je del V. Mojstrovke) in Mali Rateški Mangart (ta je bolj na desni). Ugotovili pa smo tudi nedoslednosti na zemljevidih PZS - na enem je recimo južni, 2 m nižji predvrh Srednje Ponce napačno označen za njen glavni vrh.

Zaradi naših napak za dobitnike nagrade iz minulega meseca ne velja pravilo, da letos ne morejo več tekmovati! Kibuba, d. o. o. bo poslala nagradno termovko tudi Samu Jemcu, saj je ustvarjalno prispeval k reševanju te zabavne uganke in mu po krivici nismo šteli vseh rešitev.

Andrej Stritar

20%
popust

v času od 16. do 20. maja 2007

ALPINA, d.d., Žiri, Strojarska ul. 2, 4226 Žiri
tel.: 04 51 58 000; fax: 04 51 58 370
E-mail: alpina@alpina.si

CRISTALLO L / 6684-2 / 3-8,5

VX953 / 6749-1 / 4,5-12

CORTINA L / 6314-1 / 3-8,5

POPOLNOMA OPREMLJEN!

**POSTAVLJEN V SAMO
45 SEKUNDAH!**

**gorniški
nahrbtnik
Freney 35 l**

**4-sezonski šotor
Syncro 3**

min masa: 1 kg*, izredno robustna S.L.F. tkanina, A.C.T. anatomsko oblikovano hrbtnišče, ojačani trojni nosilni šivi, ojačitve iz DuPont™ Hypalona®, nepremočljive zunanje zadrgre, dežno pokrivalo v dnu nahrbtnika, ergonomsko oblikovane naramnice, odsevni drsni prsni pašček, dvojni žep v kapi, mrežasti notranji varnostni žep s pritrdiščem za ključke, kompatibilen s hidracijskimi mehi, stranski kompresijski paški, dodatni paščki za pritrditve krpelj ali snežne deske, pritrdišče za smuči, pritrdišče za dva cepina/palice ojačano z Dupont™ Hypalonom®, dva stranska žepa, odstranljiva/zložitljiva sprednja mrežica za pritrditve čelade, odstranljiv bočni pas, odstranljiva polietilenska plošča v hrbtnišču, ki se lahko uporabi za imobilizacijo.

min masa: 3,5 kg*, inovativni sistem za postavitev v samo 45 sekundah, set za popravilo, konstrukcija z zunanji palicami, trojno ojačana tla v kotih, zaščiteni zračniki, zunanji material termoizoliran in aluminiziran ripstop poliester 70D 85g/m², notranji material ripstop poliamid 70D 55g/m² z dihaločim vodoodbojnim premazom, palice iz izredno lahkega, močnega in elastičnega 7001 T6 dur-aluminija, aluminijasti klini, vhod z dveh strani, spredaj predprostor, vrata z zunanjo mrežico proti mrčesu, zračniki, ki se zapirajo iz notranjosti, nastavljivo zgornje ponjave iz spalnega dela, nastavljivi snežni zavihki, pritrditve zgornje ponjave na šotor z nastavljivimi trakovi, poliuretansko okno odporno na temperaturne spremembe in UV žarke, odsevni trakovi, shranjevalni žepi in zanke za opremo, kaveljček za svetilko, kompresijska vreča.

CONTEMPORARY OUTDOOR SINCE 1870

www.ferrino.it